

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ»

ΚΙΚΕΡΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΓΚΟΓΚΑ ΕΛΕΝΗ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : ΚΛΩΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

ΠΑΤΡΑ, 2016

© 2016- All rights reserved

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ»

"DISABILITY AND EMPLOYMENT IN GREEK LABOUR MARKET"

ΚΙΚΕΡΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ Α.Μ. 4584

ΓΚΟΓΚΑ ΕΛΕΝΗ Α.Μ. 4790

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ :
ΚΛΩΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελμαίων Υγείας και Πρόνοιας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (ΤΕΙ) Δυτικής Ελλάδος.

Πάτρα Μάιος , 2016

Η προχιακή εργασία των Κικέρη Βασιλικής και Γκόγκα Ελένης εγκρίνεται:

Υπογραφές

1. ΚΛΩΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ (επιβλέπουσα καθηγήτρια)

Μέλη εξεταστικής επιτροπής

2.

3.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματεύεται την εργασία τω ατόμων με αναπηρία στη σύγχρονη Ελλάδα. Για την ολοκλήρωσή της πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση και ερευνητική διαδικασία μέσω ερωτηματολογίου σε κοινωνικούς λειτουργούς σχετικά με την άποψη τους για την απασχόληση των ατόμων με αναπηρία.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο προσδιορισμός της αναπηρίας η ιστορική αναδρομή της και η προέλευση της αναπηρίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο προσδιορίζονται τα είδη της αναπηρίας και ο διαχωρισμός τους σε νοητική, κινητική, μαθησιακές διαταραχές, ακουστική αναπηρία και ψυχικά πάσχοντες

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται η εκπαίδευση και η εργασία των ατόμων με αναπηρία. Προσδιορίζεται η τηλεργασία, η ελεύθερη αγορά εργασίας, οι κοινωνικού συνεταιρισμοί και η κοινωνικοποίηση των ατόμων με αναπηρία.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στα άτομα με αναπηρία. Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού επίσης παρουσιάζεται σε σχέση με τα κέντρα διαφοροδιάγνωσης, τα ειδικά σχολεία, τα ΕΕΕΚ, τα ΤΕΕ και τα ΕΔΕΑΥ. Στο ίδιο κεφάλαιο παρουσιάζεται και ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στο ΚΕΔΔΥ, στα ειδικά σχολεία, στα ΕΔΕΑΥ καθώς και οι υποστηρικτικές δομές στη Δυτική Ελλάδα.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας που πραγματοποιήθηκε και στο έκτο κεφάλαιο τα αποτελέσματα της έρευνας και η στατιστική ανάλυση.

ABSTRACT

This thesis discusses the work attached to disabled people in modern Greece. For its completion took literature review and research process through a questionnaire for social workers on the terms for employment of persons with disabilities.

The first chapter presents the disability determination, the history and the origin of the disability.

The second chapter identifies the kinds of disability and their separation in cognitive, motor, learning disabilities, hearing disabilities and mentally ill

The third chapter analyzes the education and employment of people with disabilities. Determine teleworking, free labor market, social cooperatives and socialization of people with disabilities.

The fourth chapter presents the role of social worker for people with disabilities. The role of social worker also occurs compared with Differential centers, special schools, OJ, TEE and BERD. In the same chapter presents the role of social worker in KEDDY, special schools, the BERD and the support structures in Western Greece.

The fifth chapter presents the methodology of the survey conducted in the sixth chapter the results of research and statistical analysis.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο όρος «αναπηρία» είναι ένας γενικός όρος που σηματοδοτεί την επικοινωνία σε σχέση με τα άτομα με λιγότερες ευκαιρίες λόγω των φυσικών / σωματικών και διανοητικών τους προσόντων. Αυτή η διαφορά σε ευκαιρίες – προσόντα έχει προσεγγιστεί με διαφορετικούς τρόπους από διαφορετικά συστήματα.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (World Health Organization) η ανικανότητα (disability) είναι η συνέπεια του μειονεκτήματος όσον αφορά την απόδοση και την ικανότητα του ατόμου να δραστηριοποιηθεί. Η αναπηρία (handicap = ελάττωμα), αντίθετα, δηλώνει την διάκριση στην οποία εκτίθεται το άτομο ως αποτέλεσμα της έκπτωσης ή της ανικανότητας.

Οι ορισμοί των παραμέτρων αναπηρίας στο πλαίσιο της υγείας, σύμφωνα με τον ΠΟΥ, έχουν ως ακολούθως:

Ø Σωματικές Λειτουργίες: είναι οι φυσιολογικές λειτουργίες των συστημάτων του σώματος (συμπεριλαμβανομένων των ψυχικών λειτουργιών).

Ø Σωματικές Δομές: είναι τα ανατομικά μέρη του σώματος, όπως τα όργανα, τα άκρα και τα συστατικά τους μέρη.

Ø Βλάβες: είναι τα προβλήματα στη λειτουργία ή στη δομή του σώματος όπως μια σημαντική παρέκκλιση ή απώλεια. - Δραστηριότητα: είναι η εκτέλεση ενός έργου ή μιας πράξης από ένα άτομο.

Ø Συμμετοχή: είναι η εμπλοκή σε μια κατάσταση της ζωής.

Ø Περιορισμοί Δραστηριότητας: είναι οι δυσκολίες που ένα άτομο μπορεί να έχει στην εκτέλεση των δραστηριοτήτων.

Ø Περιορισμοί Συμμετοχής: είναι τα προβλήματα που ένα άτομο μπορεί να βιώσει στην εμπλοκή του σε καταστάσεις της ζωής.

Περιβαλλοντικοί Παράγοντες: αποτελούν το φυσικό και το κοινωνικό περιβάλλον, καθώς και τις κοινωνικές στάσεις, μέσα στα οποία οι άνθρωποι ζουν και διευθύνουν τις ζωές τους. Η είσοδος των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία ευελπιστεί την ολοκληρωτική ένταξή τους σε αυτήν, την εκπαίδευσή τους, την είσοδό τους στην αγορά εργασίας και την μείωση του κοινωνικού παραγκωνισμού. Στο πλαίσιο αυτό είναι απαραίτητη η σύμφωνη δράση διαφόρων παραγόντων της κοινωνίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
ΑΒSTRACT	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	10
ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ.....	10
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	10
1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	11
1.3 ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	15
ΕΙΔΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	15
2.1 ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ.....	15
2.2 ΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ.....	15
2.3 ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ	17
2.4 ΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ	18
2.5 ΑΚΟΥΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ.....	19
2.6 ΨΥΧΙΚΑ ΠΑΣΧΟΝΤΕΣ.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	22
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ	22
3.1 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ	22
3.2 ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ	26
3.3 ΤΗΛΕΡΓΑΣΙΑ	27
3.4 ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	28
3.5 ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	29
3.6 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ	32
3.7 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	35
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ.....	35
4.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ	35
4.2 ΚΕΝΤΡΑ ΔΙΑΦΟΡΟΔΙΑΓΝΩΣΗΣ, ΔΙΑΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ (ΚΕΔΔΥ).....	37

4.3 ΕΙΔΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ.....	38
4.4 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΕΕΕΕΚ).....	39
4.5 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ (ΤΕΕ) ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	39
4.6 ΕΔΕΑΥ.....	40
4.7 ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΟ ΚΕΔΔΥ	40
4.8 ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΑ ΕΙΔΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ.....	41
4.9 ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΑ ΕΔΕΑΥ.....	41
4.10 ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΆΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	44
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	44
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	44
5.2 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	44
5.4 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	44
5.5 ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	45
5.6 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ.....	45
5.7 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	47
ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ – ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	47
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	92
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ.	95
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	96
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	100
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	100
Η απασχόληση των ατόμων με αναπηρία	100

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν μειονεξία σε θέματα λειτουργικότητας που τα άτομα του γενικού πληθυσμού δεν αντιμετωπίζουν. Η μειονεξία μπορεί να είναι προσωρινής ή μόνιμης φύσης. Μέσω αυτών των εμποδίων καθίστανται δύσκολες οι δραστηριότητες της καθημερινότητας που ορίζουν ένα άτομο ως λειτουργικό. Ένα άτομο με αναπηρία λόγω αυτής έχουν την τάση για εξάρτηση από ένα άτομο. Συνήθως είναι ένα οικείο πρόσωπο από την οικογένεια. Η αναπηρία επιδρά στην ανεξαρτησία, την εργασία την μάθηση την ψυχαγωγία και τις συναναστροφές. Σύμφωνα με το Άρθρο 32 του Ν.1566/85 ορίζει τα άτομα με αναπηρία ως μειονεκτούντα λόγω φυσικών διανοητικών ή κοινωνικών αιτιών και η ένταξή στην κοινωνία και την εργασία καθίσταται δύσκολη (Νικολάου & Καρτασίδου, 2011).

Υπάρχει μεγάλο ποσοστό φτώχειας στον εν λόγω πληθυσμό με χαμηλό εισόδημα. Τα έσοδά τους προέρχονται από το επίδομα αναπηρίας που δεν τους καλύπτει τις ανάγκες και λειτουργεί ως αντικίνητρο στην επαγγελματική αποκατάσταση. Έχουν παραπάνω έξοδα από τον γενικό πληθυσμό όπως ιατρούς, εξοπλισμό και οικιακή βοήθεια (Κουλικούρδη, 2009).

Η αναπηρία ως πραγματικότητα δεν εμποδίζει την πρόσβαση σε κοινωνικά αγαθά. Πέραν από τους λειτουργικούς περιορισμούς ο κοινωνικός αποκλεισμός και η έλλειψη χρημάτων τους αποξενώνουν (Τσίνος, 2011).

Τα άτομα με αναπηρία ως πληθυσμός είναι εντελώς ανομοιογενής πληθυσμός και αυτό οφείλεται στην διαφορετικότητα της αναπηρίας και τον τρόπο που επηρεάζει το άτομο. Ως άτομα με αναπηρία χαρακτηρίζονται οι τυφλοί, οι κωφοί, οι βαρήκοοι, τα άτομα με κινητικές διαταραχές, τα άτομα με νοητική υστέρηση, τα άτομα με μαθησιακές διαταραχές, οι ψυχικά πάσχοντες και οι επιληπτικοί (Μουζουρίδη, 2009). Η αναπηρία είναι ως προς την προέλευση εκ γενετής, επίκτητη, αφανής, εμφανής, μόνιμη ή παροδική. Στις αφανείς αναπηρίες είναι τα άτομα με κώφωση, επιληψία, με αυτισμό, με θέματα ομιλίας, με μαθησιακές και ψυχικές διαταραχές. Στις εμφανείς αναπηρίες ανήκουν οι τυφλοί, τα άτομα με κινητικές διαταραχές, η νοητική υστέρηση και οι παροδικές αναπηρίες.(Κουλικούρδη, 2009)

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η Ειδική Αγωγή έχει περάσει παγκοσμίως από πολλά και ετερόκλητα στάδια. Χαρακτηριστικά, πρέπει να αναφερθούν η βρεφοκτονία, οι βασανισμοί, οι εγκλεισμοί, η εγκατάλειψη, ο εμπαιγμός, η εκμετάλλευση, η απομόνωση, η ελεημοσύνη – στάδια που οδήγησαν σιγά σιγά τις τελευταίες δεκαετίες στην προστασία, την αποδοχή και το σεβασμό στη διαφορετικότητα (Βελινασάκη & Τσιβαλιού, 2007).

Στις πρωτόγονες κοινωνίες η βρεφοκτονία σε τέτοιες περιπτώσεις ήταν ευρέως αποδεκτή, για να μην πούμε υποχρεωτική, και τα ανάπηρα άτομα είχαν μέσο όρο ζωής τα 2 χρόνια. Στην παλαιολιθική εποχή έκανε την εμφάνισή της μια πρωτότυπη «θεραπευτική» μέθοδος αποπομπής των «κακών πνευμάτων» που κατοικούσαν στο κεφάλι του ανάπηρου ατόμου: Με ειδικά αιχμηρά εργαλεία φτιαγμένα από πέτρα, τρυπούσαν το κρανίο του ανάπηρου ατόμου για να διαφύγουν οι «δαίμονες», στοιχείο που αποδεικνύεται και από την εύρεση τέτοιων εργαλείων και τρυπημένων κρανίων. Γενικά, η βρεφοκτονία ήταν κάτι συνηθισμένο για τον αρχαίο κόσμο, με μοναδική, ίσως, εξαίρεση την Αίγυπτο, όπου τα άτομα με κάποια αναπηρία προσέφεραν διάφορων ειδών υπηρεσίες είτε στην πολιτεία είτε σε ιδιώτες. Για την αρχαία Σπάρτη είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη η περίπτωση του Καιάδα, στον οποίο έριχναν όσους δεν ανταποκρίνονταν στο ιδεώδες του τέλειου αρσενικού, στο αρχέτυπο του άνδρα και του ιδανικού πολεμιστή. Σε αντίθεση, ωστόσο, με τη Σπάρτη, έρχεται η αρχαία Αθήνα, όπου τα ανάπηρα άτομα όχι μόνο είχαν ιδιαίτερη αντιμετώπιση, αλλά έπαιρναν και ένα επίδομα «Περί αδυνάτων»! Πάντως, γεγονός είναι ότι μια πρώτη επιστημονική θεώρηση και αντιμετώπιση του θέματος σημειώνεται από τον Ιπποκράτη (4ος αι. π.Χ.), ο οποίος απέδωσε την αναπηρία όχι σε «δαίμονες και θεούς», αλλά σε κάποια ασθένεια. Ο ίδιος ασχολήθηκε με ψυχικά ασθενείς και νοητικά καθυστερημένα άτομα (Μουζουρίδη, 2009)

Η βρεφοκτονία συνεχίζεται και στη ρωμαϊκή εποχή, αλλά εδώ τα ανάπηρα άτομα χρησιμοποιούνται και ως υπηρέτες ή γελωτοποιοί. Από την άλλη πλευρά, στο Βυζάντιο έχουμε αποκλειστικά τη χριστιανική θεώρηση: η αναπηρία είναι ουσιαστικά μια πάθηση. Η κατάσταση αυτή χαρακτηρίζεται ως θεάρεστη, καθώς εξαγνίζει και μπορεί να οδηγήσει το άτομο στην κάθαρση της ψυχής και του

πνεύματος. Η βυζαντινή εποχή είναι η αρχή του εγκλεισμού των αναπήρων σε διάφορα ιδρύματα και μοναστήρια.

Στα μεσαιωνικά χρόνια έχουμε για μια ακόμη φορά την επιστροφή στα «κακά πνεύματα» που κατοικούν μέσα στα άτομα με αναπηρία, ενώ παράλληλα οι ανάπηροι εμφανίζονται ως ατραξιόν στα τσίρκο της εποχής.

Ουσιαστικά, η αρχή της Ειδικής Αγωγής και η θεώρησή της ως κρατική ευθύνη τοποθετείται το 19ο – 20ο αιώνα, όπου φωτεινά μυαλά μεγάλων παιδαγωγών (Montessori, Itard, Braille, κ.ά.) στρέφουν το ενδιαφέρον τόσο στην εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία όσο και στην αποδοχή της διαφορετικότητάς τους από το κοινωνικό σύνολο. Ο 20ος αιώνας χαρακτηρίζεται από τη συνεχή μελέτη και την επιστημονική αντιμετώπιση της αναπηρίας, με πολύ σημαντικά ευρήματα που αποτέλεσαν σταθμό για την Ειδική Αγωγή, αν και οι δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι που έβαψαν μαύρες τις σελίδες της ιστορίας δεν άφησαν άτρωτη την εξέλιξή της, που μέχρι τότε ήταν, ούτως ή άλλως, σε πρώιμο στάδιο.

Με δράσεις ιδιωτικής πρωτοβουλίας, καθώς το κράτος αδιαφορούσε, ιδρύθηκε το 1906 ο «Οίκος Τυφλών» στην Καλλιθέα, που φιλοξενούσε παιδιά ηλικίας 7-18 ετών, μετά από πρόταση του Δ. Βικέλα και του ποιητή Γ. Δροσίνη. Μέχρι και σήμερα λειτουργεί στην Καλλιθέα το Κέντρο Εκπαίδευσης Ατόμων με Τύφλωση (Κ.Ε.Α.Τ.). Το 1923 έχουμε την ίδρυση του «Σχολείου Κωφάλαλων Αμπελοκήπων», ενώ το 1937 ιδρύεται το «Πρότυπο Ειδικό Σχολείο Αθηνών» στην περιοχή της Καισαριανής, με επικεφαλής τη Ρόζα Ιμβριώτη, μια από τις μεγαλύτερες παιδαγωγούς και αγωνίστριες.

Τα Ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα ξεκινούν τη δεκαετία του 1950, ενώ τα πρώτα ειδικά σχολεία (ιδιωτικά) ιδρύονται τη δεκαετία του 1960, όπου και αρχίζει η οργάνωση των Α.μ.Ε.Α. σε συλλόγους, σωματεία και άλλες οργανώσεις. Το κράτος είναι ο Μεγάλος Απών, και η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία, αλλά και η εξέλιξη της Ειδικής Αγωγής εν γένει προωθείται και υποστηρίζεται μόνο από την πρωτοβουλία των γονέων παιδιών με αναπηρία, καθώς και κάποιων πλούσιων ιδιωτών. Από το 1969 ξεκινά και η μετεκπαίδευση των δασκάλων στην Ειδική Αγωγή μέσω Μαρασλείου Διδασκαλείου. Τα πρώτα κρατικά (δημόσια) ειδικά σχολεία είναι πλέον γεγονός το 1973 (περίπου 40), ενώ η συνταγματική κατοχύρωση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία σημειώνεται το 1975 με το άρθρο 21. Το 1976 πραγματοποιείται η σύσταση της Διεύθυνσης Ειδικής Αγωγής του Υπουργείου Παιδείας, ενώ ο πρώτος νόμος για την Ειδική Αγωγή καταγράφεται το 1981 με το

Νόμο 1143 «Περί Ειδικής Αγωγής, ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, απασχόλησης και κοινωνικής μέριμνας των αποκλινόντων εκ του φυσιολογικού ατόμων». Ο Νόμος 1566 του 1985 ορίζει την ενσωμάτωση της Ειδικής Αγωγής στο κανονικό εκπαιδευτικό σύστημα, ενώ ο Νόμος 2817 του 2000 (Υπουργός Γεράσιμος Αρσένης) αφορά στην απορρόφηση των κονδυλίων και τον παραγκωνισμό των ατόμων με αναπηρία και της ένταξής τους (σημ.: Νόμος που ψηφίστηκε λίγο πριν τις εκλογές, χωρίς κανένα απολύτως διάλογο με τα ίδια τα σωματεία και τις οργανώσεις των αναπήρων ατόμων).

Το 2003 έχουμε το Νόμο 3194 για τη ρύθμιση εκπαιδευτικών θεμάτων και άλλες διατάξεις, ώσπου καταλήγουμε το 2008 στον τελευταίο Νόμο για την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση Ατόμων με Αναπηρία ή με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες (Ν. 3699), ο οποίος κατοχυρώνει πολλά δικαιώματα, τόσο εκπαιδευτικά όσο και επαγγελματικά, με αρκετά, όμως, ακόμη «τρωτά» και ακάλυπτα σημεία (Βεληβασάκη και Τσιβαλιού, 2007).

1.3 ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Η αναπηρία προέρχεται από φυσικούς, νοητικούς, ψυχολογικούς παράγοντες. Μπορεί να προέρχεται από την αφαίρεση ενός μέλους λόγω ατυχήματος, όπως στους ακρωτηριασμούς. Γίνεται διάκριση σε σωματική αισθητηριακή και πνευματική.

Πιο συγκεκριμένα η κινητική αναπηρία προέρχεται από νευρολογικές δυσλειτουργίες όπως η εγκεφαλική παράλυση η δισχιδής ράχη και επιληψία. Μπορεί να έχει σχέση με μυοσκελετικές διαταραχές όπως οι μυικές δυστροφίες, η πολιομυελίτιδα η νεανική ρευματοειδής αρθρίτιδα, κ.α. Μπορεί να σχετίζεται από την διαταραχή του Κεντρικού Νευρικού Συστήματος, η οποία είναι διαταραχή του μυϊκού τόνου με επίδραση στους μηχανισμούς αναπροσαρμογής της στάσης και του συντονισμού κινήσεων. Προκαλούν ημιπληγία, τετραπληγία ή παραπληγία και ατροφία μυών. Οι βλάβες που προκαλούνται μπορεί να είναι μόνιμες.

Οι μαθησιακές δυσκολίες εμφανίζονται ραγδαία σε παιδιά. Προέρχονται από προδιαθετικούς, γενετικούς, νευροβιολογικούς, περιβαλλοντικούς ή συναισθηματικούς παράγοντες. Επηρεάζουν αρνητικά την μάθηση στο σχολείο και παράγοντες που τις ενισχύουν είναι η οικογένεια και το σχολείο. Ως κατάσταση μπορεί να οδηγήσει στην κατάθλιψη και το άγχος.

Τα αίτια της νοητικής υστέρησης είναι γενετικά, περιβαλλοντικά, ή από βλάβη κατά την ανάπτυξη του εγκεφάλου ή από τον τοκετό ή από την παιδική ηλικία.

Τα προγεννητικά αίτια χωρίζονται σε:

- κληρονομικά
- χρωμοσωμικές ανωμαλίες
- ασθένειες εγκυμοσύνης
- διαταραχές μεταβολισμού
- ασυμβατότητα του Rh του αίματος της μητέρας με το αντίστοιχο του παιδιού
- η ανοξία
- τραυματισμοί της μητέρας κατά την εγκυμοσύνη
- η κακή διατροφή
- η δηλητηρίαση από μόλυβδο

Τα περιγεννητικά αίτια είναι:

- η ανοξία
- οι τραυματισμοί και η αιμορραγία του εγκεφάλου
- η πρόωρη γέννηση

Τα μεταγεννητικά αίτια είναι

- η μόλυνση
- ένα ατύχημα
- ο πυρετός
- οι μεταβολικές ανωμαλίες
- οι ψυχοκοινωνικές αιτίες

Τα αίτια χωρίζονται επίσης σε οργανικά και περιβαλλοντικά. Τα οργανικά αίτια αφορούν τις πιο βαριές μορφές της νοητικής υστέρησης. Τα περιβαλλοντικά αφορούν την πλειοψηφία του πληθυσμού αυτού και τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα (Μουζουρίδη, 2009)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΙΔΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

2.1 ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ

Η Αμερικάνικη Εταιρεία για την νοητική ανεπάρκεια την ορίζει ως δυσλειτουργία στην νοητική διαδικασία, με τις συγκεκριμένες λειτουργίες να μην φτάνουν τα επίπεδα του γενικού πληθυσμού. Η διάγνωσή της γίνεται κατά την ανάπτυξη του παιδιού. Ένα από τα βασικά συμπτώματά της είναι η δυσκολία του ατόμου στην προσαρμογή (Καζάκου, 2009).

2.2 ΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Η κινητική αναπηρία χαρακτηρίζεται σύμφωνα με τον ΠΟΥ ως ανατομική δυσλειτουργία που οφείλεται είτε από φυσικά αίτια είτε από την απώλεια μέλους λόγω ατυχήματος ή κάποιας ασθένειας. Συγκεκριμένα μπορεί να προέρχεται από ακρωτηριασμούς κάτω ή άνω άκρων, την έλλειψη μέλους, την εγκεφαλική παράλυση την πολιομυελίτιδα, και την φυματίωση των οστών.

Η κατάσταση αυτή δυσκολεύει το άτομο στις καθημερινές τους δραστηριότητες. Η απώλεια των λειτουργιών είναι είτε μερική είτε ολική. Υπάρχουν τρεις παράμετροι στην κινητική αναπηρία:

- Η απώλεια της πρότερης δομής του σώματος σε όσους απέκτησαν την αναπηρία κατά την διάρκεια της ζωής τους
- Η ατομική δραστηριότητα του ατόμου και κατά πόσο εξαρτάται από τους οικείους του
- Ο βαθμός της κοινωνικής του ένταξης (Νικολάου & Καρτασίδου, 2011)

Οι κινητικές αναπηρίες ταξινομούνται σε:

- αυτές που προέρχονται από βλάβη του Κεντρικού Νευρικού Συστήματος
- αυτές που προέρχονται από βλάβη ορθοπεδικής φύσεως (όπως η έλλειψη μελών ή η ατελής ανάπτυξη τους, οι βλάβες που δημιουργήθηκαν από ασθένεια ή ατύχημα)
- παραμορφώσεις και δυσμορφίες

Οι καταστάσεις που συνοδεύονται με την κινητική αναπηρία είναι οι βλάβες στις κινητικές περιοχές του εγκεφάλου, η τετραπληγία, η διπληγία, η τριπληγία και η μονοπληγία, η αδυναμία στους μύες και στον συντονισμό των κινήσεων. Τα περισσότερα άτομα έχουν τετραπληγία ή ημιπληγία (Κουλικούρδη, 2009).

Τα χαρακτηριστικά της είναι τα εξής. Εμφανίζουν δυσκολία στην μετακίνηση. Υπάρχουν άτομα που δεν μπορούν να κάνουν λεπτές κινήσεις λόγω αδυναμίας στα χέρια (δυσκολία στο να κρατάνε πράγματα). Αυτό συνεπάγεται δυσκολία στο τέντωμα των άκρων και το να φτάνουν κάτι. Υπάρχουν άτομα με σκελετικές βλάβες, μηχανικές και κινητικές στα άκρα. Μπορεί να υπάρχει ανεπάρκεια άκρων και άλλες παραμορφώσεις. Στο σώμα υπάρχει δυσκολία στην κίνηση, στις λεπτές κινήσεις και χρειάζεται χρήση εξοπλισμού όπως τα αναπηρικά αμαξίδια. Στον κοινωνικό – συναισθηματικό τομέα υπάρχει τάση για επιθετικότητα, υπερκινητικότητα, απάθεια, άγχος για την αποδοχή της νέας κατάστασης εφόσον προήλθε από ατύχημα (Νικολάου & Καρτασίδου, 2011)

Λίγες έρευνες έχουν πραγματοποιηθεί για τον πληθυσμό αυτό. Όπως η πλειοψηφία των ατόμων με αναπηρία μένουν με του οικείους καθώς έχουν ανάγκη από άτομα να τους βοηθήσουν με τις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Ένα πολύ μικρό ποσοστό ζει μόνο του μετά από εκπαίδευση στην αυτοεξυπηρέτηση.

Οι κινητικές αναπηρίες συνεπάγονται ειδικούς εξοπλισμούς και ειδική διαμόρφωση κτιρίων για την πρόσβαση σε δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους. Αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην πρόσβαση σε ορόφους, σκάλες και μικρά δωμάτια (όπως τουαλέτες). Το γεγονός αυτό τους ωθεί να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που απαιτούν ελάχιστη κίνηση.

Στα άτομα με αναπηρία στα άνω άκρα καθίσταται δύσκολη η επιδεξιότητα και οι λεπτές κινήσεις στα χέρια.

Σε άτομα με σκλήρυνση κατά πλάκας εμφανίζεται απώλεια ισορροπίας, αποδυνάμωση μυών, δυσκολία στην συγκέντρωση, αδυναμία στην ζέστη. Η συμπεριφορά λόγω της ασθένειας δεν μπορεί να προβλεφθεί. Δυσκολεύονται να κινηθούν. Καταπονούνται εύκολα. Η κατάσταση δυσχεραίνεται με το πέρασμα του χρόνου (Μουζουρίδη, 2009).

2.3 ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Οι μαθησιακές δυσκολίες εμφανίζονται ραγδαία σε παιδιά.. Προέρχονται από προδιαθεσικούς, γενετικούς, νευροβιολογικούς, περιβαλλοντικούς ή συναισθηματικούς παράγοντες . Επηρεάζουν αρνητικά την μάθηση στο σχολείο και παράγοντες που τις ενισχύουν είναι η οικογένεια και το σχολείο. Ως κατάσταση μπορεί να οδηγήσει στην κατάθλιψη και το άγχος.

Οι μορφές της είναι η δυσλεξία (δυσκολία στην ανάγνωση και την κατανόηση κειμένου), η δυαναγνωσία, η δυσορθογραφία και η δυσαριθμία. Γενικότερα επηρεάζουν τις μαθησιακές δεξιότητες. Η ΔΕΠΥ (Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής- Υπερκινητικότητα) συνεπάγεται διάσπαση στην προσοχή και υπερδραστηριότητα. Ο αυτισμός σχετίζεται με την επίδραση στην αίσθηση.

Η νοητική υστέρηση είναι το είδος αναπηρίας όπου ένα άτομο αναπτύσσεται στην νοημοσύνη πιο αργά από τα άτομα του γενικού πληθυσμού. Παρουσιάζουν δυσκολία στην γλώσσα και τον πολιτισμό και δυσπροσαρμοστικότητα σε σχέση με τους συνομήλικούς τους της ίδιας ηλικίας. Για την κάλυψη των αναγκών τους χρειάζονται την φροντίδα από τους άλλους, συνήθως τους οικείους τους. Η κατάσταση τους βελτιώνεται μέσω της εκπαίδευσης μέχρι μια συγκεκριμένη ηλικία (Νικολάου & Καρτασίδου, 2011).

Τα άτομα με νοητική υστέρηση έχουν διαβαθμίσεις στο νοητικό επίπεδο μεταξύ τους. Για την διάκριση αυτή, η οποία μπορεί να βοηθήσει στην διάκριση αναγκών και την καλύτερη σχεδίαση ενός εξατομικευμένου προγράμματος αποκατάστασης χρησιμοποιείται ο δείκτης νοημοσύνης. Τα άτομα με δείκτη νοημοσύνης 50-55 ως 70 έχουν ελαφρά νοητική υστέρηση. Με δείκτη 35 – 40 ως 50- 55 είναι τα άτομα με μέτρια νοητική υστέρηση. Με δείκτη 20-25 ως 35 -40 είναι η σοβαρή νοητική υστέρηση. Με δείκτη κάτω του 20 – 25 είναι βαριά νοητική υστέρηση (Μουζουρίδη, 2009).

Τα χαρακτηριστικά ποικίλουν ανάλογα με το είδος της νοητική υστέρησης. Στην ελαφρά υπάρχει περιορισμένη κινητικότητα, δυσκολία στην ακοή, την όραση, και τον συντονισμό των κινήσεων, ελαφρές διαταραχές λόγου και ομιλίες. Στα θετικά έχουν ευκολία στην κατανόηση του μαθήματος, προσαρμόζονται στο κοινωνικό σύνολο. Μπορούν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Παρόλα αυτά και εκεί υπάρχει αποκλεισμός. Επίσης υψηλό ποσοστό δεν εργάζεται (Βελινασάκη & Τσιβαλιού, 2007).

Τα χαρακτηριστικά της μέτριας νοητικής υστέρησης είναι η δυσκολία στην λεπτή κινητικότητα, την ακοή, την όραση, τον λόγο, την ομιλία. Αποκτούν τις βασικές σχολικές δεξιότητες, δηλαδή, η ανάγνωση, η γραφή πολύ απλών λέξεων, εκτελούν απλές μαθηματικές πράξεις. Αποκτούν υπευθυνότητα και κάποιες δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης. Μπορούν να εργαστούν με επίβλεψη σε προστατευόμενα πλαίσια ή στην ελεύθερη αγορά εργασίας.

Τα χαρακτηριστικά της σοβαρής νοητικής υστέρησης είναι η δυσκολία στην φυσική κινητική ανάπτυξη, η απόκτηση του στοιχειώδη λόγου, η γνώση του αλφάβητου και της απλής αριθμησης (Κουλικούρδη, 2009).

Γενικότερα χαρακτηριστικά του πληθυσμού είναι η διάσπαση προσοχής, η δυσκολία στην μνήμη και την αντίληψη, η δυσπροσαρμοστικότητα στην καθημερινότητα και η δυσκολία στην επεξεργασία των πληροφοριών. Επηρεάζει αρνητικά την επικοινωνία, τις δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης, την διαβίωση στο σπίτι, τις κοινωνικές δεξιότητες, την αξιοποίηση των πηγών στην κοινότητα, την αυτονομία, τις σχολικές επιδόσεις, την εργασία, τον ελεύθερο χρόνο, την υγεία και την ασφάλεια. Οι γνωστικές δεξιότητες αναπτύσσονται πιο αργά από τον γενικό πληθυσμό. Παρουσιάζουν δυσκολίες στην μνήμη, την προσοχή, το διάβασμα και τις συνδιαστικές πράξεις (Τσίνογ, 2011).

Εξαρτώνται από άλλους, συνήθως οικεία άτομα. Η οικογένεια πολλές φορές είναι παραπάνω του φυσιολογικού προστατευτική λόγω της αναπηρίας του μέλους της. Η αποτυχία επηρεάζει την αρνητική εικόνα για τον εαυτό τους.

2.4 ΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Η οπτική αναπηρία εμπεριέχει την τύφλωση, την αμβλυωπία, τον δαλτωνισμό, τον καταρράκτη, το σωληνοειδές οπτικό πεδίο την εμβλωματική όραση, την περιφερειακή τύφλωση, την φλοιώδη τύφλωση, τον περιορισμό του οπτικού πεδίου, κ.α. Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, ως τυφλός ορίζεται κάποιος του οποίου η οπτική οξύτητα είναι μικρότερη από το 1/20 της φυσιολογικής στο μάτι.

Η τύφλωση εμφανίζεται είτε εκ γενετής είτε στην διάρκεια της ζωής του ατόμου. Τα άτομα που την απόκτησαν κατά την διάρκεια της ζωής τους δυσκολεύονται περισσότερο στην προσαρμογή από τα άτομα που γεννήθηκαν με αυτήν. Υπάρχει διαφορά στις εμπειρίες και το υπόβαθρο (Μουζουρίδη, 2009).

2.5 ΑΚΟΥΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Τα άτομα που οι αναπηρίες τους σχετίζονται με την ακοή έχουν την τάση να είναι σε άρνηση με την μειονεξία τους. Σε αυτούς συμπεριλαμβάνονται οι βαρήκοοι, οι κωφοί και οι κωφάλαλοι. Τα βαρήκοα άτομα έχουν δυσκολία στην ακοή και συγκεκριμένα στην αντίληψη της ομιλίας. Τα κωφά άτομα μπορούν να φορούν ακουστικά, αλλά δεν αντιλαμβάνονται την ομιλία μέσω της ακοής. Τα κωφάλαλα – κωφά άτομα έχουν θέμα από την γέννησή τους και δυσκολεύονται στην χρήση του προφορικού λόγου.

Οι προγλωσσικοί κωφοί χάνουν την ακοή τους πριν την ανάπτυξη της γλώσσας (γύρω στην ηλικία των δυο με τριών ετών), όπου δημιουργείται η βασική δομή της γλώσσας. Οι μεταγλωσσικοί κωφοί χάνουν την ακοή τους σε πιο μεγάλη ηλικία αφού έχουν ακούσει πρώτα και έχουν αναπτύξει τον προφορικό λόγο. Ανάλογα σε ποια ηλικία χάνουν την ακοή τους έχουν διαφορετικές ανάγκες. Οι παράγοντες που τους διαφοροποιούν από τον πληθυσμό είναι:

- Ο βαθμός αναπηρίας
- Ο χρόνος έναρξης της κώφωσης
- Η έκθεση του ατόμου στην νοηματική
- Η πρόσβαση στην εκπαιδευτική τεχνολογία
- Η στάση της κοινωνίας και οι προκαταλήψεις στην εν λόγω ομάδα
- Η συνύπαρξη και άλλης πιθανής αναπηρίας

Η εξατομίκευση του εκάστοτε ατόμου με ακουστική αναπηρία (Κουλικούρδη, 2009).

2.6 ΨΥΧΙΚΑ ΠΑΣΧΟΝΤΕΣ

Οι ψυχικά πάσχοντες συμπεριλαμβάνονται στα άτομα με αναπηρία λόγω της επίδρασης της ψυχικής υγείας στην καθημερινότητά τους. Συμπεριλαμβάνεται στις αφανείς αναπηρίες καθώς για να φανεί η ψυχική ασθένεια πρέπει να υπάρξει επικοινωνία με το άτομο που πάσχει από αυτήν. Οι ψυχικές ασθένειες ταξινομούνται στις ψυχώσεις (σχιζοφρένεια), διαταραχές διάθεσης (Μείζονα Καταθλιπτική Διαταραχή), τις νευρώσεις (αγχώδεις διαταραχές) και τις διαταραχές

προσωπικότητας. Έχουν ελεύθερο χρόνο που μένει αναξιοποίητος. Έχουν παρόμοια ενδιαφέροντα με τον γενικό πληθυσμό και συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές και πολιτισμικές δραστηριότητες. Η ψυχική ασθένεια δεν συνεπάγεται απαραίτητα και νοητική υστέρηση. Μπορεί να συνυπάρχουν η μια με την άλλη αλλά δεν είναι κανόνας ότι μια εξασφαλίζει την ύπαρξη της άλλης. Σημαντική παράμετρος είναι η άποψη του γενικού πληθυσμού για την ψυχική ασθένεια. Ο γενικός πληθυσμός έχει την προκατάληψη ότι οι ψυχικά πάσχοντες είναι βίαιοι γεγονός που δεν ισχύει. Την εκπαίδευση την αξιοποιούν για να ενημερωθούν πάνω στην ασθένειά τους (Κουλικούρδη, 2009).

Οι ορισμοί που δίνονται στην αναπηρία επηρεάζονται από τις απόψεις της κοινωνίας για την αναπηρία. Με την σειρά τους επηρεάζουν τις πολιτικές του κράτους και τους πόρους που θα δοθούν για την αποκατάσταση των ατόμων αυτών. Λόγω των συνθηκών κοινωνικού αποκλεισμού και της κακής ποιότητας ζωής, τα ενταξιακά προγράμματα είναι απαραίτητα. Η αλλαγή στους θεσμούς θα συμβάλλει στην κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία. Ο κοινωνικός αποκλεισμός οδηγεί τον συγκεκριμένο πληθυσμό στην φτώχεια, την δυσκολία πρόσβασης στην εκπαίδευση, την στέγη, την υγεία και τα κοινωνικά δικαιώματα. Η κατάσταση αυτή δημιουργεί στο άτομο με αναπηρία κακή εικόνα για τον εαυτό του και τις δυνατότητές του. Η κατάσταση αυτή ορίζεται ως αυτοστιγματισμός.

Οι προκαταλήψεις που οδηγούν τα άτομα στον κοινωνικό αποκλεισμό προέρχονται από την διαδικασία της ετικετοποίησης. Η ετικετοποίηση είναι η διαδικασία όπου η κυρίαρχη ομάδα του πληθυσμού μιας κοινωνίας προσδίδει ορισμένα χαρακτηριστικά ως φυσιολογικά για το φυσιολογικό στην κοινωνία. Τα κριτήρια αυτά δίνουν την πρόσβαση στα κοινωνικά αγαθά. Η μη ύπαρξη των κριτηρίων οδηγούν σε αποκλεισμό. Η ετικετοποίηση δεν επηρεάζει μόνο το άτομο αλλά και την περιοχή διαμονής του, με αποτέλεσμα την υποβάθμισή της (Thio, 2007).

Η αλλαγή στην κοινωνική κουλτούρα και η δημιουργία συνθηκών ένταξης θα τους ενισχύσει να αξιοποιήσουν τα κοινωνικά αγαθά. Η ετικετοποίηση είναι μια σημαντική αιτία του γενικότερου κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων με αναπηρία. Παρά το γεγονός πώς οι στάσεις απέναντί τους στις δυτικές κοινωνίες και την Ελλάδα αλλάζουν, υφίστανται ακόμα διακρίσεις. Στην Ελλάδα προστατεύονται νομικά από το Σύνταγμα.

Το Άρθρο 4 προστατεύει την ίση μεταχείριση των ατόμων με αναπηρία και δεν αποδέχεται οποιαδήποτε συμπεριφορά ανισότητας. Το άρθρο 5 υποστηρίζει την δυνατότητα των ατόμων με αναπηρία για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους (Καζάκου, 2009).

Τα άτομα με αναπηρίες εμφανίζονται σε όλες τις κοινωνικές τάξεις. Το εισόδημα της οικογένειας μπορεί να διευκολύνει την πρόσβαση των ατόμων σε αγαθά (Καζάκου, 2009).

Τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία έχουν ως γενικό σκοπό την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου τους και την κοινωνική ένταξη. Η Διακήρυξη του ΟΗΕ για τα δικαιώματα τους επιδιώκει την αξιοπρέπεια την ίση μεταχείρισή τους με άτομα της ίδιας ηλικίας με αυτά. Η ζωή τους πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο κοντά στα επίπεδα της φυσιολογικής ζωής, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Όλα τα άτομα αυτού του πληθυσμού πρέπει να έχουν πρόσβαση σε προνοιακές παροχές. Οι δράσεις του κράτους οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες τους (Νικολάου & Καρτασίδου, 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

3.1 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Η ένταξη των άτομα με αναπηρία στην κοινωνία προϋποθέτει την εκπαίδευσή τους σε δεξιότητες αυτονομίας. Πρέπει όμως να τίθενται ρεαλιστικοί στόχοι. Έχουν πολιτικά δικαιώματα. Οφείλουν να συμμετέχουν σε κοινωνικές και ψυχαγωγικές διαδικασίες.

Τα άτομα με νοητική ανεπάρκεια, οι κωφοί και αυτοί με ορθοπεδικές αναπηρίες έχουν ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες. Ως διαδικασία η εκπαίδευση επιθυμεί να αναπτύξει την κρίση των μαθητών και να παράσχει τα απαραίτητα εφόδια για την κοινωνική ενσωμάτωση. Η εκπαίδευση των άτομα με αναπηρία είναι δικαίωμα τους. Αποσκοπεί στην εργασιακή τους ένταξη και αποκατάσταση. Η εκπαίδευση για την εργασιακή τους αποκατάσταση αναφέρεται στα δικαιώματα τους στην Διακήρυξη του ΟΗΕ. (Καζάκου, 2009)

Επηρεάζεται από την κυρίαρχη κουλτούρα και τις τάσεις της εξουσίας. Διαμορφώνεται με βάση την ζήτηση της αγοράς. Τα παραπάνω μπορεί να συμβάλλουν στον εκπαιδευτικό αποκλεισμό των ατόμων με αναπηρία. Η οικονομική κρίση ενισχύει το γεγονός αυτό. Εμποδίζει την συνεισφορά τους στην οικονομική ανάπτυξη. Τα ήδη υπάρχοντα προγράμματα επανεξετάζονται ως προς την αποτελεσματικότητά λόγω των νεοφιλελεύθερων πολιτικών που επιθυμούν την συρρίκνωση των δομών εκπαίδευσης (Παππά, 2008)

Η εκπαίδευση εφόσον επιτύχει την εργασιακή τους ένταξη τους οδηγεί στην βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης. Συν τοις άλλοις του εκπαιδεύει σε δεξιότητες απαραίτητες για την καθημερινότητά τους. Παρόλα αυτά αντιμετωπίζουν κάποιες δυσκολίες λόγω της αναπηρίας τους. Για παράδειγμα, τα άτομα με κινητική αναπηρία δεν έχουν πρόσβαση σε σχολεία που δεν είναι ειδικά διαμορφωμένα για την πρόσβαση με καρότσι (Δαμανίδου, 2015).

Η εκπαίδευση στα άτομα με αναπηρία λόγω της ανομοιογένειας του πληθυσμού έχει διαφορετικούς στόχους ανά πληθυσμό και διαφορετικά αναλυτικό πρόγραμμα. Κοινός στόχος είναι η εκμάθηση δεξιοτήτων αυτοεξυπηρέτησης και η κοινωνικοποίηση. Στην κοινωνικοποίηση η συλλογική διαδικασία της εκπαίδευσης και οι κοινές δραστηριότητες συμβάλλουν σε αυτό. Επίσης δίνεται βάση στην υγεία

καθώς τα άτομα με αναπηρία λόγω της καθιστικής ζωής και της έλλειψης άσκησης και της κινητικότητας (λόγω της απομόνωσης) έχουν θέματα παχυσαρκίας που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Η παχυσαρκία επηρεάζει αρνητικά την υγεία και την κακή εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους.

Ο Ν. 2817/2000, ΦΕΚ 78 Α'/14.3.2000 προβλέπει την εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες γενικά. Περιλαμβάνει άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και δυσκολίες στην προσαρμογή λόγω σωματικών διανοητικών, ψυχολογικών, συναισθηματικών και κοινωνικών διαφορών με τον γενικό πληθυσμό. Η εκπαιδευτική τους ένταξη γίνεται σε τρεις βαθμίδες και περιλαμβάνει δράσεις για την γενικότερη ένταξή τους.

Οι δράσεις αυτές είναι η Ειδική Αγωγή και η ένταξη ατόμων με αναπηρία σε τάξεις μαθητών του γενικού πληθυσμού. Επίσης εισάγονται στα πανεπιστήμια χωρίς εξετάσεις. Τα προγράμματα χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρόλα αυτά είναι λίγοι οι φοιτητές με αναπηρία στα πανεπιστήμια. Όσοι μπαίνουν προτιμούν τις θετικές επιστήμες. Συγκεκριμένα ο Ν.2640/1998 προβλέπει την ένταξη των ατόμων με αναπηρία στα πανεπιστήμια και στα τ.ε.ι.. ο ν.3549-20.05.07 ΦΕΚ 69 Α', Άρθρο 12, παρ.1 προβλέπει την δημιουργία υπηρεσίας υποστήριξης των φοιτητών με αναπηρία.

Σε όσα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν θέματα με την γνωστικές λειτουργίες γίνονται διαδικασίας ενδυνάμωσης της μνήμης και της αντίληψης. Η εκπαίδευση αναπτύσσει τις απαραίτητες για την εργασία και την κοινωνικοποίηση δεξιότητες.

Η επαγγελματική εκπαίδευση χωρίζεται σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια.. Επιδιώκει την ανάπτυξη της προσωπικότητας, των δεξιοτήτων και των ταλέντων του μαθητή.. Το αναλυτικό της πρόγραμμα περιλαμβάνει την επαγγελματική κατάρτιση, με σκοπό την ενσωμάτωση του στο εργατικό δυναμικό.

Τα ΤΕΕ Ειδικής Αγωγής της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης διαρκούν πέντε χρόνια. Τα άτομα πηγαίνουν από δεκατεσσάρων ετών μέχρι δεκαεννιά. Έχει πέντε τάξεις και έναν κύκλο σπουδών. Εισάγονται σε αυτά μαθητές απόφοιτοι του δημοτικού ειδικής αγωγής. Παρέχεται εκπαίδευση τεχνική και επαγγελματική.

Έχουν δικαίωμα μετά να εισαχθούν στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση ειδικής αγωγής. Η φοίτηση διαρκεί τέσσερα χρόνια. Στην ουσία είναι ειδικό επαγγελματικό λύκειο. Περιλαμβάνει άτομα με διαφορετικές ανάγκες και διαφορετικές ηλικίες. Μπορεί κάποιος να εισαχθεί εκεί και μετά την ηλικία των εικοσιτρία με εισήγηση του κοντινού στον τόπο κατοικίας του ΚΕΔΔΥ.

Οι ειδικότητες στις οποίες εκπαιδεύονται είναι:

- Μηχανολόγος
- Ηλεκτρονικός
- Ηλεκτρολόγος
- Εφαρμοσμένων τεχνών
- Κλωστοϋφαντουργία
- Ένδυση
- Κατασκευές
- Οικονομία
- Διοίκηση
- Γεωπονία
- Υγεία και Πρόνοια
- Χημικές εργαστηριακές εφαρμογές
- Ναυτικοί
- Πληροφορική
- Κομμωτική

Οι ειδικότητες ποικίλουν ανάλογα με τον τόπο διαμονής του ατόμου. Δεν έχουν όλα τα ΤΕΕ όλες τις ειδικότητες (Κουλικούρδη, 2009).

Σημαντικός τομέας ανάπτυξης είναι ο επαγγελματικός προσανατολισμός των ατόμων με αναπηρία από σύμβουλο. Παρέχει επαφή με τον εαυτό του, ενημέρωση πάνω στις σπουδές που θέλει να κάνει., τον βοηθάει στην ανάπτυξη της κοινωνικής ζωής και του ελεύθερου χρόνου και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων (Αθανασίου,2010)

Στα άτομα με νοητική υστέρηση γίνεται εκμάθηση δεξιοτήτων αυτονομίας, κοινωνικών κανόνων, πρακτικές γνώσεις, επαγγελματικές και γενικές γνώσεις, αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου.

Τα στάδια επαγγελματικής τους αποκατάστασης είναι:

- Η εύρεση επαγγελμάτων στην αγορά εργασίας και σε ποιού τομείς υπάρχει ζήτηση
- Η αξιολόγηση των δεξιοτήτων και των ελλειμμάτων του ατόμου
- Ο επαγγελματικός προσανατολισμός
- Η εκπαίδευση στο επάγγελμα εντός του σχολικού περιβάλλοντος (εκμάθηση επαγγελματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, ευαισθητοποίηση εργοδοτών τοπικής κοινότητας και κατοίκων της τοπικής κοινωνίας πάνω στο θέμα

- Η τοποθέτηση σε επάγγελμα μετά την λήξη της εκπαίδευσης
- Η παράλληλη στήριξη και η συμβουλευτική μετά την πρόσληψη (Τσίνος, 2011)

Τα άτομα με νοητική υστέρηση επιθυμούν να συμμετέχουν στην διαδικασία της μάθησης. Παρόλα αυτά δεν έχουν προτίμηση στην ανάγνωση, προτιμούν να περνάνε τον χρόνο τους στην τηλεόραση, με μουσική, για ψώνια, βόλτες, μαγείρεμα και θέατρο. Οι προτιμήσεις τους αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν ως εκπαιδευτικές μέθοδοι (Παππά, 2008).

Σύμφωνα με τον Ν.3699/2008 (ΦΕΚ 199 Α'02.10.2008) τα άτομα με οπτική αναπηρία εντάσσονται στην Προσχολική, την Πρωτοβάθμια και την Δευτεροβάθμια εκπαίδευση . Η επίσημη γραφή ανάγνωσης είναι η Braille. Το εκπαιδευτικό υλικό του μαθητή παραδίδεται σε αυτόν στην συγκεκριμένη γλώσσα και στην συνέχεια εντάσσεται στο σχολικό περιβάλλον. Παλιότερα πήγαιναν σε ειδικά σχολεία για να τελειώσουν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στο γυμνάσιο και το λύκεια εντάσσονταν σε κανονικά σχολεία και μετά επιλέγουν την ένταξη στον πανεπιστήμιο. Έχουν προτίμηση στις θεωρητικές σχολές καθώς οι θετικές τους δυσκολεύουν. Υπήρχε καθυστέρηση στο να τους χορηγηθούν τα βιβλία εγκαίρως πριν την εξεταστική. Τώρα τους χορηγούνται ηλεκτρονικά βιβλία και κασέτες για να διαβάσουν την ύλη των μαθημάτων (Κουλικούρδη, 2009).

Τα άτομα με ακουστικές αναπηρίες εκπαιδεύονται στην ελληνική γλώσσα και στην ελληνική νοηματική πριν την ενσωμάτωσή τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού αυτού εισέρχεται στα πανεπιστήμια. Παρόλα αυτά έχουν πρόβλημα στην παρακολούθηση. Επίσης η επικοινωνία με τους λοιπούς συμφοιτητές είναι επιφανειακή. Η αποκατάστασή τους εντός των εκπαιδευτικών πλαισίων έχει παραγκωνισθεί λόγω της στάσης αδιαφορίας των υπεύθυνων των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, της αφανούς αναπηρίας τους και της στάσης άρνησης που έχουν απέναντι σε αυτήν. Όσον αφορά την εκπαίδευση τους αυτή βασίζεται στην αρχή της εξατομίκευσης. Ο κάθε μαθητής με ακουστική αναπηρία έχει τις δικές του ιδιαίτερες ανάγκες (Παππά, 2008).

Η μάθησή τους σε γραφή και ανάγνωση δεν αναπτύσσεται με τον ίδιο ρυθμό όπως τα παιδιά του γενικού πληθυσμού. Η έλλειψη της ακοής τους επηρεάζει αρνητικά στην απόκτηση γνώσεων. Το γεγονός αυτό επηρεάζει τους προγλωσσικούς κωφάλαλους. Άξιο αναφοράς είναι ότι η νοηματική γλώσσα έχει διαφορετική

σύνταξη από την κανονική. Ελάχιστοι προγλωσσικοί εισάγονται στο πανεπιστήμιο. Η πρόσληψη της πληροφορίας γίνεται με οπτική αναμετάδοση από το περιβάλλον με αμφισβήτηση της αξιοπιστίας της πληροφορίας και χωρίς να υπάρχει τακτικότητα στην ενημέρωση.

Οι τυφλόκωφοι από την άλλοι δυσκολεύονται να λαμβάνουν πληροφορίες. Ιδιαίτερα στην εκπαίδευση αντιμετωπίζουν πρόβλημα. Είτε πηγαίνουν σε σχολεία με κωφούς, είτε με τυφλούς. Η πλειοψηφία των ατόμων αυτών λόγω της φύσης της αναπηρίας αντιμετωπίζουν εκπαιδευτικά και επαγγελματικά προβλήματα. Δεν μπορούν ούτε να λάβουν ούτε να μεταδώσουν πληροφορίες. Η μόνη μέθοδος που τους φέρνει σε επαφή με την πληροφορία είναι η γραφή Braille. Μέσω του τρόπου αυτού έρχονται σε επαφή με τον κόσμο. Έχουν φτωχό λεξιλόγιο. Όσοι πιο μικροί ηλικιακά είναι τόση λιγότερη διάθεση έχουν να διαβάσουν. Όσοι έγιναν τυφλόκωφοι μετά την ανάπτυξη των ικανοτήτων της γλώσσας μπορούν να βελτιώσουν την αναγνωστική τους ικανότητα με μεθόδους είτε για τυφλούς είτε για κωφούς (Κουλικούρδη, 2009)

3.2 ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Η ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην εργασιακή διαδικασία είναι ένα σημαντικός στόχος, αλλά και δύσκολος ταυτόχρονα. Για παράδειγμα για τους ψυχικά πάσχοντες υπάρχει δυσκολία να εργαστούν. Το γεγονός αυτό επηρεάζει αρνητικά το εισόδημά τους. Αναφέρεται στα βασικά τους δικαιώματα στην διακήρυξη του ΟΗΕ για τα δικαιώματα τους. Έχουν δικαίωμα στην ασφάλιση και την διατήρηση της εργασίας, στην συμμετοχή σε εμπορικές ενώσεις. Ο Ν.114/1981 την εκπαίδευση τους στην εργασία και την ανάπτυξη δεξιοτήτων. Για την εργασία τους σε δημόσιες υπηρεσίες ανεξαρτήτως ηλικίας, είναι απαραίτητη η Ειδική Αγωγή σύμφωνα με τον Ν.3699/2008 (ΦΕΚ 199/Α' / 02.10.2008).

Η εργασιακή αποκατάσταση τους παρέχει την πρόσβαση σε κοινωνικά πολιτισμικά και καταναλωτικά αγαθά. Η εργασία πρέπει να σύμφωνη με τις προτιμήσεις τους και αξιοποιεί της δεξιότητες και τα προσωπικά τους ταλέντα.

Για την ένταξη στην αγορά εργασίας είναι απαραίτητη η διαδικασία της αποκατάστασης. Η αποκατάσταση περιλαμβάνει εκπαιδευτικές και θεραπευτικές μεθόδους. Εκτιμά κατά πόσο ένα άτομο μπορεί να εργαστεί. Η οικογένεια του ατόμου

αξιοποιείται στην διαδικασία, καθώς και αυτή επηρεάζει και επηρεάζεται από το μέλος τους αυτό (Παππα, 2008).

Η εργασία παρέχει τα εξής πλεονεκτήματα. Εντάσσει το άτομο στο κοινωνικό σύνολο. Παρέχει εισόδημα στο άτομο, το οποίο διασφαλίζει ένα βαθμό ανεξαρτησίας. Το άτομο μπορεί να διαχειριστεί τους πόρους του και αναπτύσσει κοινωνικές δεξιότητες. Του παρέχει το συναίσθημα ότι ελέγχει την ζωή του. Του παρέχει έναν ρόλο στην κοινωνία και βελτιώνει την εικόνα που έχει για τον εαυτό του. Παρόλα αυτά υπάρχει χαμηλός αλφαριθμητισμός στα άτομα με αναπηρία .

Για την ένταξή τους, οι εργοδότες πρέπει να τους αντιμετωπίζουν ως άτομα και να μην τους κρίνουν με βάση την αναπηρία τους. Τα άτομα αυτά μπορούν να παρέχουν υπηρεσίες στον χώρο εργασίας. Έχει αποδειχθεί πώς οι εργαζόμενοι με αναπηρία είναι πιο συνεπείς και προσεκτικοί λόγω της σημαντικής θέσης που έχει η εργασία στην ζωή τους και λόγω του κινήτρου τους για κοινωνική ένταξη. Η ένταξη τους συμβάλλει στον εκδημοκρατισμό της κοινωνίας και στην μείωση των δαπανών του κράτους για επιδόματα αναπηρίας (Pachter & Coll, 2009).

3.3 ΤΗΛΕΡΓΑΣΙΑ

Η χρήση των νέων τεχνολογιών μπορεί να δώσει πιθανότητα σε άτομα με αναπηρία να ενταχθούν στην εργασιακή διαδικασία. Η τηλεργασία είναι μια διαδεδομένη μορφή παροχής υπηρεσιών. Η ευελιξία που παρέχει στο ωράριο και η απόσταση ενισχύουν την εργασία των ατόμων με αναπηρία. Η εργασία μπορεί να πραγματοποιηθεί από το σπίτι, διευκολύνοντας άτομα με κινητικές αναπηρίες στην μετακίνηση ή και άτομα με ψυχικές ασθένειες δίνοντας τους ευελιξία στην ώρα σε περίπτωση υποτροπής. Η εργασία πραγματοποιείται μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή. Η εργασία από το σπίτι του βοηθάει να αισθάνονται πιο άνετα χωρίς να χρειαστούν χρόνο προσαρμογής στην εργασία. Εξοικονομούνται χρόνος και χρήματα για την μετακίνηση από την μεριά του εργαζόμενου και χρήματα για χώρους εργασίας και εξοπλισμούς για υπεύθυνο της επιχείρησης (Παππα, 2008).

Ο χρόνος εργασίας ορίζεται με σύμβαση, ο μισθός καθορίζεται από τις ώρες τηλεργασίας που έχει αφιερώσει το άτομο μέσα στον μήνα.

Η τηλεργασία παρέχεται από:

- Το σπίτι του εργαζόμενου

- Σε τηλεκέντρα
- Σε τηλεσπίτια (ιδιαίτερα σε άγονες και απομακρυσμένες περιοχές)
- Σε νομαδική τηλεργασία
- Σε τηλεργασία με βοήθεια κινητού γραφείου (για κάποιον που μετακινείται συνέχεια)
- Σε διάσπαρτη

Η εργασία από σπίτι, τα τηλεσπίτια και τα κινητά γραφεία μπορούν να εξυπηρετήσουν την εργασία των ατόμων με αναπηρία. Τα πλεονεκτήματα για το σπίτι αναφέρθηκαν. Η εργασία σε τηλεσπίτια βοηθάει την ένταξη των ατόμων με αναπηρία που βρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές. Αφορά τα άτομα με αναπηρία που βρίσκονται σε νησιά ή απομακρυσμένα χωριά. Η τηλεργασία με την βοήθεια κινητού γραφείου βοηθάει τα άτομα με αναπηρία που χρειάζεται να μετακινούνται συνεχώς. Η εργασία αυτή αφορά την παροχή υπηρεσιών, όπως για παράδειγμα ο τουρισμός.

Η μορφή εργασίας αυτή ενισχύει την παραγωγικότητα, παρέχει εισόδημα στο άτομο, συμβάλλοντας στην αγοραστική του δύναμη και δημιουργεί συνθήκες ευημερίας στην οικογένεια του, η οποία ελαφρύνεται οικονομικά (Κιτρίνου, 2009).

3.4 ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η προστατευόμενη εργασία δίνει την δυνατότητα σε άτομα με αναπηρία να εργαστούν, καθώς λόγω των ιδιομορφιών τους δεν μπορούν να δουλέψουν στην ελεύθερη αγορά εργασίας. Έχει τις εξής μορφές. Υπάρχει η ομαδική εργασία σε ειδικά σχεδιασμένα εργαστήρια. Υπάρχει δυνατότητα ένταξης στην ελεύθερη αγορά εργασίας με συνοδευτικές υποστηρικτικές δομές. Τέλος υπάρχει δυνατότητα εργασίας από το σπίτι (Παππα, 2008).

Τα προστατευόμενα εργαστήρια εποπτεύονται και χρηματοδοτούνται από το Υπουργείο Εργασίας. Σε αυτά εντάσσονται άτομα που δεν υπάρχει πιθανότητα ένταξής τους στην ελεύθερη αγορά εργασίας. Οι συνθήκες εκεί πάντως είναι όσο πιο κοντά σε συνθήκες εργασίας γίνεται. Οι διαδικασίες προσαρμόζονται με το τι μπορούν να κάνουν. Κάποια άτομα μετά από αυτήν την εμπειρία μπορούν να ενταχθούν στην ελεύθερη αγορά εργασίας. Τα άτομα αυτά είναι υψηλής

λειτουργικότητας.. Στα εργαστήρια αυτά δουλεύουν με τον δικό τους ρυθμό και με βάση το τι μπορούν να κάνουν. Τους δίνει το αίσθημα της ένταξης.

Τα προϊόντα που παράγουν τα εργαστήρια αυτά πωλούνται στην αγορά. Ωστόσο τα έσοδα από αυτά δεν καλύπτουν τους μισθούς και την ασφάλεια των εργαζομένων. Ως προγράμματα, επιβαρύνουν οικονομικά το κράτος. Όσοι παίρνουν μίσθο παίρνουν τον κατώτατο.

Τα παραγωγικά εργαστήρια (Ειδικά Κέντρα Παραγωγής και Παροχής υπηρεσιών) απασχολούν άτομα με αναπηρία ηλικίας 15 ως 65 ετών με οποιαδήποτε χρόνια σωματική πνευματική ή ψυχική πάθηση. Η μόνη προϋπόθεση για την ένταξη είναι η εγγραφή στα μητρώα του ΟΑΕΔ. Σε άλλες χώρες έχουν την μορφή συνεταιρισμών.

Η εργασία με συνθήκες προστασίας σε κανονικές επιχειρήσεις πραγματοποιείται με έλεγχο υπευθύνων. Μ έσω της μορφής αυτής εργασίας δίνεται η δυνατότητα για επαφή και συνεργασία με τον γενικό πληθυσμό. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα καταπολέμησης του στίγματος για την αναπηρία (Καζάκου, 2009).

Η εργασία στο σπίτι αφορά κυρίως τα άτομα με αναπηρία με κινητικές αναπηρίες ή άτομα με ψυχική νόσο που εμποδίζει την μετακίνηση του. Ο μισθός κυμαίνεται ανάλογα με την παραγωγικότητά τους. Ως μορφή εργασίας φαίνεται πολύ ελπιδοφόρα για την εργασιακή ένταξη των ατόμων με αναπηρία

Μερικές εταιρείες που απασχολούν εργαζόμενους άτομα με αναπηρία στην Ελλάδα είναι η TPAM AE, ο ΟΑΕΔ, η Hellenic Duty Free, η KOSMOS HORIZON και η Coco Mat.

Η αξιοποίηση των δομών και του προσωπικού μαζί με την αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου μπορούν οδηγήσουν στην πιο εύκολη εργασιακή ένταξη των ατόμων με αναπηρία (Τσίνογ, 2011).

3.5 ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η τοποθέτηση στην ελεύθερη αγορά εργασίας με συνοδεία υποστήριξης είναι στην ουσία ομάδας ατόμων με αναπηρία που αναλαμβάνουν εργασίες στην κοινότητα. Σύμφωνα με έρευνες ένα πολύ μικρό ποσοστό ατόμων με κινητικές αναπηρίες έχει μπει στην διαδικασία αναζήτησης εργασίας. Πολλοί από αυτούς, ενώ απέκτησαν κινητικά προβλήματα κατά την διάρκεια της ζωής τους (συνήθως από τροχαία ατυχήματα) και ενώ πριν από αυτήν την κατάσταση είχαν ενταχθεί στην αγορά εργασίας, δεν εργάζονται. Στην ουσία περιθωριοποιούνται ως αναξιοποίητο

εργατικό δυναμικό. Πολλοί από αυτούς ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 18 ως 35 ετών , ηλικία που μπορούν να είναι ιδιαίτερα παραγωγικοί (Λορέντζου, 2015)

Η περιθωριοποίηση των ατόμων με αναπηρία είναι αρκετά εύκολη. Οι επιδοματικές πολιτικές των κυβερνήσεων και ο αποκλεισμός από την εργασία και τον μισθό δεν λύνουν τα προβλήματα στην ουσία.

Οι επιχειρήσεις δεν πρέπει να έχουν ως στόχο το κέρδος μόνο αλλά και την προσφορά στην κοινωνία. Η συνεισφορά τους στην εργασιακή ένταξη των ατόμων με αναπηρία μπορεί να είναι καθοριστική. εδώ εισέρχεται η ΕΚΕ (Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη) ως αξία και πρακτική. Μπορεί να αντιμετωπίσει τις προκαταλήψεις των επιχειρήσεων όσον αφορά τα άτομα με αναπηρία . Η ενσωμάτωση απαιτεί την προσαρμογή της επιχείρησης στις ανάγκες του εργαζόμενου με αναπηρία . Η επιχείρηση μπορεί να αναλάβει πρωτοβουλίες, που δεν αναλαμβάνει το κράτος, ως φορέας εξουσίας στην κοινωνία. Η ένταξη προϋποθέτει την αύξηση της παραγωγικότητας και την προσφορά στο κοινωνικό σύνολο (Τσίνογ, 2011).

Η αποτελεσματικότητα της ΕΚΕ τίθεται υπό αμφισβήτηση. Τα επιχειρήματα των πολέμιών της είναι πώς ο σημαντικότερος στόχος της επιχείρησης είναι το κέρδος. Τα στελέχη της βρίσκονται στην θέση τους για την αντιμετώπιση οικονομικών θεμάτων, όχι κοινωνικών. Θεωρούν πως η προσήλωση στην ΕΚΕ μειώνεται η ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης.

Οι υποστηρικτές της ΕΚΕ θεωρούν πως οι επιχειρήσεις ως επιδραστικό μέρος της κοινωνίας μπορούν να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων. Οι δράσεις κράτους και επιχείρησης μπορούν να συμβάλλουν στην ένταξη των ατόμων με αναπηρία. Εφόσον η εταιρεία αξιοποιήσει ένα προφίλ κοινωνικής προσφοράς, συμβάλλει στην βελτίωση της εικόνας της. Επίσης μπορεί να έχει υποστήριξη από την κυβέρνηση.

Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων δεν αξιοποιούν την ΕΚΕ. Όσες το κάνουν, το κάνουν μόνο στο εργατικό δυναμικό, μέσω της παροχής ίσων ευκαιριών στους εργαζομένους. Αφορά την διασφάλιση της ποιότητας των προϊόντων. Λόγω της οικογενειοκρατίας στην στελέχωση των επιχειρήσεων καθίσταται δύσκολη η ένταξη ατόμων με αναπηρία σε αυτές. Επίσης οι δράσεις ΕΚΕ δεν δημοσιοποιούνται, ούτε υποστηρίζονται. Η διαμόρφωση της επιχείρησης σύμφωνα με τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία αποτρέπει την πρόσληψη τους. Οι τροποποιήσεις αυτές κοστίζουν στις επιχειρήσεις σε χρήμα.

Όταν η βιωσιμότητα της επιχείρησης πλήττεται, κινδυνεύει το εργατικό δυναμικό στην ανεργία. Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας μια επιχείρησης επηρεάζεται από τον τρόπο που συμπεριφέρεται στο εργατικό δυναμικό της. Η τήρηση των δικαιωμάτων τους ενισχύει την απόδοσή τους. Όσον αφορά τα άτομα με αναπηρία οφείλεται να ληφθεί υπόψη η αντιμετώπιση των διακρίσεων και η διάρκειά τους στην θέση εργασίας. Η βιωσιμότητα της επιχείρησης κρίνεται από πρόσληψη ατόμων με διαφορετικότητες, εκδημοκρατίζοντας έτσι την επιχείρηση.

Τα πλεονεκτήματα από την πρόσληψη ατόμων με αναπηρία είναι:

- Η αύξηση της παραγωγικότητας
- Η αφομοίωση των ατόμων με αναπηρία στον γενικό πληθυσμό
- Η αύξηση της συνοχής στους εργαζόμενους
- Η ενίσχυση της δημιουργικότητας
- Η θετική εικόνα της επιχείρησης
- Η αντιπροσωπευτικότητα όλων των ομάδων στο εργατικό δυναμικό
- Η διεύρυνση του αγοραστικού κοινού, καθώς στα προϊόντα θα λαμβάνονται

υπόψη οι ανάγκες των ατόμων με αναπηρία

- Η νομιμότητα

Η κουλτούρα αποδοχής είναι απαραίτητη για την ένταξη με τους λοιπούς εργαζόμενους καθώς επίσης και η σωστή διαχείριση της διαφορετικότητας.

Η αύξηση της γήρανσης στον πληθυσμό μειώνει το ενεργό εργατικό δυναμικό.. Το γεγονός αυτό αυξάνει τις εισφορές σε συντάξεις από το εργατικό δυναμικό. Μπορεί επίσης να αυξηθεί ο χρόνος εργασίας. Οι παράμετροι αυτοί ενισχύουν την ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας.

Τα άτομα με αναπηρία είναι από τις πιο πολυπληθείς μειονότητες στις σύγχρονες κοινωνίες. Παρά το γεγονός πως έχουν αποκτήσει δεξιότητες δεν αξιοποιούνται ως ενεργό εργατικό δυναμικό. Η έλλειψη πόρων τους οδηγεί σε κακή εικόνα για τον εαυτό τους και σε κατάθλιψη. Επηρεάζει αρνητικά την υγεία τους και τους απομονώνει, καθώς η εργασία είναι χώρος συνάντησης με άλλα άτομα. Ακολουθεί η έκπτωση των ήδη αποκτηθέντων από την εκπαίδευση δεξιοτήτων.

Η απασχόληση των ατόμων με αναπηρία έχει τα εξής πλεονεκτήματα:

- Η μείωση των εισφορών του κράτους για αναπηρικά επιδόματα
- Η αύξηση των πόρων του κράτους με την αύξηση της αγοραστικής δυνατότητας των ατόμων με αναπηρία

- Τα χρήματα αυτά μπορούν να αυξήσουν τα προγράμματα ένταξης των ατόμων με αναπηρία

Τα άτομα με αναπηρία είναι πιο παραγωγικά στην εργασία σε επιχειρήσεις. Αυξάνεται η δημιουργικότητά τους και η δεξιότητες επινοητικότητας. Οι εργοδότες που έχουν προσλάβει υπάλληλους άτομα με αναπηρία στο παρελθόν, αποκτούν θετική στάση για την αναπηρία και επιθυμούν να τους επαναπροσλάβουν.

Είναι πιο πιθανή η πρόσληψη ατόμων με αναπηρία σε μεγάλες επιχειρήσεις που έχουν τους πόρους να διαμορφώσουν την επιχείρηση στις ανάγκες τους. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι η δυνατή και ελεύθερη πρόσβαση με ασανσέρ, οι ελαφρές πόρτες, το παρκινγκ άτομα με αναπηρία, ο ιατρικός εξοπλισμός, ο χώρος εκτόνωσης, ο χώρος να έχει φτιαχτεί από υλικά που επιτρέπουν την διάχυση της πληροφορίας στον χώρο. (για άτομα με θέματα ακοής και όρασης) και η ευελιξία του ωραρίου ανάλογα με τις ανάγκες του ατόμου με αναπηρία για την υγεία (η ευελιξία στις απουσίες βοηθάει ιδιαίτερα τους ψυχικά πάσχοντες (Βασιλόπουλος & al., 2010)..

Τα ποσοστά της ανεργίας στον πληθυσμό των ατόμων με αναπηρία είναι μεγάλα, με πιο πληγέντες τα άτομα με νοητική υστέρηση και ψυχικές ασθένειες. Απασχολούνται κυρίως σε ημιαπασχόληση και πιθανόν στην μαύρη εργασία. Είναι από τους πληθυσμούς που δεν επωφελήθηκαν εργασιακά κατά την οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα. Στην χώρα μας το εισόδημά τους προέρχεται αποκλειστικά από επιδόματα, τα οποία χορηγούνται με εξέταση που διαπιστώνει το ποσοστό αναπηρίας του ατόμου. Η επιδοματική πολιτική αποτρέπει τα άτομα με αναπηρία να αναζητήσουν εργασία, καθώς επαναπαύονται. Οι περισσότεροι βρίσκονται στην παραγωγική τους ηλικία.

Το κράτος οφείλει να παρέχει κίνητρα στις επιχειρήσεις για την πρόσληψη των ατόμων με αναπηρία στο εργατικό δυναμικό του, μέσω φοροελαφρύνσεων παροχής χρημάτων για την κάλυψη των αναγκών του εν λόγω πληθυσμού και να συμβάλλει στην γενικότερη προσαρμογή της επιχείρησης στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία. (Λορέντζου, 2015)

3.6 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Η πλειοψηφία των ατόμων με αναπηρία εργάζεται σε ΚΟΙΝΣΕΠ. Οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις λειτουργούν με βάση της αρχές της αυτοργάνωσης και της αυτοδιαχείρισης Παρέχουν συνθήκες πραγματικής εργασίας. Τα άτομα με

αναπηρία εκπαιδεύονται και εποπτεύονται από εκπαιδευτές, που τους εντάσσουν στο επάγγελμα (Βασιλόπουλος & al., 2010).

Οι ΚΟΙΣΠΕ (Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης) είναι ΝΠΙΔ και η πλειοψηφία των εργαζομένων που απασχολούν είναι άτομα με αναπηρία . Ο κάθε ΚΟΙΣΠΕ είναι ταυτόχρονα παραγωγική μονάδα και μονάδα αποκατάστασης. Προσαρμόζεται στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία. Μέσω αυτών τα άτομα με αναπηρία καλύπτουν τις ανάγκες τους και μέσω της παραγωγής καλύπτονται οι ανάγκες της κοινότητας. Αποτελούν κομμάτι της κοινωνικής οικονομίας.

Οι δραστηριότητες για την απασχόληση των ατόμων με αναπηρία είναι:

- Αγροτικές
- Κτηνοτροφικές
- Μελισσοκομία
- Αλιεία
- Δασικές
- Βιομηχανικές
- Βιοτεχνικές
- Ξενοδοχειακές
- Παροχή υπηρεσιών
- Κοινωνικές

Η κοινωνικοποίηση ενισχύεται μέσα από αυτές τις επιχειρήσεις. Η χρηματική αμοιβή τους μπαίνει στην τράπεζα μαζί με το επίδομα αναπηρίας. Οι ΚΟΙΣΠΕ παρέχουν υπηρεσίες συμβουλευτικής στον επαγγελματικό προσανατολισμό. (Ζαφείρη& Ρόκομου, 2008)

3.7 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Η κοινωνικοποίηση είναι μια δύσκολη διαδικασία για τα άτομα με αναπηρία , καθώς αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην επικοινωνία.. Μέσω της εργασίας το άτομο κοινωνικοποιείται. Αποκτά ρόλο που είναι σημαντικό στοιχείο κοινωνικοποίησης. Λόγω του στιγματισμού από μεριάς της κοινωνίας και του αυτοστιγματισμού απέχουν από τα κοινωνικά αγαθά και τις γενικότερες κοινωνικές διαδικασίες.

Υπάρχει έλλειψη αποδοχής από τους συνομήλικους. Η κατάσταση τους έρχεται κόντρα με τα πρότυπα της κοινωνίας γεγονός που επηρεάζει την εικόνα που έχουν για

τον εαυτό τους καθώς και την εικόνα που έχουν οι κοντινοί τους άνθρωποι για αυτούς. Η αναπηρία συνοδεύεται από άβολες καταστάσεις που μειώνουν την εικόνα τους. Χαρακτηρίζονται από χαμηλή αυτοεκτίμηση και δυσκολίες στις κοινωνικές δεξιότητες.

Η παχυσαρκία μπορεί να συμβάλλει στην κακή εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά την κοινωνικοποίησή τους. Η εκμάθηση των κοινωνικών κανόνων είναι απαραίτητοι για την κοινωνική τους ένταξη. Η απομόνωση τους απομάκρυνε από την γνώση αυτή (Βασιλόπουλος & al., 2010).

Ένα θέμα ταμπού για τα άτομα με αναπηρία είναι η ύπαρξη σεξουαλικής ζωής. Η έλλειψη ενημέρωσης από τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς και τους θεραπευτές κάποιους συγκεκριμένους πληθυσμούς τους οδηγεί στην άγνοια πάνω στο θέμα καθώς και σε διαδικασίες αντισύλληψης. Δεν έχουν εκπαιδευτεί σε διαχείριση σχέσεων, παρά το γεγονός ότι η ερωτική ζωή είναι δικαίωμά τους, καθώς και η απόκτηση οικογένειας.

Οι γονείς καθώς δεν ξέρουν πώς να το διαχειριστούν δεν επιτρέπουν τις ερωτικές σχέσεις των παιδιών τους. Επίσης σε συγκεκριμένες ομάδες άτομα με αναπηρία δεν επιτρέπεται η αξιοποίηση υπηρεσιών οίκων ανοχής. Λίγοι από αυτούς παντρεύονται. Αυτοί όμως το κάνουν με την προϋπόθεση ότι εργάζονται έχουν εκπαιδευτεί στην σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, στην διαχείριση σχέσεων και καθημερινών προβλημάτων (Hughes & Kroehler, 2007).

Σε ομάδες όπως η νοητική υστέρηση δεν επιτρέπεται από τους γονείς η απόκτηση παιδιών παρά το γεγονός πως έχουν δικαίωμα να το κάνουν.

Βέβαια η κοινωνικοποίηση διαφοροποιείται ανάλογα με την ομάδα άτομα με αναπηρία . Οι κωφοί έχουν δημιουργήσει δικιά τους κοινότητα, όπου έχουν αναπτύξει συγκεκριμένοι κουλτούρα και δικούς τους τρόπους επικοινωνίας (Κουλικούρδη, 2009).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

4.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Η κοινωνική εργασία είναι η επιστήμη που ασχολείται με τους κοινωνικά αποκλεισμένους σε ένα κοινωνικό σύνολο και επιδιώκει με τις δράσεις της να πετύχει την κοινωνική, ένταξη, ισότητα και δικαιοσύνη. Η δράση της διέπεται από μια στοχοκεντρικότητα και βασίζεται πάντα στις προτιμήσεις του εξυπηρετούμενου για την καλύτερη δυνατή λύση (Payne, 2000).

Οι παρεμβάσεις της γίνονται:

- Σε άτομα
- Σε ομάδες
- Στην κοινότητα

Χρησιμοποιεί θεωρίες και πρακτικές από την ψυχολογία την κοινωνιολογία και την δημόσια διοίκηση για την επίτευξη των σκοπών της.

Όσον αφορά τα άτομα με αναπηρία και την εργασιακή τους ένταξη μπορεί να συνηγορήσει υπέρ τους σε φορείς εξουσίας για την ανάπτυξη και την βελτίωση των δομών και των ευκαιριών για την εργασία στην κοινότητα. Μέσω έρευνας μπορεί να δώσει στοιχεία σε φορείς εξουσίας για την αποτελεσματικότητα της εργασίας τους, καθώς και για την τάση τους να εργαστούν. Οι έρευνες μπορούν να εστιαστούν και στις επιπτώσεις που έχει στους ίδιους και στις οικογένειές τους ο κοινωνικός αποκλεισμός καθώς και η επιδοματική πολιτική. Οι δράσεις του μπορούν να συμβάλλουν στην αλλαγή πολιτικής στην δημιουργία πιο ευνοικής νομοθεσία από τους φορείς εξουσίας.

Μπορεί να συνηγορήσει υπέρ των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία αξιοποιώντας την αντίστοιχη νομοθεσία, ενισχύοντας την νομιμότητα των πράξεών του.

Η ενδυνάμωση ως τάση στην κοινωνική εργασία που μπορεί να ενισχύσει την ανάπτυξη δεξιοτήτων στα άτομα με αναπηρία . Μπορεί να βοηθήσει τους ίδιους και τις οικογένειές τους να εντοπίσουν τα εμπόδια που του αποκλείουν από την εργασία, είτε προέρχονται από το ίδιο το άτομο, είτε από την οικογένεια είτε από την κοινωνία. Βέβαια οι δράσεις του κοινωνικού λειτουργού γίνονται στα πλαίσια της διοίκησης της

οργάνωσης που δουλεύει, όποτε μπορεί να έχει κάποιους περιορισμούς στην δράση του.

Σε ατομικό επίπεδο, μπορεί να συμβάλλει στην εκμάθηση δεξιοτήτων, κοινωνικοποίησης, υγιεινής και μέσω της συμβουλευτικής να αναπλαισιώσει την άποψη πως η αναπηρία εμποδίζει την κοινωνική ένταξη. Μπορεί να μάθει στους ίδιους ή στις οικογένειές τους τεχνικές αυτοσυνηγόριας.

Σε κοινοτικό επίπεδο και μετά από την εκμάθηση των απαραίτητων δεξιοτήτων μπορεί να τους ενισχύσει στην συλλογική δράση για την διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους στην εργασία.

Μέσα στην κοινότητα μέσα από δράσεις μπορεί να προετοιμάσει την κοινότητα για την ένταξη άτομα με αναπηρία στην διαδικασία της εργασίας. Οι δράσεις αφορούν πιο συγκεκριμένα

- τους εργοδότες. Ενισχύονται να προσλάβουν εργαζόμενους άτομα με αναπηρία στην επιχείρησή τους καθώς για τον εξοπλισμό που χρειάζονται να πάρουν (στα άτομα με κινητικές αναπηρίες, καθώς και τον τρόπο συμπεριφοράς τους προς αυτούς. Πρέπει να ενημερωθούν ότι χρειάζεται ευέλικτο ωράριο καθώς και κάποιες συμπεριφορές που δεν θα αποθαρρύνουν τους εργαζόμενους άτομα με αναπηρία από την εργασία

- τους εργαζόμενους της επιχείρησης. Κυρίως ενημερώνονται σε θέματα συμπεριφοράς απέναντί τους

- την κοινωνία για την αποδοχή της διαφορετικότητας. Μπορούν να γίνουν ενημερώσεις στην αναπηρία και δραστηριότητες όπου τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα του γενικού πληθυσμού θα έρθουν σε επαφή. Έτσι μπορεί να καταπολεμηθεί το στίγμα (Δημοπούλου – Λαγωνίκα, 2009).

Ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να αναζητήσει πόρους για την κάλυψη των αναγκών των υπάρχουσών δομών επαγγελματικής αποκατάστασης καθώς και για την δημιουργία καινούριων. Μπορεί να οργανώσει καμπάνιες για την ενημέρωση του κοινού είτε μέσα στην κοινότητα, είτε στα μέσα ενημέρωσης (Payne, 2000).

Τα άτομα με αναπηρία μέσω του κοινωνικού λειτουργού μπαίνουν στην διαδικασία της ενδυνάμωσης. Η ενδυνάμωση περιλαμβάνει την αμφισβήτηση της υπάρχουσας κατάστασης στις συνθήκες εργασίας τους, τον καθορισμό των αναγκών ως προς την εργασία, την ανάπτυξη δεξιοτήτων για την ανάληψη δράσης, και την τοποθέτηση της κατάστασης στο κοινωνικό – οικονομικό πλαίσιο της εκάστοτε

περιοχής. Ο καθορισμός των αναγκών γίνεται σε συνεργασία με τους εξυπηρετούμενους και λαμβάνονται υπόψη οι προτιμήσεις τους. Ο κοινωνικός λειτουργός απλά τους βοηθάει να τις εντοπίσουν.. Το να λάβουν υπόψη κοινωνικό – οικονομικό πλαίσιο αφορά τις δράσεις για την αποδοχή των ατόμων με αναπηρία ως εργαζόμενους στην κοινότητα, τον βαθμό αποδοχής από τους κατοίκους, τις επιχειρήσεις που βρίσκονται σε αυτήν καθώς και τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας.

Η κοινωνική εργασία με ομάδες μπορεί να τους προετοιμάσει να εργάζονται σαν ομάδα αυτό μπορεί να γίνει είτε για τα πλαίσια εργασίας, είτε για τα πλαίσια εκμάθησης δεξιοτήτων για κοινωνικοποίηση και την απόκτηση επαγγελματικής νοοτροπίας πριν την είσοδο σε εργασία.

Οι δράσεις αυτές θα τους δώσουν την αίσθηση του ελέγχου της ζωής τους. Λόγω της περιθωριοποίησης τα άτομα με αναπηρία έχουν μάθει στην διαδικασία της μαθημένης ανημποριάς, κατάσταση που τους ενισχύει στην εξάρτηση από τους όλους. Οι δράσεις του κοινωνικού λειτουργού μπορούν να τους οδηγήσουν στην αυτονομία, με την εκμάθηση δεξιοτήτων με στόχο αυτήν (Δημοπούλου – Λαγωνίκα, 2009).

4.2 ΚΕΝΤΡΑ ΔΙΑΦΟΡΟΔΙΑΓΝΩΣΗΣ, ΔΙΑΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ (ΚΕΔΔΥ)

Η βάση των Κέντρων Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ) είναι οι νομοί και οι εκάστοτε νομαρχίες της χώρας στα πλαίσια της αποκεντρωμένης διοίκησης και της αύξησης της αποτελεσματικότητας των δημοσίων υπηρεσιών. Υπάγονται στην αρμοδιότητα του Περιφερειακού Διευθυντή Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της κάθε περιφέρειας.

Το ΚΕΔΔΥ παρέχει διάγνωση, αξιολόγηση και στήριξη σε παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Ενισχύει, ευαισθητοποιεί και πληροφορεί τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και την τοπική κοινωνία για την αντιμετώπιση των ζητημάτων που αφορούν αυτά τα παιδιά.

Οι αρμοδιότητες του είναι:

- Ο εντοπισμός των συμπτωμάτων που σχετίζονται με την δημιουργία συνθηκών ειδικής εκπαίδευσης σε παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας
- Η εισήγηση για την ένταξη σε σχολείου που εξυπηρετεί τις ιδιαιτερότητες των παιδιών και τις ανάγκες τους. Τα παιδιά αυτά εποπτεύονται και αξιολογούνται από

τους επαγγελματίες που εργάζονται στο σχολείο, μαζί με τους σχολικούς συμβούλους ειδικής αγωγής

- Η εισήγηση για την δημιουργία εξατομικευμένων και ομαδικών προγραμμάτων ψυχοεκπαίδευσης, δημιουργικής απασχόλησης και τις αξιοποίησης των κοινωνικών διευκολύνσεων που υπάρχουν για τα άτομα με αναπηρία

- Η παροχή συμβουλευτικής και ενημέρωσης στους εκπαιδευτικούς του σχολείου και των πλαισίων επαγγελματικής ένταξης και οι συμβουλευτικές υπηρεσίες στους γονείς και στους φροντιστές των παιδιών

- Ο καθορισμός των τεχνικών μέσων που βοηθούν τα παιδιά στο σπίτι ή στο σχολείο. Τα όργανα αυτά σχετίζονται με την κινητικότητα ή την βελτίωση αισθήσεων όπως η ακοή, τα οποία ζητήματα τα επηρεάζει η αναπηρία. Η απόκτηση αυτών των τεχνικών μέσων γίνεται κατόπιν ιατρικής γνωμάτευσης, οι οποίες ορίζουν το πρόβλημα που υπάρχει στο εκάστοτε παιδί. Οι γνωματεύσεις αυτές χρειάζονται στην παροχή βοηθημάτων από την πρόνοια.

- Η εισήγηση να δίνουν τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες προφορικές εξετάσεις αντί για γραπτές σε επίπεδο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

- Η πρόταση για λήξη, συγχώνευση, δημιουργία ή ενίσχυση των σχολείων ειδικής αγωγής, τμημάτων ένταξης, δημιουργία καινούριων ειδικοτήτων των ΤΕΕ ειδικής αγωγής και την αυξομειώση του προσωπικού που εργάζονται σε αυτά (<http://keddy-ach.mysch.gr/index.php/ksigf/vfdi>).

4.3 ΕΙΔΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Τα ειδικά σχολεία χωρίζονται σε ειδικά Δημοτικά και ειδικά γυμνάσια. Σε αυτά εργάζονται εξειδικευμένο προσωπικό στην ειδική αγωγή. Αποσκοπούν στην κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία. Παρέχουν συμβουλευτική και ψυχολογική στήριξη στις γονείς των παιδιών για την αντιμετώπιση των αντιξοοτήτων που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους. Το αναλυτικό πρόγραμμα των σχολείων αυτών παρέχων δραστηριότητες σχετιζόμενες με την αυτονομία, την αυτοεξυπηρέτηση, την κοινωνική ένταξη, την κατανόηση του περιβάλλοντός και της καθημερινότητάς τους και την βελτίωση του συναισθήματος. Παρέχονται υπηρεσίες

λογοθεραπείας, εργοθεραπείας, κοινωνικής ένταξης, ψυχολογικής παρέμβασης, στήριξης και ενδυνάμωσης στους μαθητές άτομα με αναπηρία .

Στα ειδικά δημοτικά οι μαθητές αρχίζουν την παρακολούθηση των μαθημάτων από την ηλικία των έξι με επτά ετών. Η ένταξη τους σε ειδικό σχολείο γίνεται μετά από την διάγνωση από το ΚΕΔΔΥ. Η φοίτηση σε αυτό γίνεται μέχρι το δέκατο τέταρτο έτος των μαθητών. Στην συνέχεια εντάσσονται είτε σε ΤΕΕ Ειδικής Αγωγής είτε σε ΕΕΕΕΚ.(<http://1dimeidp.weebly.com/>)

4.4 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΕΕΕΕΚ)

Τα Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης καλύπτουν τις ανάγκες των μαθητών με αναπηρία για την επαγγελματική κατάρτιση, την αποκατάσταση και την ένταξη στην αγορά εργασίας και το κοινωνικό σύνολο. Σε αυτά εντάσσονται μαθητές που έχουν ολοκληρώσει την φοίτησή τους σε κανονικά ή ειδικά δημοτικά, ύστερα από την εισήγηση των διαγνωστικών υπηρεσιών. Μέσω της φοίτησης σε ΕΕΕΕΚ καλύπτεται το πεδίο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η πρώτη εγγραφή του μαθητή γίνεται μέχρι την ηλικία των 16 ετών. Το πτυχίο που δίνεται στο ΕΕΕΕΚ παρέχει επαγγελματικά δικαιώματα στον απόφοιτο . Στην τελευταία τάξη παρέχεται δυνατότητα πρακτικής άσκησης δυο τριμήνων σε εργαστηριακό πλαίσιο. Η έκτη τάξη ειδικεύει τους μαθητές σε τεχνικές και επαγγελματικές δεξιότητες για την εξοικείωση με τον χώρο εργασίας και την βέλτιστη κατάρτισή τους (http://eeek.thess.sch.gr/?page_id=8)

4.5 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ (ΤΕΕ) ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Τα Τεχνολογικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) Ειδικής Αγωγής παρέχουν εξειδικευμένη επαγγελματική κατάρτιση σε μαθητές με αναπηρία. Έχουν δικαίωμα εγγραφής σε αυτά απόφοιτοι δημοτικού και μαθητές πρώτης και δεύτερης τάξης γυμνασίου μετά από εισήγηση του ΚΕΔΔΥ. Η φοίτηση στο ΤΕΕ διαρκεί τουλάχιστον πέντε χρόνια. Η φοίτηση σε αυτό ισοδυναμεί με την φοίτηση σε σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Εκτός από το πρόγραμμα διδασκαλίας, παρέχεται δημιουργική απασχόληση (<http://www.noesi.gr/pronoise/tee>)

4.6 ΕΔΕΑΥ

Το ΕΔΕΑΥ είναι φορέας που συμβάλλει στην διάγνωση και την αξιολόγηση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών. Διαμορφώνει εξατομικευμένο πρόγραμμα για τις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών. Η λειτουργία του βασίζεται στην διεπιστημονική συνεργασία.. Αντιμετωπίζει τα προβλήματα του μαθητή στο γενικό σχολείο αξιοποιώντας τους σχολικούς, οικογενειακούς και κοινωνικούς πόρους. Παραπέμπει τον μαθητή σε ειδικές δημόσιες ή ιδιωτικές εξωσχολικές υπηρεσίες για την συμπληρωματικότητα της παρέμβασης. Συνεργάζεται με υπηρεσίες της πρόνοιας, ψυχικής υγείας ή της δικαστικής αρχής για την αντιμετώπιση προβλημάτων ψυχικής υγείας στην οικογένεια ή την κακοποίηση ή παραμέληση του παιδιού εντός του πλαισίου της. Συμβάλλει στην διαμόρφωση του προγράμματος της πρώιμης προσχολικής παρέμβασης. Επιβλέπει και συντονίζει τις δράσεις στήριξης για το παιδί και την οικογένεια. Συνεργάζεται με την εκάστοτε Δημοτική Αρχή. Παρέχει στήριξη σε μαθητές που αποφοιτούν και σε αυτούς που αλλάζουν σχολικό περιβάλλον. Σχεδιάζει ομάδες συμπερίληψης των ατόμων με αναπηρία στα γενικά σχολεία με την συμμετοχή μαθητών του γενικού πληθυσμού (<http://www.noesi.gr/pronoise/tee>)

4.7 ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΟ ΚΕΔΔΥ

Η δουλειά του κοινωνικού λειτουργού στο ΚΕΔΔΥ γίνεται μέσα στο πλαίσιο της διεπιστημονικής συνεργασίας. Οι δράσεις του στοχεύουν την κοινωνική ένταξη των παιδιών με αναπηρία. Ενημερώνεται για αυτό μέσω των συναδέλφων του και των γονέων για την σύνταξη κοινωνικού ιστορικού και φακέλου. Συμβάλλει στην αξιολόγηση του παιδιού. Ενημερώνει την οικογένεια του παιδιού για τις υπηρεσίες που παρέχει το ΚΕΔΔΥ, καθώς και για την κατάσταση του παιδιού, δημιουργώντας θετική στάση απέναντι σε αυτήν στους γονείς. Κάνει επισκέψεις στο σπίτι για να δει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ζει το παιδί καθώς και τις σχέσεις των μελών της οικογένειας μεταξύ τους. Συνοδεύει την οικογένεια και τον μαθητή για πιθανές συμπληρωματικές εξετάσεις σε ιατροπαιδαγωγικές υπηρεσίες. Είναι ο διαμεσολαβητής ανάμεσα στην οικογένεια και τις κοινωνικές υπηρεσίες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της πρώτης. Ενισχύει την οικογένεια να συνεργαστεί με το ΚΕΔΔΥ. Συγκεντρώνει τις οικογένειες και το εκπαιδευτικό προσωπικό για ενημερώσεις. Οργανώνει και συντονίζει τις μικτές ομάδες με μέλη άτομα με

αναπηρία και μαθητές γενικού πληθυσμού. Εκπονεί προγράμματα ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας για τα άτομα με αναπηρία . Συνεργάζεται με τους εκπαιδευτικούς των ειδικών σχολείων για την αξιολόγηση και την παρέμβαση σε θέματα που αφορούν το παιδί. Εποπτεύει και αξιολογεί τον βαθμό κοινωνικής ένταξης του παιδιού (<http://www.noesi.gr/book/study/keddy-rolos-koinonikou-leitourgou>)

4.8 ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΑ ΕΙΔΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής, ο κοινωνικός λειτουργός συνδέει την οικογένεια, το σχολείο και τους κοινωνικούς φορείς για την κάλυψη των ιδιαίτερων αναγκών του παιδιού με αναπηρία. Προσπαθεί να αναπτύξει θετική στάση στους γονείς για την κατάσταση των παιδιών τους. Η δράση του αναπτύσσεται σε επίπεδο ατόμου, ομάδας και κοινότητας.. Καλύπτει τις ανάγκες για τα αιτήματα εγγραφής. Ενημερώνει τους γονείς για τις παρεχόμενες υπηρεσίες του σχολείου. Κάνει επισκέψεις στο σπίτι για την καταγραφή των συνθηκών κάτω από τις οποίες ζει το παιδί καθώς και την διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των μελών της οικογένειας. Λαμβάνει κοινωνικό ιστορικό για κάθε παιδί και την οικογένειά του. Αξιοποιεί κοινωνικές υπηρεσίες για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης της οικογένειας. Συμβάλλει στην ομαλή αποφοίτηση και την ένταξη του μαθητή σε προεπαγγελματικά και επαγγελματικά πλαίσια. Εποπτεύει τον μαθητή που εντάσσεται σε αυτά τα πλαίσια και συμβάλλει στην αντιμετώπιση των αναγκών και την αξιολόγησή του στον χώρο εργασίας. Συντονίζει ομάδες για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων. Τέλος συνεργάζεται με τα ΚΔΑΥ και εκπονεί έρευνες σχετιζόμενες με τα άτομα με αναπηρία (<http://www.noesi.gr/book/study/smea-rolos-koinonikou-leitourgou>)

4.9 ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΑ ΕΔΕΑΥ

Οι κοινωνικοί λειτουργοί του ΕΔΕΑΥ συνεργάζονται με την υπόλοιπη διεπιστημονική ομάδα για την κάλυψη των ιδιαίτερων αναγκών των μαθητών. Με την λήψη του κοινωνικού ιστορικού συλλέγουν τις απαραίτητες για τον φορέα πληροφορίες για τον μαθητή και για τον σχεδιασμό δράσεων. Ο ίδιος μπορεί να

ενημερώσει το σχολείο για τις ιδιαίτερες ανάγκες που ο ίδιος έχει και σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και του διευθυντές των σχολείων να οργανώσει την κατάλληλη για το παιδί δράση. Λειτουργεί και ως διαμεσολαβητής ανάμεσα στην οικογένεια, το σχολείο και το παιδί, καθώς είναι σε επαφή με τους τοπικούς φορείς παροχής υπηρεσιών πρόνοιας και ψυχικής υγείας. Διεξάγει κοινωνική έρευνα σε περίπτωση που υπάρξει καταγγελία για παραμέληση ή κακοποίηση του παιδιού στην οικογένεια. Η έρευνα αυτή αξιοποιείται από τις Δικαστικές αρχές για την προστασία του παιδιού. Τέλος, ο κοινωνικός λειτουργός συντονίζει της ομάδες συμπερίληψης των ατόμων με αναπηρία σε παιδιά του κανονικού σχολείου (Δημοπούλου - Λαγωνίκα, 2009)

4.10 ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΆΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ

Υπάρχουν κάποιοι φορείς στην Πάτρα και στον Νομό Αιτωλοακαρνανίας που λειτουργούν ενισχυτικά στο έργο των παραπάνω εκπαιδευτικών φορέων όσον αφορά τα άτομα με αναπηρία . Οι φορείς αυτή είναι:

- Το θεραπευτικό παιδαγωγικό κέντρο “ Μέρμνα” στην Πάτρα, το οποίο παρέχει διάγνωση, ψυχοκοινωνική στήριξη, επαγγελματική αποκατάσταση και ένταξη στο κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον
- Τα ΚΔΑΠ ΜΕΑ του Δήμου Πατρέων τα οποία παρέχουν δημιουργική απασχόληση, όπως δημιουργία χειροποίητων κατασκευών, χορό, γυμναστική, λογοθεραπεία, εργοθεραπεία, ομάδες κοινωνικής ανάπτυξης, παιχνίδια, απασχόλησης και ανάπτυξης, θεατρικά δρώμενα και εκπαίδευση στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Παρέχονται επίσης συμβουλευτικές υπηρεσίες στους γονείς για την διαχείριση της κατάστασης των παιδιών τους.
- Το κέντρο “Αλκυόνη” στην Ναύπακτο, το οποίο δημιουργήθηκε από τους γονείς των ατόμων με αναπηρία. Η λειτουργία του συμβάλλει στην εύρεση των οικογένειων που έχουν μέλος με αναπηρία, την συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις, την λειτουργία ειδικού νηπιαγωγείου, ειδικού δημοτικού σχολείου, ΚΔΑΠ ΜΕΑ, ΕΕΕΕΚ, τμημάτων ένταξης στα σχολεία για παιδιά γενικού πληθυσμού, κέντρου ημέρας και κέντρου διαβίωσης στην περιοχή.

· Η “ Παναγία η Ελεούσα” στο Μεσολόγγι, η οποία είναι εργαστήριο ειδικής επαγγελματικής αγωγής και αποκατάστασης για άτομα με νοητική υστέρηση, που επιδιώκει εκτός από την επαγγελματική κατάρτιση την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και την ενίσχυση της οικογένειας να στηρίζουν τα παιδιά τους στην προσωπική τους ανάπτυξη (<http://merimna-patras.gr/>, <http://www.alkyoni-amea.gr/>,)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αφότου αναφέρθηκαν ποιοι ήταν οι στόχοι αυτής της πτυχιακής εργασίας στα προηγούμενα κεφάλαια και συνοψολογίζοντας την βιβλιογραφία που αναφέρεται σε προηγούμενα κεφάλαια, στο ακόλουθο κεφάλαιο πρόκειται να παρατεθεί η μεθοδολογία βάση της οποίας υλοποιήθηκε το ερευνητικό τμήμα τη εργασίας, πιο συγκεκριμένα αναφέρονται οι στατιστικές μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στην ανάλυση των δεδομένων όπως και ορισμένοι περιορισμοί που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια της δειγματοληψίας.

5.2 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Όπως αναφέρεται στη διεθνή βιβλιογραφία και σε παρόμοιες έρευνες ένας ερευνητής έχει τη δυνατότητα να διαλέξει ανάμεσα σε πολλά είδη ερευνητικών σχεδίων, στην προκειμένη περίπτωση η έρευνα που υλοποιήθηκε είναι περιγραφική. Αφότου πραγματοποιήθηκε επακριβώς το θέμα προς μελέτη, το οποίο εδώ είναι η γνώμη των Ελλήνων κοινωνικών λειτουργών σχετικά με την εργασία των ατόμων με αναπηρία απαραίτητη συγκομιδή της πληροφόρησης που είχε σχέση με τις μεταβλητές οι οποίες εντάχθηκαν στην έρευνα.

5.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- Διερεύνηση των απόψεων των κοινωνικών λειτουργών σχετικά με την εύρεση εργασίας των ατόμων με αναπηρία
- Διερεύνηση των φορέων που προωθούν την απασχόληση των ατόμων με αναπηρία
- Διερεύνηση των συνθηκών εργασίας των ΑΜΕΑ

5.4 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Όπως αναφέρουν οι Σιώμκος και Βασιλακόπουλος (2005) η διαδικασία μιας έρευνας πεδίου αρχίζει αφότου οριστεί ο πληθυσμός, με άλλα λόγια όλα εκείνα τα

άτομα που επρόκειτο να συμμετάσχουν στην έρευνα και κρίνει ο ερευνητής κατάλληλα για αυτό το λόγο.

5.5 ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Η παρούσα έρευνα καταμέτρησε 147. Για να δημιουργηθεί σε ηλεκτρονική μορφή το ερωτηματολόγιο έγινε χρήση του Google docs το οποίο παρέχεται από την Google.

Το δείγμα της έρευνας απαρτιζόταν από 131 άτομα σε ποσοστό 89,1% είναι ανδρικού φύλου ενώ τα υπόλοιπα 16 ποσοστό 10,9% είναι γυναικείου φύλου. Επίσης τα 96 άτομα ποσοστό 65,4% ήταν ηλικίας από 20 έως 30 ετών, 44 άτομα ποσοστό 29,9% απάντησαν πως η ηλικία τους κυμαινόταν από τα 31 έως τα 40 έτη ενώ τα υπόλοιπα 7 άτομα ποσοστό 4,8% ήταν από 41 έως 50 ετών. Ταυτόχρονα 84 άτομα ποσοστό 57,1% απάντησαν πως είναι πτυχιούχοι Κοινωνικοί λειτουργοί από Τ.Ε, 33 άτομα ποσοστό 22,4% απάντησαν πως είναι πτυχιούχοι Κοινωνικοί λειτουργοί από Π.Ε. Ταυτόχρονα υπήρξαν 29 ερωτηθέντες ποσοστό 19,7% που ήταν κάτοχοι κάποιου Μεταπτυχιακού τίτλου και μόνο 1 ερωτηθέντας ποσοστό 0,7% ήταν κάτοχος Διδακτορικού τίτλου. Τέλος 35 άτομα ποσοστό 23,8% απάντησαν πως εργάζονται στον Ιδιωτικό τομέα, 50 άτομα ποσοστό 34% απάντησαν πως εργάζονται στο Δημόσιο τομέα. Ταυτόχρονα υπήρξαν 4 ερωτηθέντες ποσοστό 2,7% που απάντησαν πως ήταν αυτοαπασχολούμενοι, 53 άτομα ποσοστό 36,1% που ήταν Άνεργοι και τέλος 4 άτομα ποσοστό 3,4% ήταν φοιτήτριες καθώς δήλωσαν..

5.6 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

Αφότου οι απαντήσεις των ερωτηθέντων συλλέχθηκαν, τροποποιήθηκαν κατάλληλα και εισάχθηκαν στο πρόγραμμα SPSS για να πραγματοποιηθεί η ανάλυση τους. Όταν επεξεργάστηκαν με τις κατάλληλες διεργασίες παρουσιάζονται σε μορφή πινάκων και γραφημάτων.

5.7 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σε όλες τις έρευνες διαδικτυακής μορφής όπως και στη συγκεκριμένη εμφανίζονται ορισμένα ζητήματα:

1. Ζητήματα σε σχέση με το δείγμα: Λόγο του γεγονότος ότι δεν εντάσσονται αρκετά άτομα σε διαδικτυακές κοινότητες σχετικές με το διερευνώμενο θέμα ή κάποια άτομα ενδέχεται να διαθέτουν λογαριασμό σε πάνω από μια τέτοια κοινότητα υπάρχουν προβλήματα με τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων (λίγες απαντήσεις / απάντηση για πάνω από μια φορά).

2. Ζητήματα με τη μη ανταπόκριση: Λόγο του γεγονότος ότι δεν υπάρχει άμεση επαφή του ερωτώμενου με τον ερευνητή δεν είναι εύκολο να γνωρίζει ο δεύτερος τον αριθμό των ατόμων που επέλεξαν να μην απαντήσουν στην έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ – ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

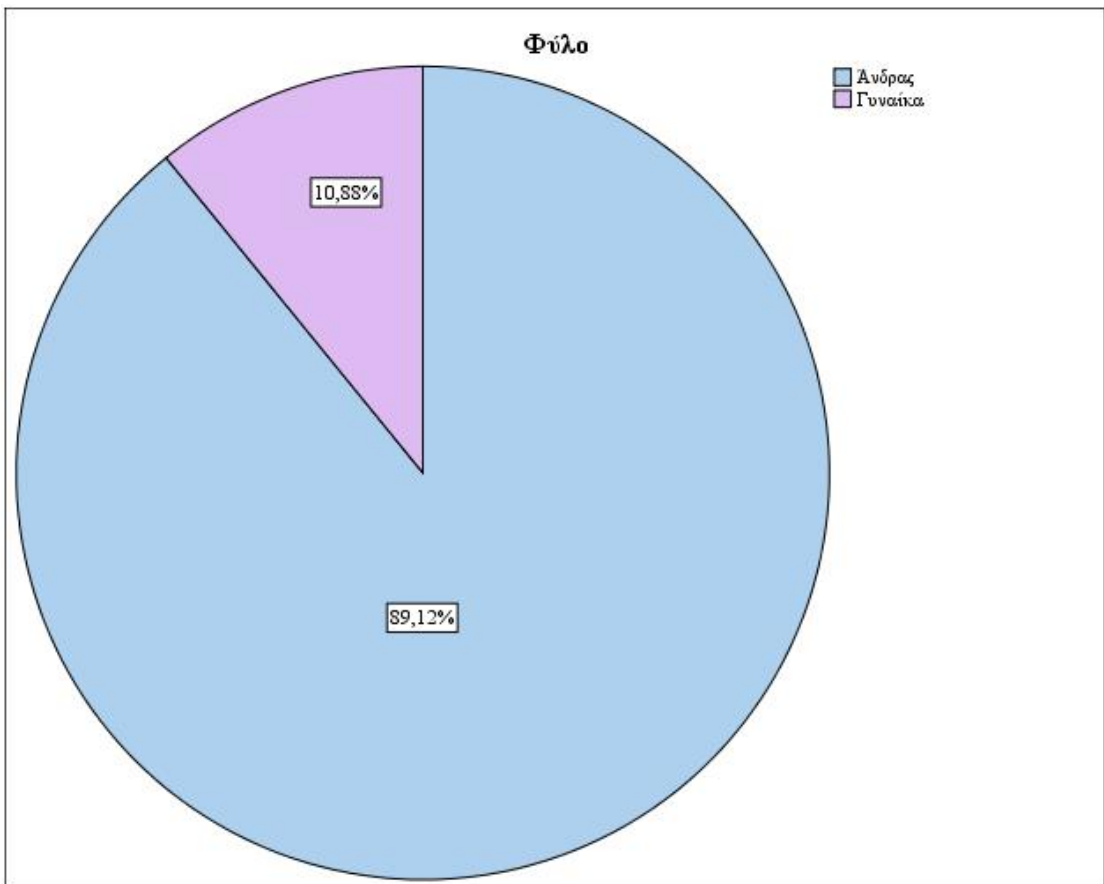
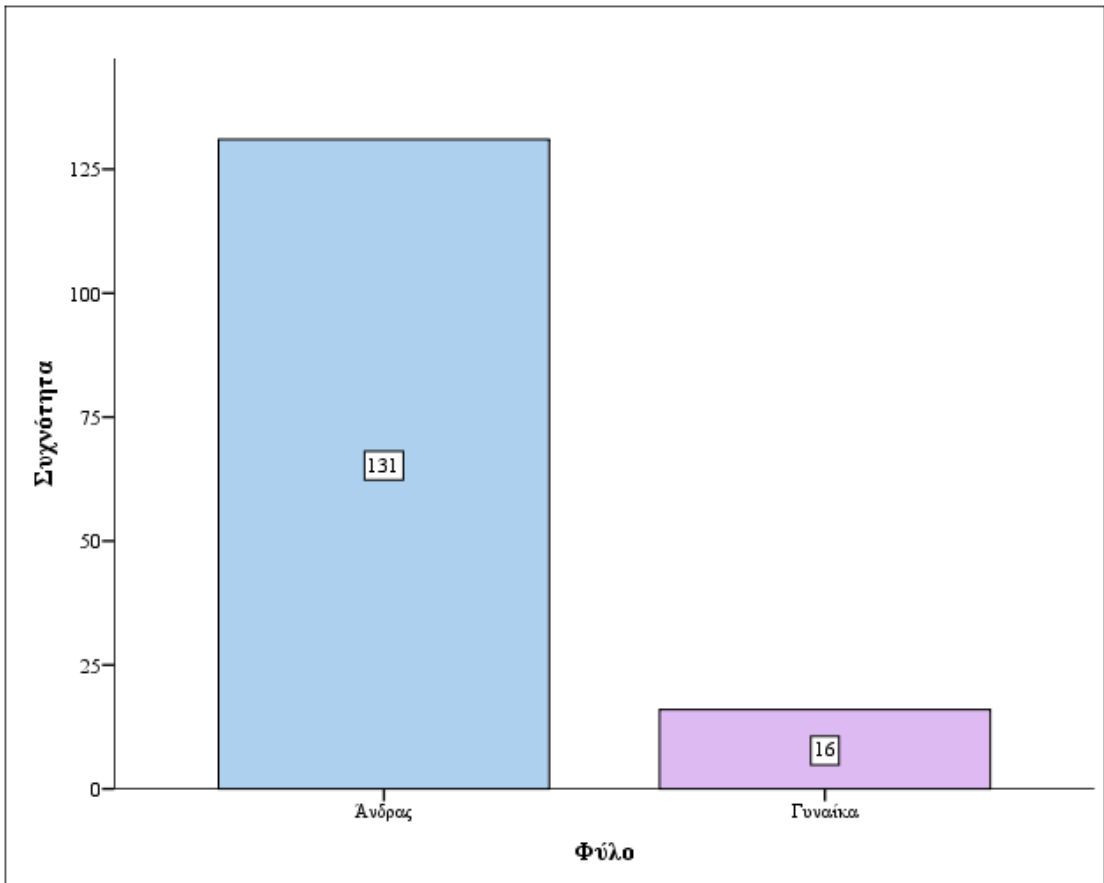
Ερώτηση 1: Διερεύνηση του Φύλου των ερωτηθέντων

Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 1 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 131 άτομα σε ποσοστό 89,1% είναι ανδρικού φύλου ενώ τα υπόλοιπα 16 σε ποσοστό 10,9% είναι γυναικείου φύλου.

Φύλο

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid Άνδρας	131	89,1	89,1
Γυναίκα	16	10,9	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 1: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το φύλο των ερωτηθέντων.

Γραφήματα ερώτησης 1: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε το φύλο των ερωτηθέντων.

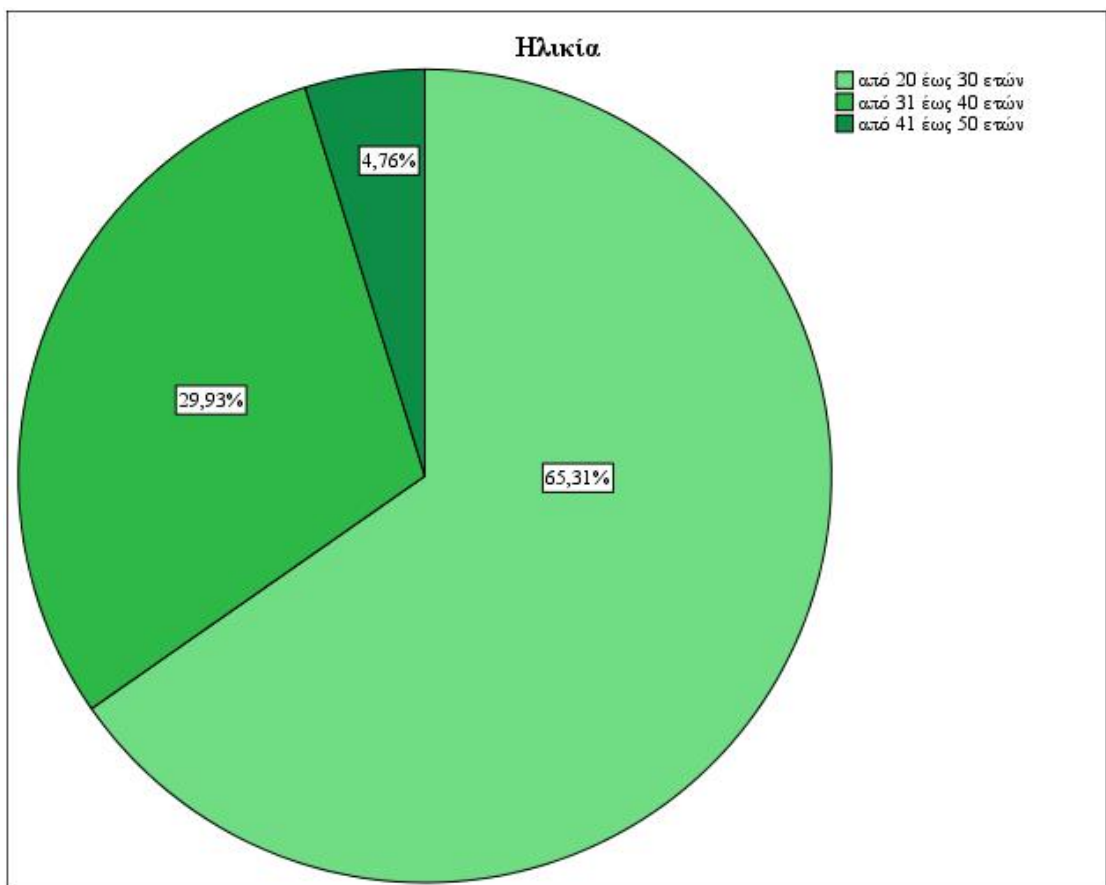
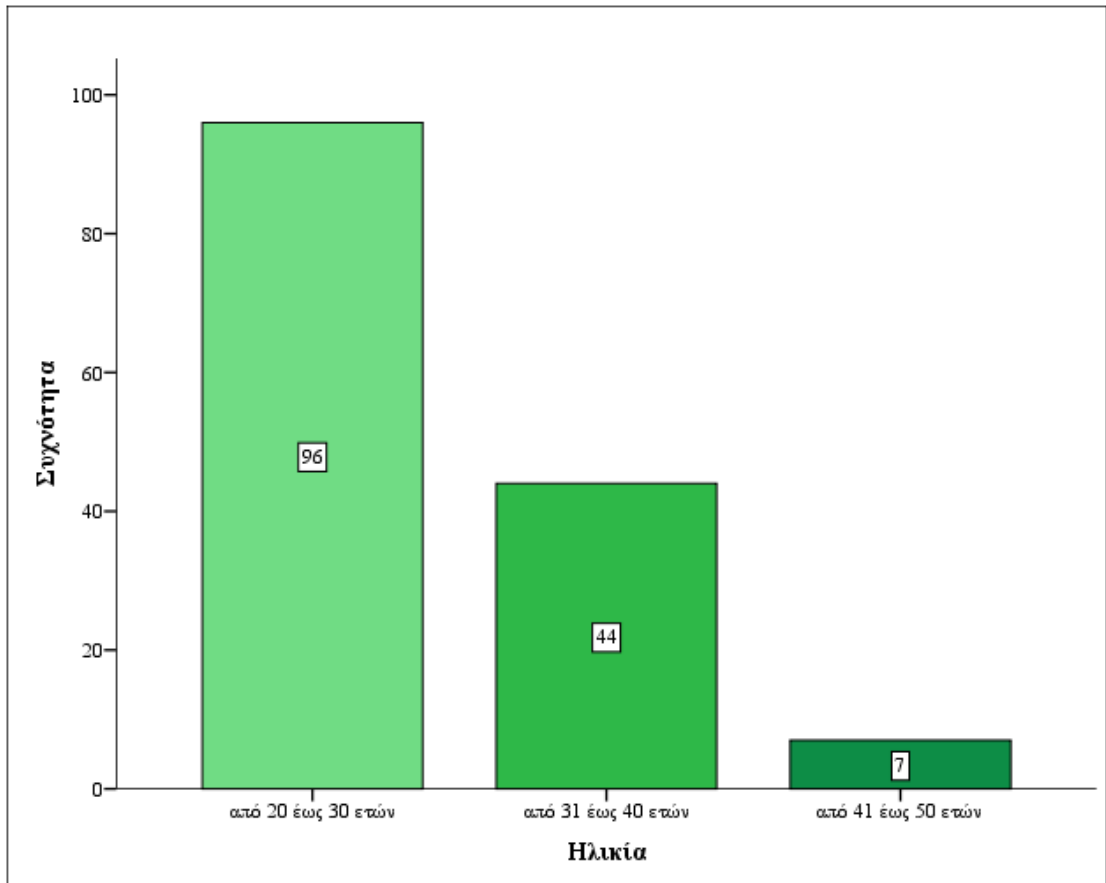
Ερώτηση 2: Διερεύνηση της Ηλικίας των ερωτηθέντων

Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 2 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 96 άτομα σε ποσοστό 65,4% ήταν ηλικίας από 20 έως 30 ετών, 44 άτομα σε ποσοστό 29,9% απάντησαν πως η ηλικία τους κυμαινόταν από τα 31 έως τα 40 έτη ενώ τα υπόλοιπα 7 άτομα σε ποσοστό 4,8% ήταν από 41 έως 50 ετών.

Ηλικία

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid από 20 έως 30 ετών	96	65,3	65,3
από 31 έως 40 ετών	44	29,9	95,2
από 41 έως 50 ετών	7	4,8	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 2: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε την ηλικία των ερωτηθέντων.

Γραφήματα ερώτησης 2: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε την ηλικία των ερωτηθέντων.

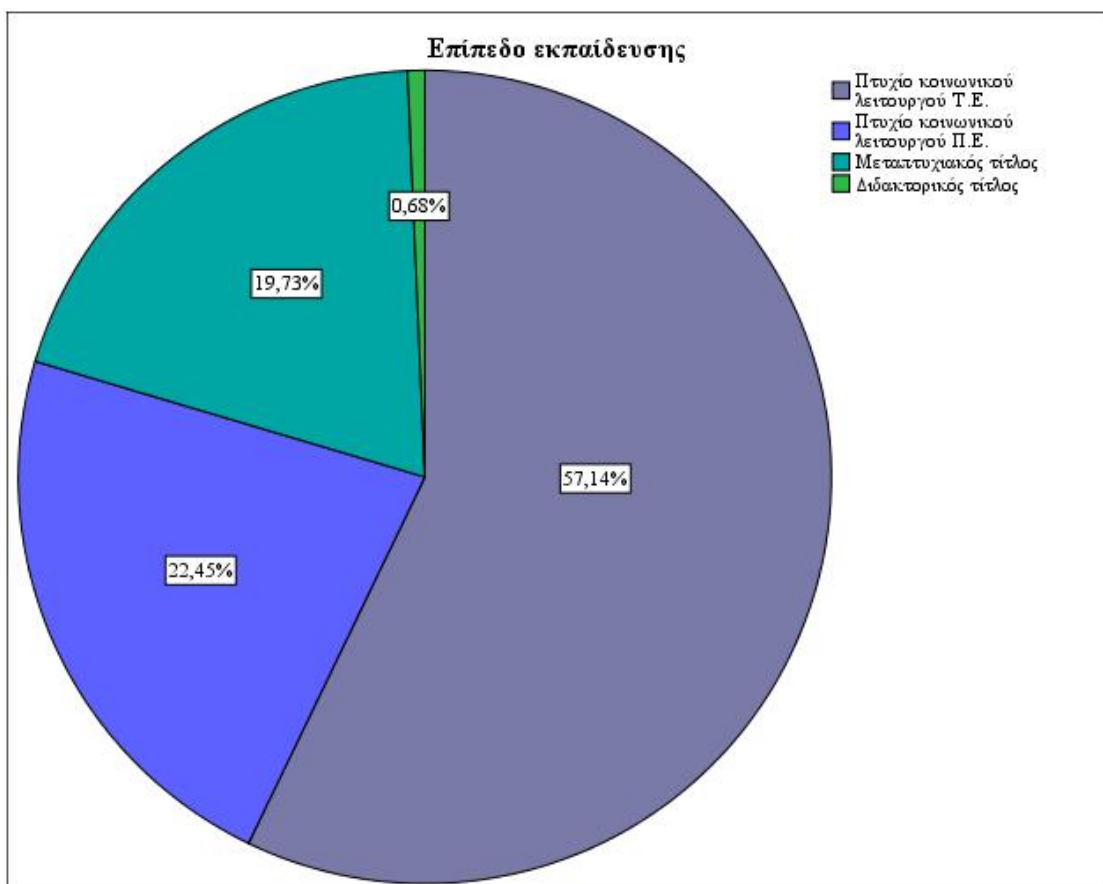
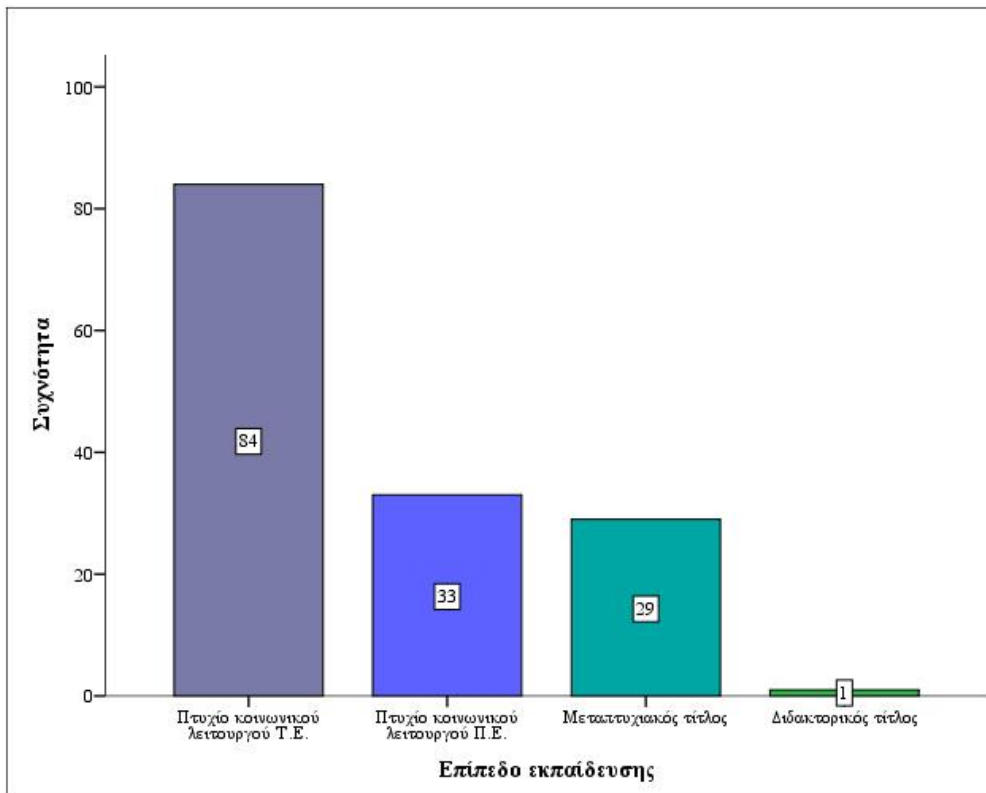
Ερώτηση 3: Διερεύνηση του Επιπέδου εκπαίδευσης των ερωτηθέντων

Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 3 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 84 άτομα σε ποσοστό 57,1% απάντησαν πως είναι πτυχιούχοι Κοινωνικοί λειτουργοί από Τ.Ε, 33 άτομα σε ποσοστό 22,4% απάντησαν πως είναι πτυχιούχοι Κοινωνικοί λειτουργοί από Π.Ε. Ταυτόχρονα υπήρξαν 29 ερωτηθέντες σε ποσοστό 19,7% που ήταν κάτοχοι κάποιου Μεταπτυχιακού τίτλου και μόνο 1 ερωτηθέντας σε ποσοστό 0,7% ήταν κάτοχος Διδακτορικού τίτλου.

Επίπεδο εκπαίδευσης

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid Πτυχίο κοινωνικού λειτουργού Τ.Ε.	84	57,1	57,1
Πτυχίο κοινωνικού λειτουργού Π.Ε.	33	22,4	79,6
Μεταπτυχιακός τίτλος	29	19,7	99,3
Διδακτορικός τίτλος	1	,7	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 3: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων.

Γραφήματα ερώτησης 3: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της

εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων.

Ερώτηση 4: Διερεύνηση της Επαγγελματικής Κατάστασης των ερωτηθέντων

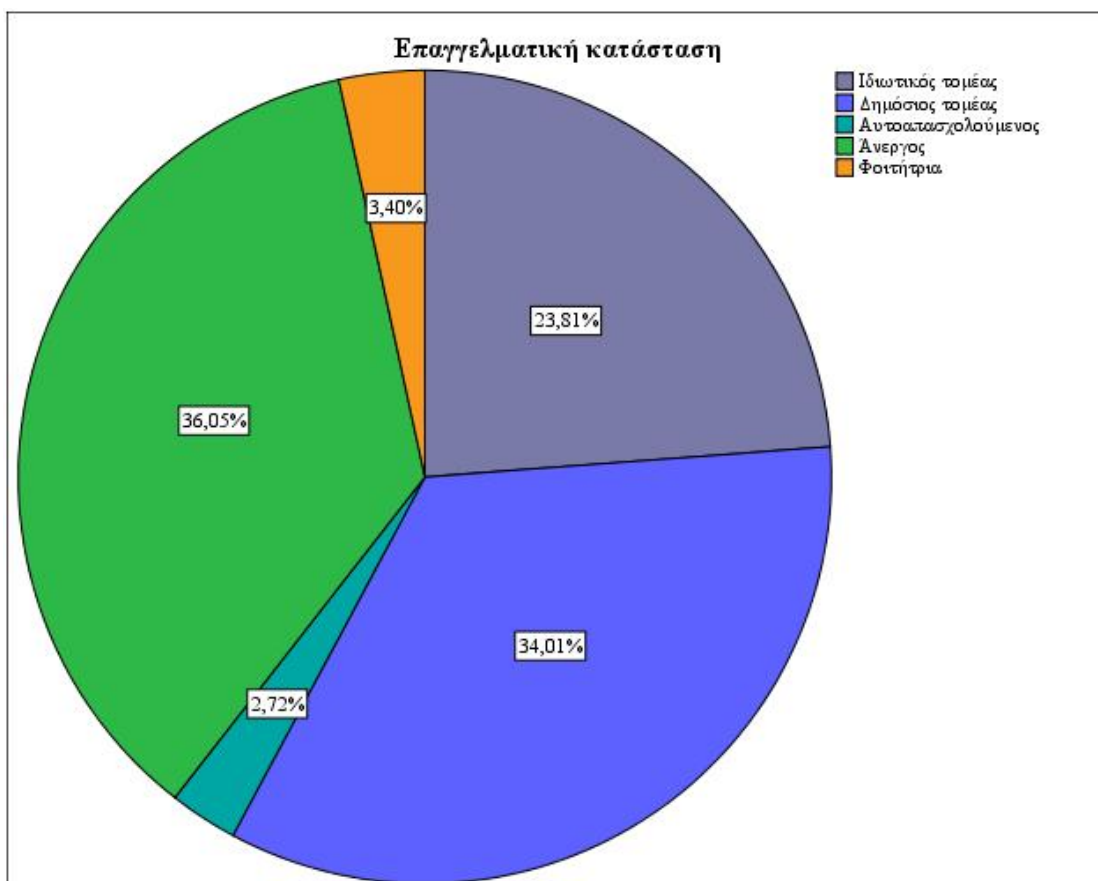
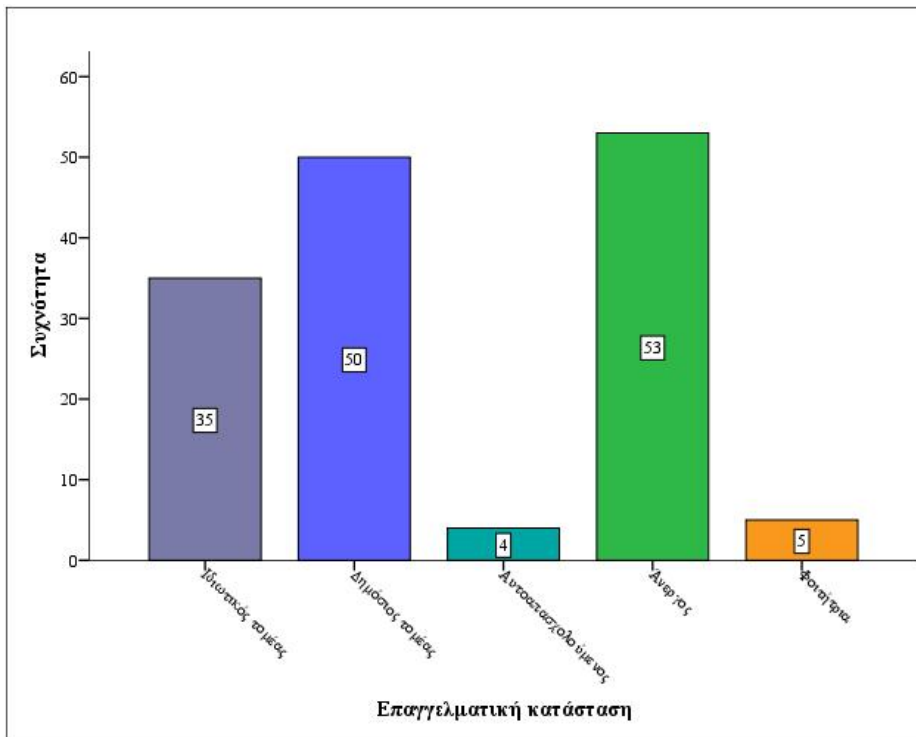
Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 4 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 35 άτομα σε ποσοστό 23,8% απάντησαν πως εργάζονται στον Ιδιωτικό τομέα, 50 άτομα σε ποσοστό 34% απάντησαν πως εργάζονται στο Δημόσιο τομέα. Ταυτόχρονα υπήρξαν 4 ερωτηθέντες σε ποσοστό 2,7% που απάντησαν πως ήταν αυτοαπασχολούμενοι, 53 άτομα σε ποσοστό 36,1% που ήταν Άνεργοι και τέλος 4 άτομα σε ποσοστό 3,4% ήταν φοιτήτριες καθώς δήλωσαν.

Επαγγελματική κατάσταση

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid			
Ιδιωτικός τομέας	35	23,8	23,8
Δημόσιος τομέας	50	34,0	57,8
Αυτοαπασχολούμενος	4	2,7	60,5
Άνεργος	53	36,1	96,6
Φοιτήτρια	5	3,4	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 4: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων.

Γραφήματα ερώτησης 4: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της

εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων.

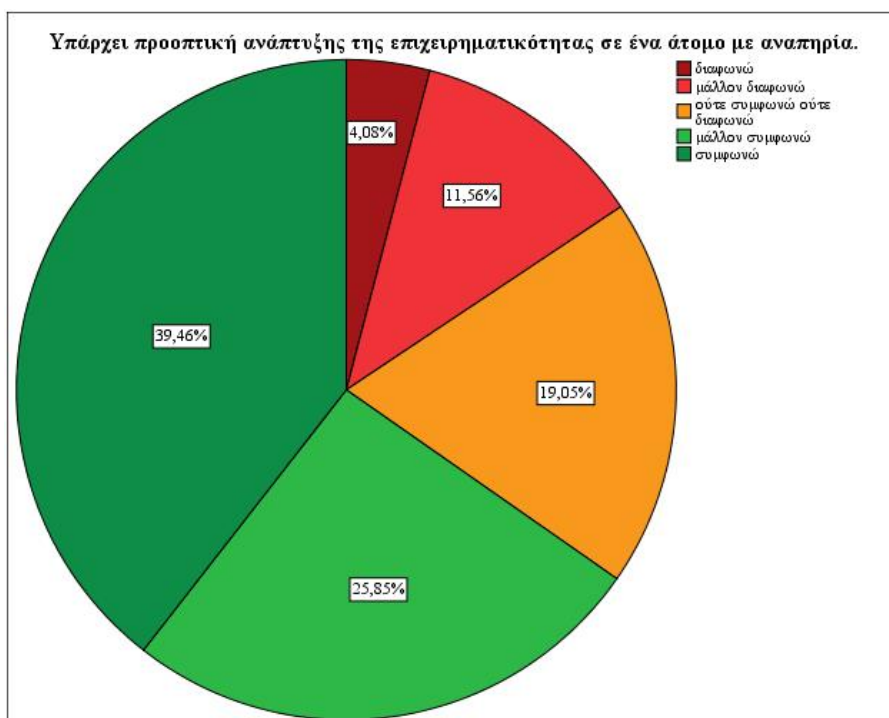
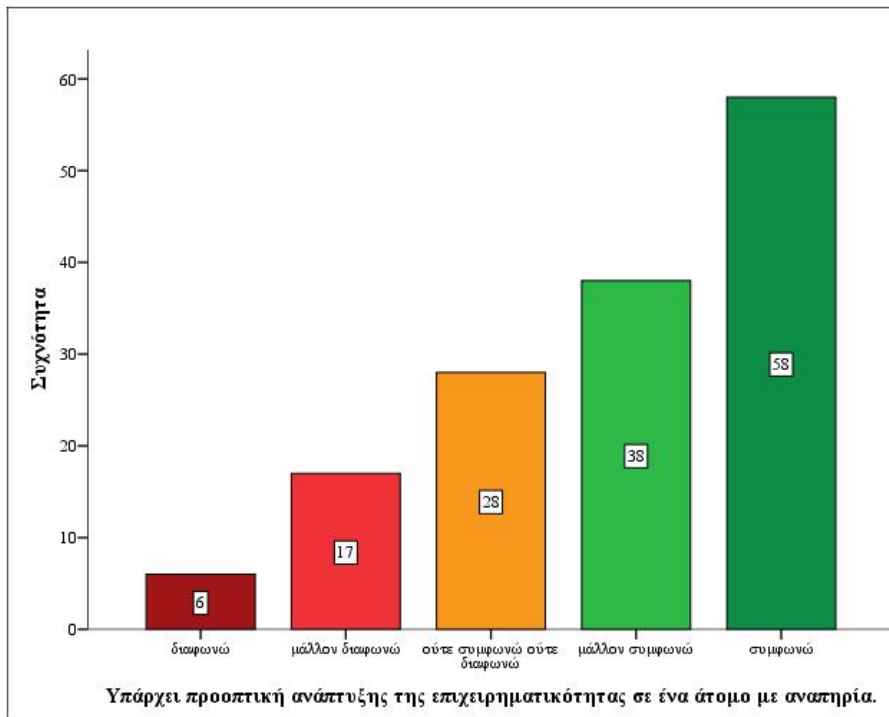
Ερώτηση 5: Διερεύνηση του κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι υπάρχει προοπτική ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας σε ένα άτομο με αναπηρία

Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 5 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 6 άτομα σε ποσοστό 4,1% απάντησαν πως διαφωνούν με το ότι υπάρχει προοπτική ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας σε ένα άτομο με αναπηρία ενώ 17 άτομα σε ποσοστό 11,6% απάντησαν πως μάλλον διαφωνούν με αυτή την πρόταση. Με την προκειμένη πρόταση απάντησαν πως ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν 28 άτομα σε ποσοστό 19%. Ταυτόχρονα 38 άτομα σε ποσοστό 25,9% απάντησαν πως μάλλον συμφωνούν με το ότι υπάρχει προοπτική ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας σε ένα άτομο με αναπηρία και 58 άτομα σε ποσοστό 39,5% απάντησαν πως συμφωνούν με την προαναφερθείσα πρόταση.

Υπάρχει προοπτική ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας σε ένα άτομο με αναπηρία.

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid διαφωνώ	6	4,1	4,1
μάλλον διαφωνώ	17	11,6	15,6
ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	28	19,0	34,7
μάλλον συμφωνώ	38	25,9	60,5
συμφωνώ	58	39,5	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 5: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι υπάρχει προοπτική ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας σε ένα άτομο με αναπηρία.

Γραφήματα ερώτησης 5: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι υπάρχει προοπτική ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας σε ένα άτομο με αναπηρία.

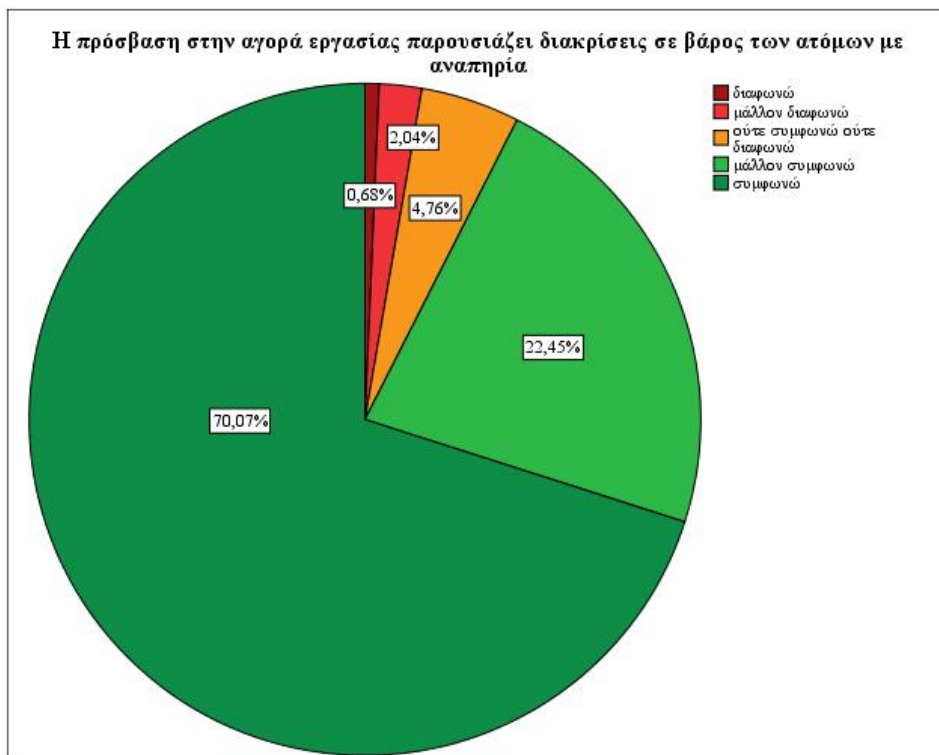
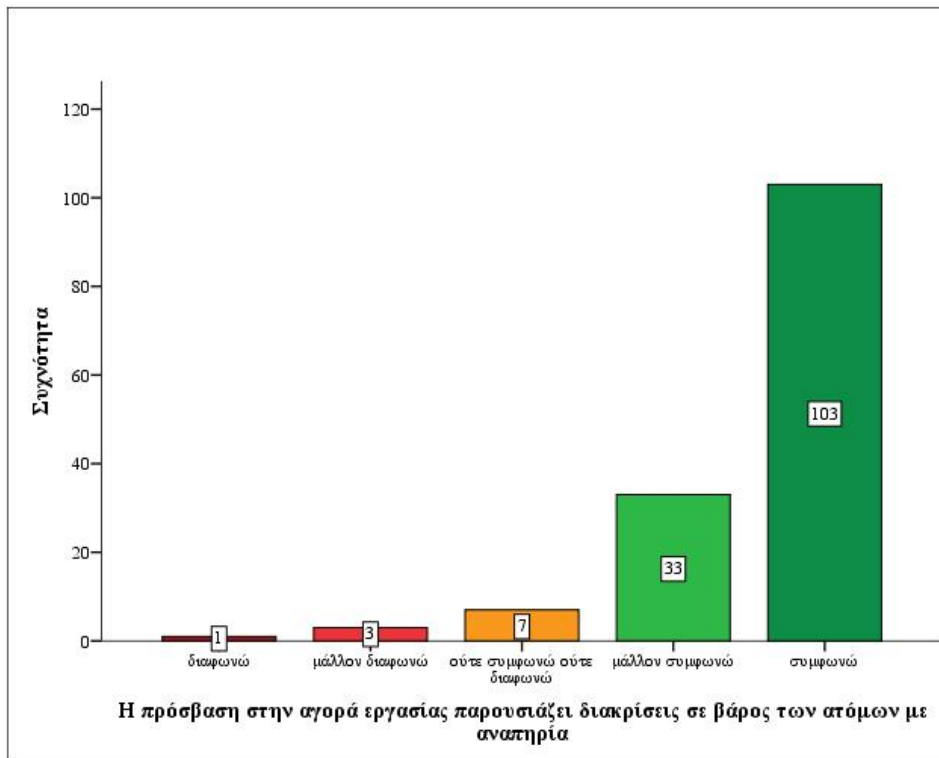
Ερώτηση 6: Διερεύνηση του κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι η πρόσβαση στην αγορά εργασίας παρουσιάζει διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία

Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 6 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν μόνο 1 άτομο σε ποσοστό 4,1% απάντησαν πως διαφωνούν με το ότι η πρόσβαση στην αγορά εργασίας παρουσιάζει διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία ενώ 3 άτομα σε ποσοστό 2% απάντησαν πως μάλλον διαφωνούν με αυτή την πρόταση. Με την προκειμένη πρόταση απάντησαν πως ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν 7 άτομα σε ποσοστό 4,8%. Ταυτόχρονα 33 άτομα σε ποσοστό 22,4% απάντησαν πως μάλλον συμφωνούν με το ότι η πρόσβαση στην αγορά εργασίας παρουσιάζει διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία και 103 άτομα σε ποσοστό 70,1% απάντησαν πως συμφωνούν με την προαναφερθείσα πρόταση.

Η πρόσβαση στην αγορά εργασίας παρουσιάζει διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid διαφωνώ	1	,7	,7
μάλλον διαφωνώ	3	2,0	2,7
ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	7	4,8	7,5
μάλλον συμφωνώ	33	22,4	29,9
συμφωνώ	103	70,1	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 6: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι η πρόσβαση στην αγορά εργασίας παρουσιάζει διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία.

Γραφήματα ερώτησης 6: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι η πρόσβαση στην αγορά εργασίας παρουσιάζει διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία.

Ερώτηση 7: Διερεύνηση του τομέα που οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στην εργασία τα άτομα με αναπηρία

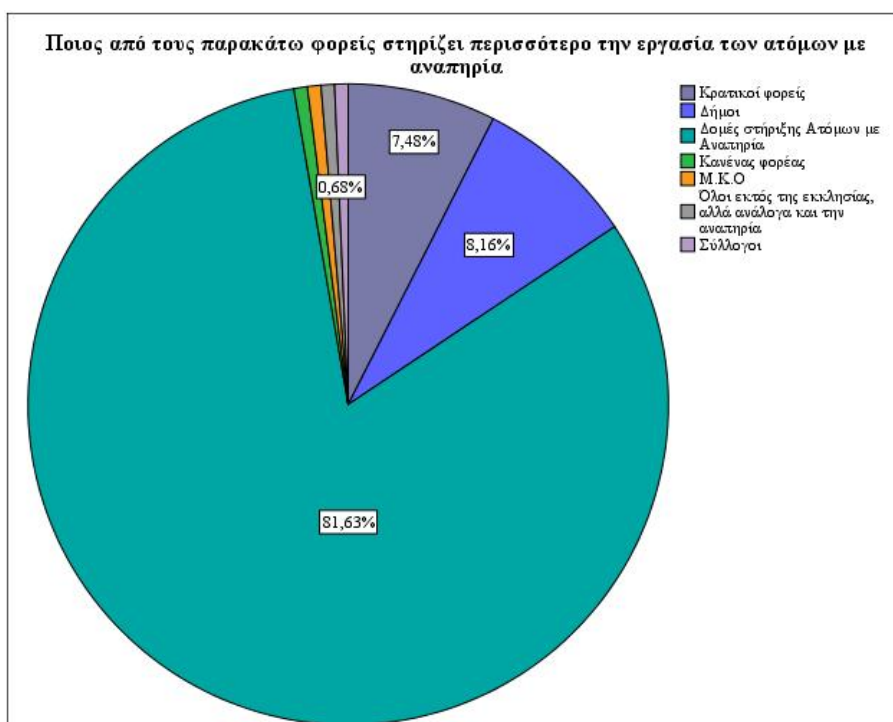
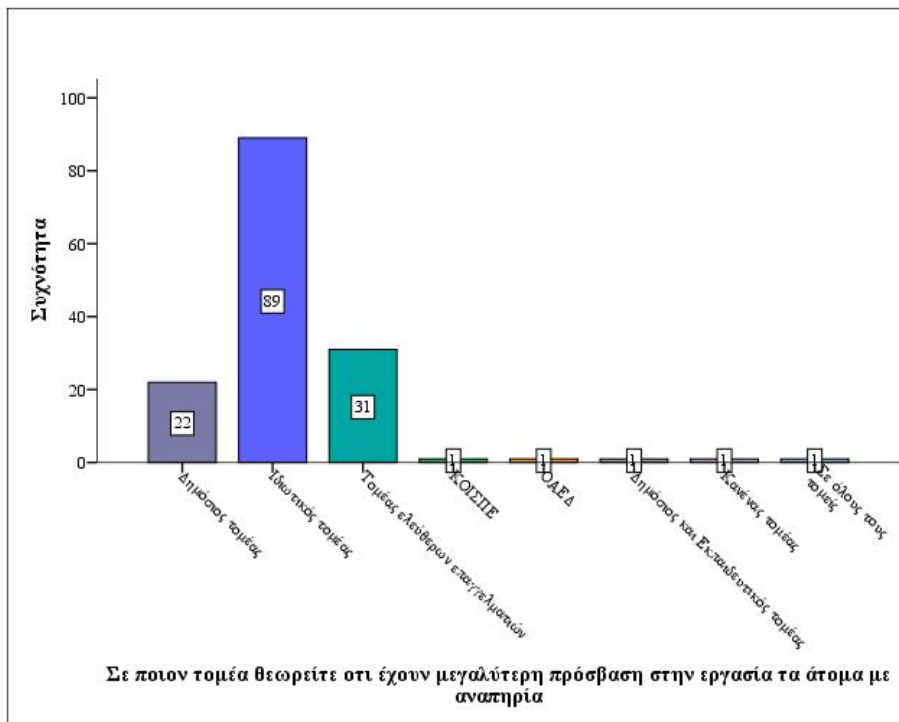
Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 7 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 22 άτομα σε ποσοστό 15% απάντησαν πως θεωρούν ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στην εργασία στο Δημόσιο τομέα, ενώ 89 άτομα σε ποσοστό 60,5% θεωρούν τον Ιδιωτικό τομέα πιο εύκολο στην πρόσβαση για την εργασία των ατόμων με αναπηρία. Την ίδια στιγμή 31 άτομα σε ποσοστό 21,1% απάντησαν πως θεωρούν τον τομέα των ελεύθερων επαγγελματιών να είναι ο τομέας που τα άτομα με αναπηρία έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση για να εργαστούν ενώ 1 άτομο σε ποσοστό 0,7% σε κάθε περίπτωση απάντησε πως κατά τη γνώμη του, τα άτομα με αναπηρία έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στο ΚΟΙΣΠΕ, στον ΟΑΕΔ στο Δημόσιο και Εκπαιδευτικό τομέα, σε όλους τους τομείς και 1 άτομο απάντησε πως σε κανένα τομέα δεν υπάρχει μεγαλύτερη πρόσβαση για τα άτομα με αναπηρία ώστε να βρουν εργασία.

Σε ποιον τομέα θεωρείτε ότι έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στην εργασία τα άτομα με αναπηρία

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid Δημόσιος τομέας	22	15,0	15,0
Ιδιωτικός τομέας	89	60,5	75,5
Τομέας ελεύθερων επαγγελματιών	31	21,1	96,6
ΚΟΙΣΠΕ	1	,7	97,3
ΟΑΕΔ	1	,7	98,0
Δημόσιος και Εκπαιδευτικός τομέας	1	,7	98,6
Κανένας τομέας	1	,7	99,3
Σε όλους τους τομείς	1	,7	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 7: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που

διερευνούσε τον τομέα που οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στην εργασία τα άτομα με αναπηρία.

Γραφήματα ερώτησης 7: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση

που διερευνούσε τον τομέα που οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στην εργασία τα άτομα με αναπηρία.

Ερώτηση 8: Διερεύνηση του φορέα που οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι στηρίζει περισσότερο την εργασία των ατόμων με αναπηρία

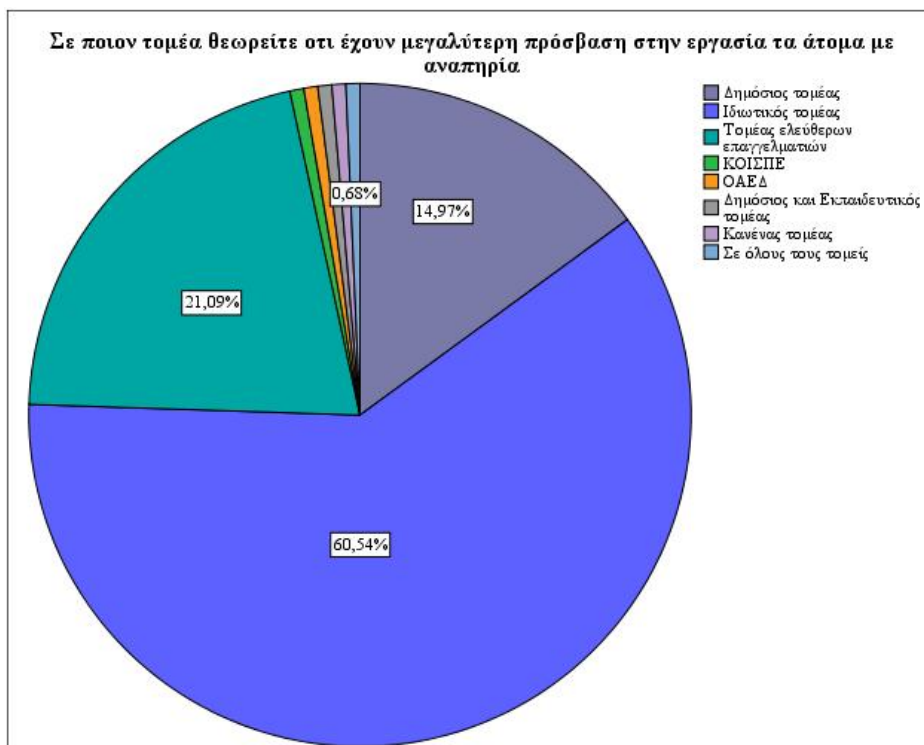
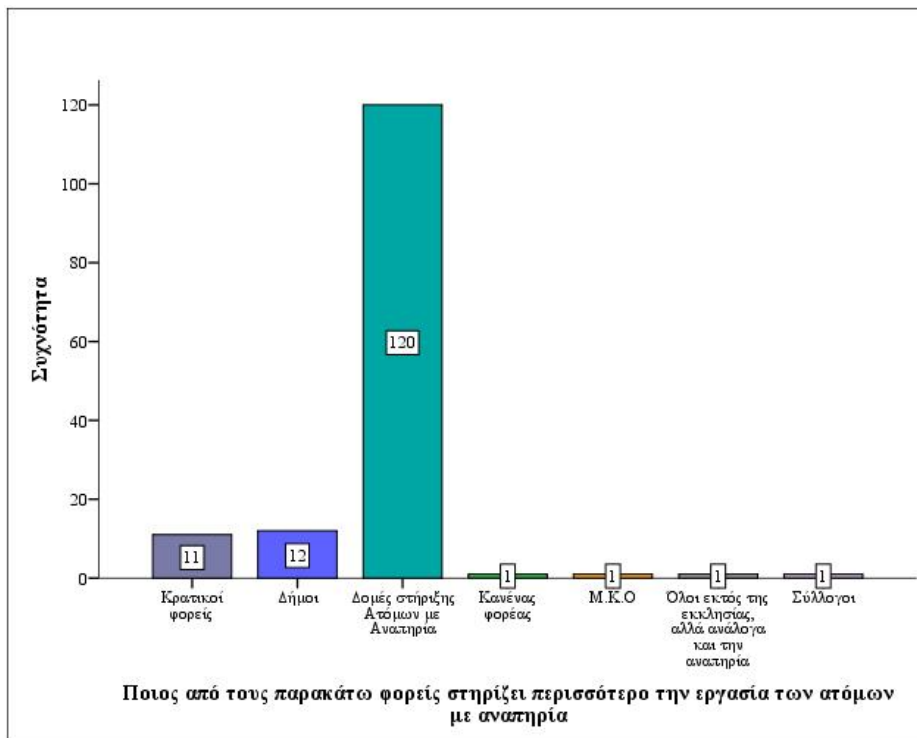
Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 8 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 11 άτομα σε ποσοστό 7,5% απάντησαν πως θεωρούν ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν μεγαλύτερη στήριξη στην εργασία από τους κρατικούς φορείς, ενώ 12 άτομα σε ποσοστό 8,2% θεωρούν τους Δήμους ως το φορέα με την περισσότερη στήριξη στα άτομα με αναπηρία σχετικά με την εργασία. Την ίδια στιγμή 120 άτομα σε ποσοστό 81,6% απάντησαν πως θεωρούν ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν μεγαλύτερη στήριξη στην εργασία από τις Δομές στήριξης Ατόμων με Αναπηρία ενώ 1 άτομο σε ποσοστό 0,7% σε κάθε περίπτωση απάντησε πως κατά τη γνώμη του, τα άτομα με αναπηρία έχουν μεγαλύτερη στήριξη στην εργασία από τις Μ.Κ.Ο, όλους τους φορείς εξαιρουμένης της εκκλησίας αλλά ανάλογα και την αναπηρία και διάφορους Συλλόγους και 1 άτομο απάντησε πως κανένας φορέας δεν παρέχει μεγαλύτερη στήριξη στην εργασία των ατόμων με αναπηρία.

Ποιος από τους παρακάτω φορείς στηρίζει περισσότερο την εργασία των ατόμων με αναπηρία

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid Κρατικοί φορείς	11	7,5	7,5
Δήμοι	12	8,2	15,6
Δομές στήριξης Ατόμων με Αναπηρία	120	81,6	97,3
Κανένας φορέας	1	,7	98,0
Μ.Κ.Ο	1	,7	98,6
Όλοι εκτός της εκκλησίας, αλλά ανάλογα και την αναπηρία	1	,7	99,3
Σύλλογοι	1	,7	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 8: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που

διερευνούσε τον φορέα που οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι παρέχει περισσότερη στήριξη στα άτομα με αναπηρία σχετικά με την εργασία.

Γραφήματα ερώτησης 8: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση

που διερευνούσε τον φορέα που οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι παρέχει περισσότερη στήριξη στα άτομα με αναπηρία σχετικά με την εργασία.

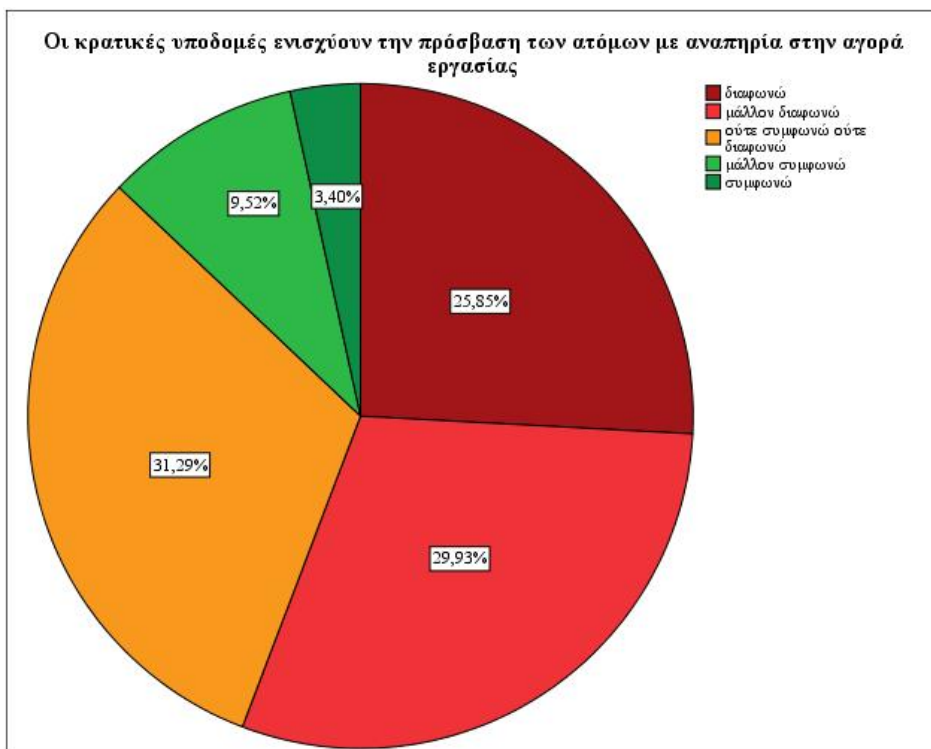
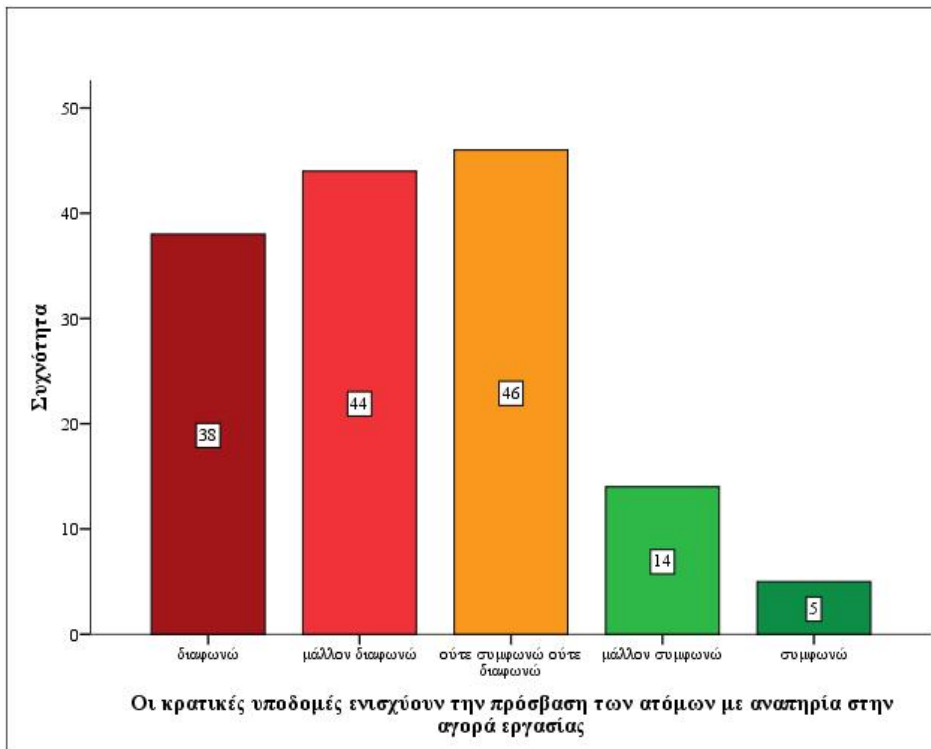
Ερώτηση 9: Διερεύνηση του κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι οι κρατικές υποδομές ενισχύουν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας

Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 9 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 38 άτομα σε ποσοστό 25,9% απάντησαν πως διαφωνούν με το ότι οι κρατικές υποδομές ενισχύουν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας ενώ 44 άτομα σε ποσοστό 29,9% απάντησαν πως μάλλον διαφωνούν με αυτή την πρόταση. Με την προκειμένη πρόταση απάντησαν πως ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν 46 άτομα σε ποσοστό 31,3%. Ταυτόχρονα 14 άτομα σε ποσοστό 9,5% απάντησαν πως μάλλον συμφωνούν με το ότι οι κρατικές υποδομές ενισχύουν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας και 5 άτομα σε ποσοστό 3,4% απάντησαν πως συμφωνούν με την προαναφερθείσα πρόταση.

Οι κρατικές υποδομές ενισχύουν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid διαφωνώ	38	25,9	25,9
μάλλον διαφωνώ	44	29,9	55,8
ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	46	31,3	87,1
μάλλον συμφωνώ	14	9,5	96,6
συμφωνώ	5	3,4	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 9: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι οι κρατικές υποδομές ενισχύουν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας.

Γραφήματα ερώτησης 9: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι οι κρατικές υποδομές ενισχύουν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας.

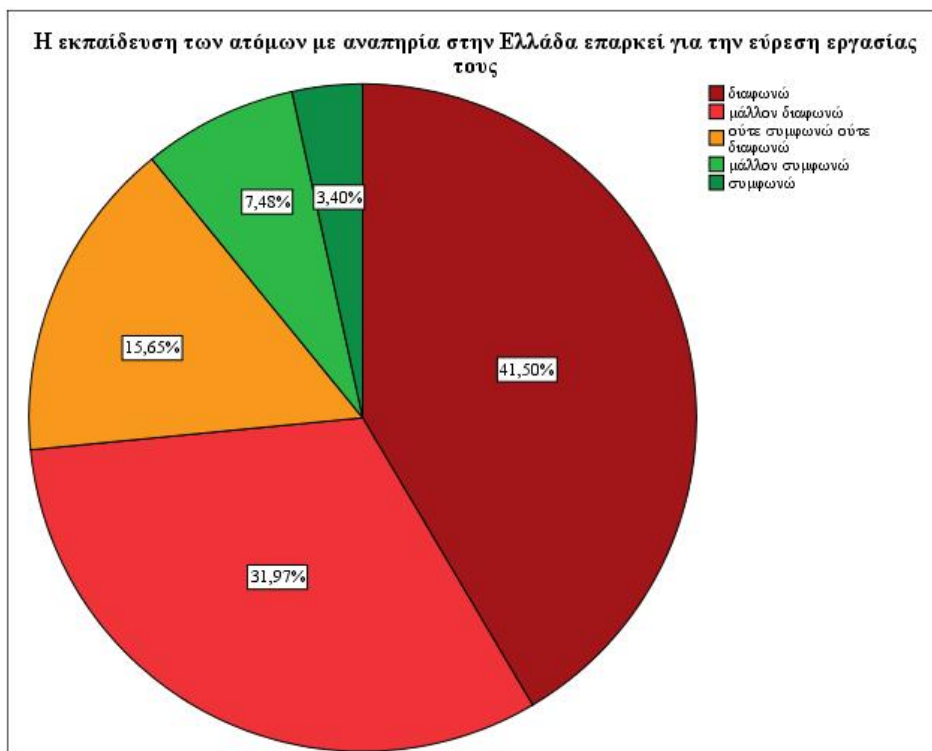
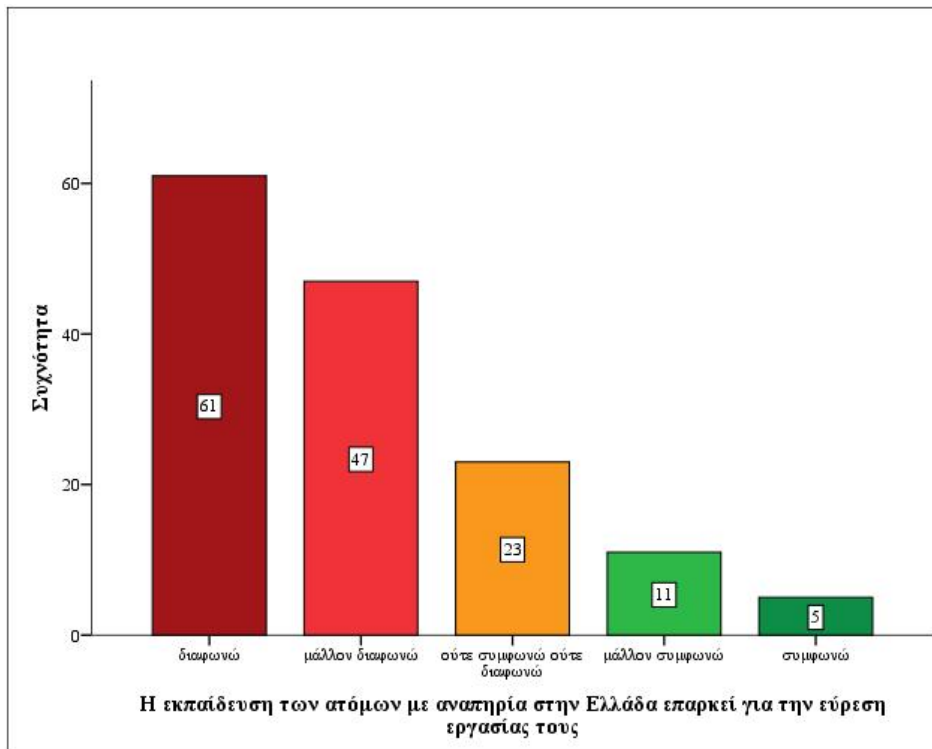
Ερώτηση 10: Διερεύνηση του κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα επαρκεί για την εύρεση εργασίας τους

Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 10 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 61 άτομα σε ποσοστό 41,5% απάντησαν πως διαφωνούν με το ότι η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα επαρκεί για την εύρεση εργασίας τους ενώ 47 άτομα σε ποσοστό 32% απάντησαν πως μάλλον διαφωνούν με αυτή την πρόταση. Με την προκειμένη πρόταση απάντησαν πως ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν 23 άτομα σε ποσοστό 15,6%. Ταυτόχρονα 11 άτομα σε ποσοστό 7,5% απάντησαν πως μάλλον συμφωνούν με το ότι η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα επαρκεί για την εύρεση εργασίας τους και 5 άτομα σε ποσοστό 3,4% απάντησαν πως συμφωνούν με την προαναφερθείσα πρόταση.

Η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα επαρκεί για την εύρεση εργασίας τους

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid διαφωνώ	61	41,5	41,5
μάλλον διαφωνώ	47	32,0	73,5
ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	23	15,6	89,1
μάλλον συμφωνώ	11	7,5	96,6
συμφωνώ	5	3,4	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 10: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα επαρκεί για την εύρεση εργασίας τους.

Γραφήματα ερώτησης 10: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα επαρκεί για την εύρεση εργασίας τους.

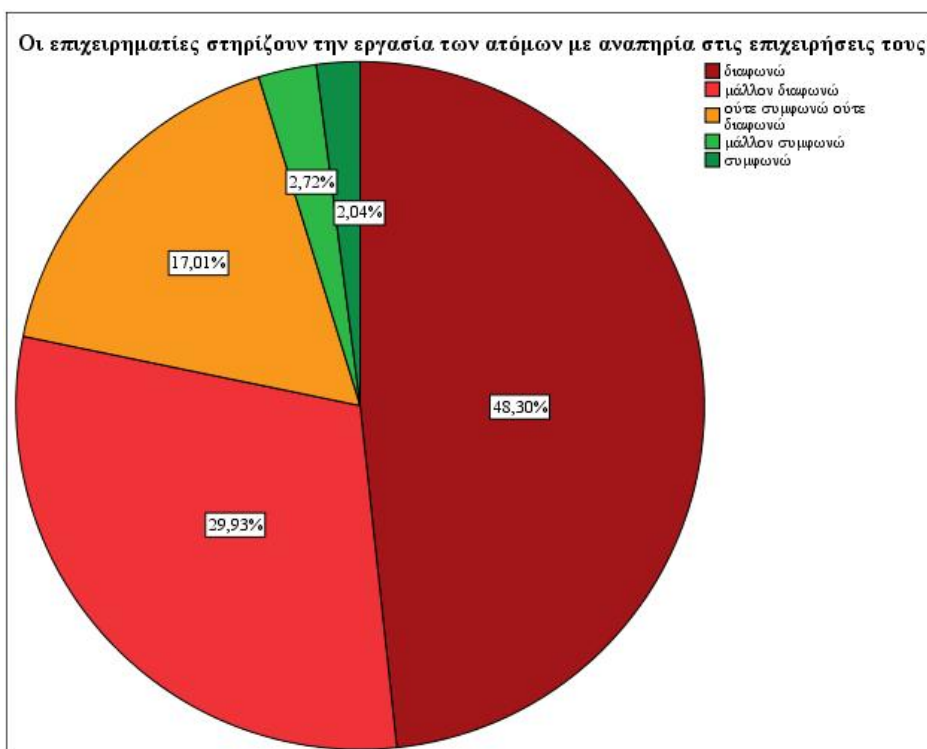
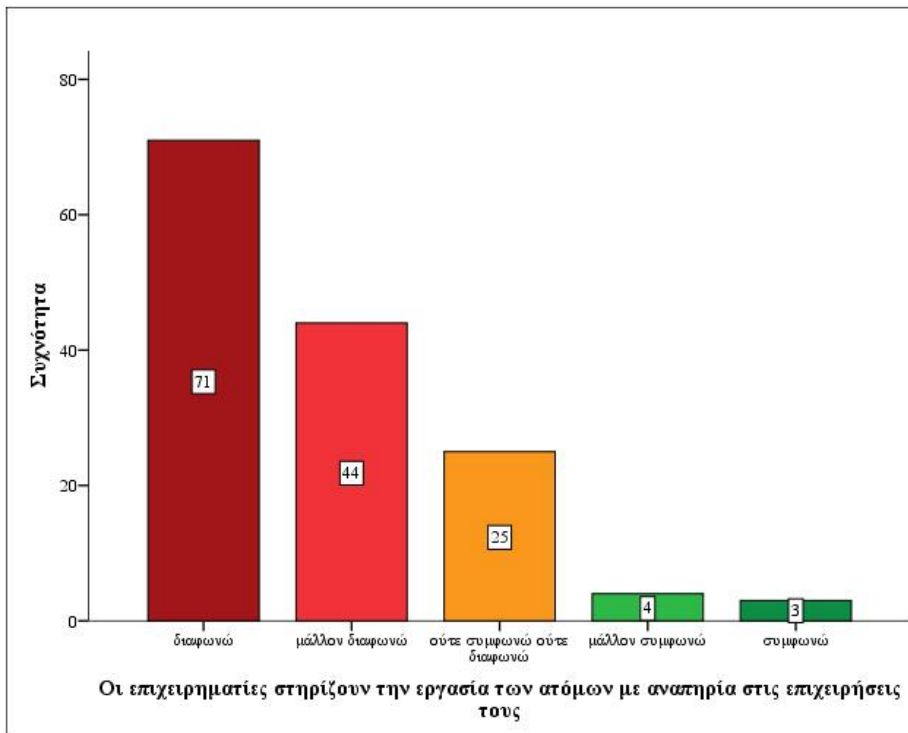
Ερώτηση 11: Διερεύνηση του κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι οι επιχειρηματίες στηρίζουν την εργασία των ατόμων με αναπηρία στις επιχειρήσεις τους

Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 11 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 71 άτομα σε ποσοστό 48,3% απάντησαν πως διαφωνούν με το ότι οι επιχειρηματίες στηρίζουν την εργασία των ατόμων με αναπηρία στις επιχειρήσεις τους ενώ 44 άτομα σε ποσοστό 29,9% απάντησαν πως μάλλον διαφωνούν με αυτή την πρόταση. Με την προκειμένη πρόταση απάντησαν πως ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν 25 άτομα σε ποσοστό 17%. Ταυτόχρονα 4 άτομα σε ποσοστό 2,7% απάντησαν πως μάλλον συμφωνούν με το ότι οι επιχειρηματίες στηρίζουν την εργασία των ατόμων με αναπηρία στις επιχειρήσεις τους και 3 άτομα σε ποσοστό 2% απάντησαν πως συμφωνούν με την προαναφερθείσα πρόταση.

Οι επιχειρηματίες στηρίζουν την εργασία των ατόμων με αναπηρία στις επιχειρήσεις τους

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid διαφωνώ	71	48,3	48,3
μάλλον διαφωνώ	44	29,9	78,2
ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	25	17,0	95,2
μάλλον συμφωνώ	4	2,7	98,0
συμφωνώ	3	2,0	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 11: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι οι επιχειρηματίες στηρίζουν την εργασία των ατόμων με αναπηρία στις επιχειρήσεις τους.

Γραφήματα ερώτησης 11: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι οι επιχειρηματίες στηρίζουν την εργασία των ατόμων με αναπηρία στις επιχειρήσεις τους.

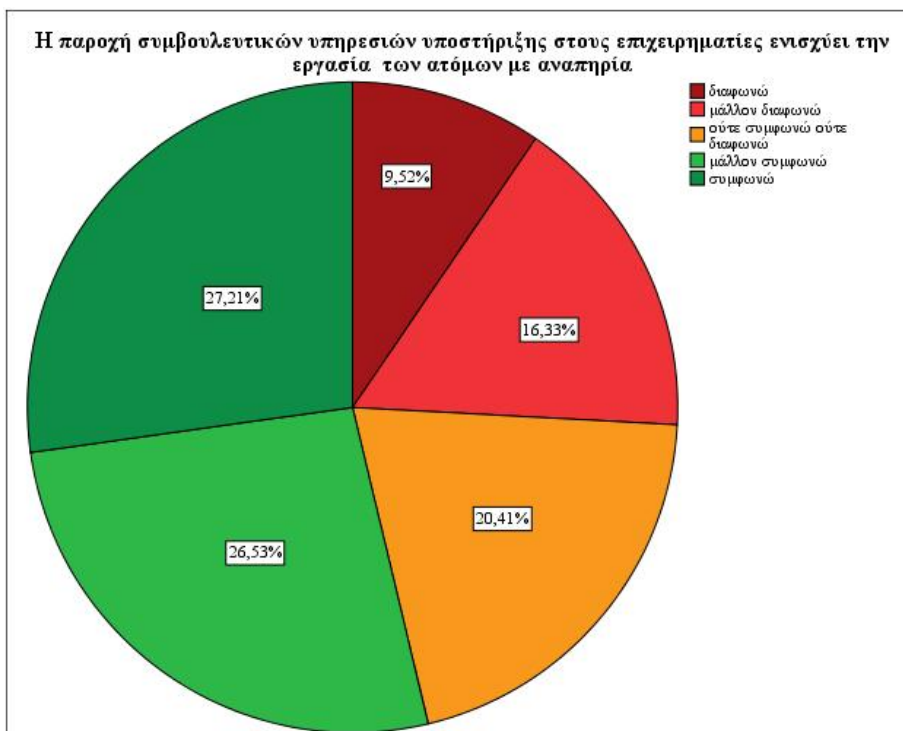
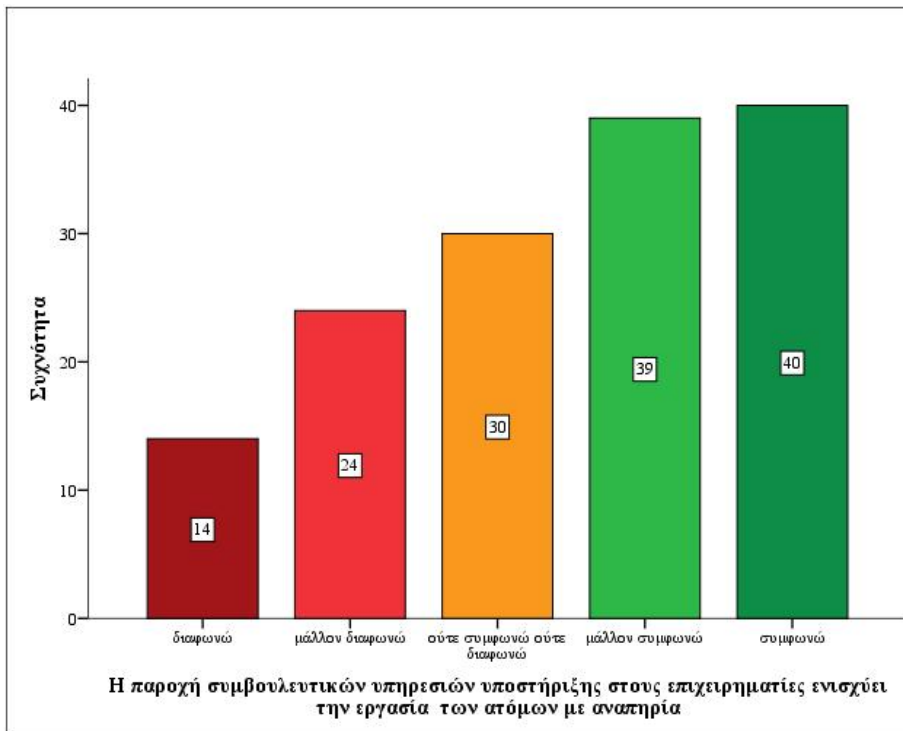
Ερώτηση 12: Διερεύνηση του κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών υποστήριξης στους επιχειρηματίες ενισχύει την εργασία των ατόμων με αναπηρία

Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 12 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 14 άτομα σε ποσοστό 9,5% απάντησαν πως διαφωνούν με το ότι η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών υποστήριξης στους επιχειρηματίες ενισχύει την εργασία των ατόμων με αναπηρία ενώ 24 άτομα σε ποσοστό 16,3% απάντησαν πως μάλλον διαφωνούν με αυτή την πρόταση. Με την προκειμένη πρόταση απάντησαν πως ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν 30 άτομα σε ποσοστό 20,4%. Ταυτόχρονα 39 άτομα σε ποσοστό 26,5% απάντησαν πως μάλλον συμφωνούν με το ότι η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών υποστήριξης στους επιχειρηματίες ενισχύει την εργασία των ατόμων με αναπηρία και 40 άτομα σε ποσοστό 27,2% απάντησαν πως συμφωνούν με την προαναφερθείσα πρόταση.

Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών υποστήριξης στους επιχειρηματίες ενισχύει την εργασία των ατόμων με αναπηρία

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid διαφωνώ	14	9,5	9,5
μάλλον διαφωνώ	24	16,3	25,9
ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	30	20,4	46,3
μάλλον συμφωνώ	39	26,5	72,8
συμφωνώ	40	27,2	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 12: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών υποστήριξης στους επιχειρηματίες ενισχύει την εργασία των ατόμων με αναπηρία.

Γραφήματα ερώτησης 12: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών υποστήριξης στους επιχειρηματίες ενισχύει την εργασία των ατόμων με αναπηρία.

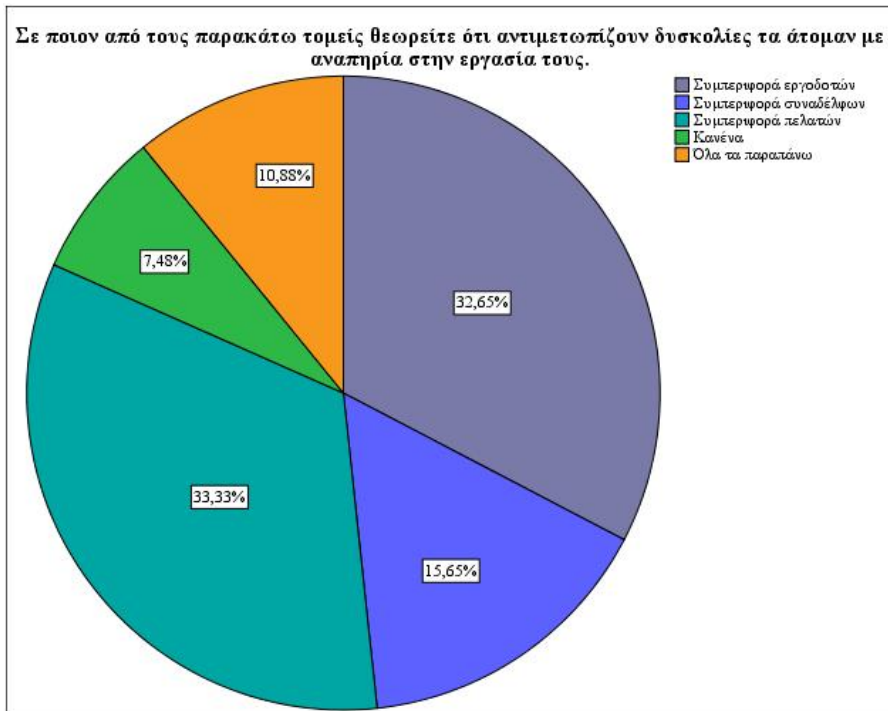
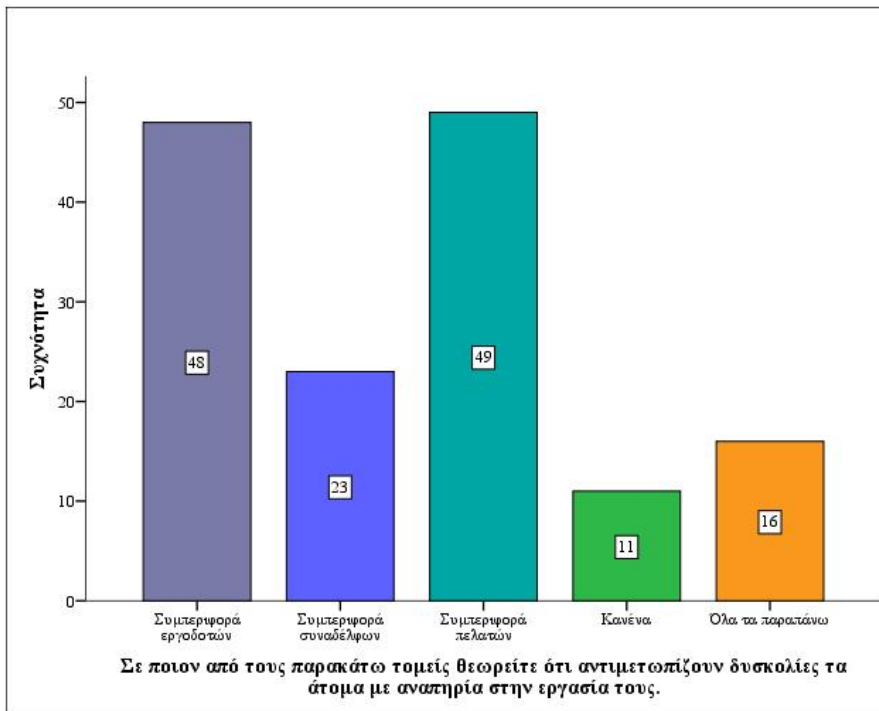
Ερώτηση 13: Διερεύνηση του τομέα που οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εργασία τους

Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 13 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 48 άτομα σε ποσοστό 32,7% απάντησαν πως θεωρούν ότι τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εργασία τους στον τομέα της συμπεριφοράς των εργοδοτών τους, ενώ 23 άτομα σε ποσοστό 15,6% απάντησαν πως θεωρούν ότι τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εργασία τους στον τομέα της συμπεριφοράς των συναδέλφων τους. Την ίδια στιγμή 49 άτομα σε ποσοστό 33,3% απάντησαν πως θεωρούν ότι τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εργασία τους στον τομέα της συμπεριφοράς των πελατών τους και 16 άτομα σε ποσοστό 7,5% απάντησαν πως θεωρούν ότι όλοι οι προαναφερθέντες τομείς επηρεάζουν τα άτομα με αναπηρία, τέλος 11 άτομα απάντησαν ότι θεωρούν ότι δεν υπάρχει κάποιος τομέας στον οποίο τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εργασία τους.

Σε ποιον από τους παρακάτω τομείς θεωρείτε ότι αντιμετωπίζουν δυσκολίες τα άτομα με αναπηρία στην εργασία τους.

		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμπεριφορά εργοδοτών	48	32,7	32,7
	Συμπεριφορά συναδέλφων	23	15,6	48,3
	Συμπεριφορά πελατών	49	33,3	81,6
	Κανένα	11	7,5	89,1
	Όλα τα παραπάνω	16	10,9	100,0
	Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 13: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε τον τομέα που θεωρούν οι ερωτηθέντες ότι αντιμετωπίζουν δυσκολίες τα άτομα με αναπηρία στην εργασία τους.

Γραφήματα ερώτησης 13: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε τον τομέα που θεωρούν οι ερωτηθέντες ότι αντιμετωπίζουν δυσκολίες τα άτομα με αναπηρία στην εργασία τους.

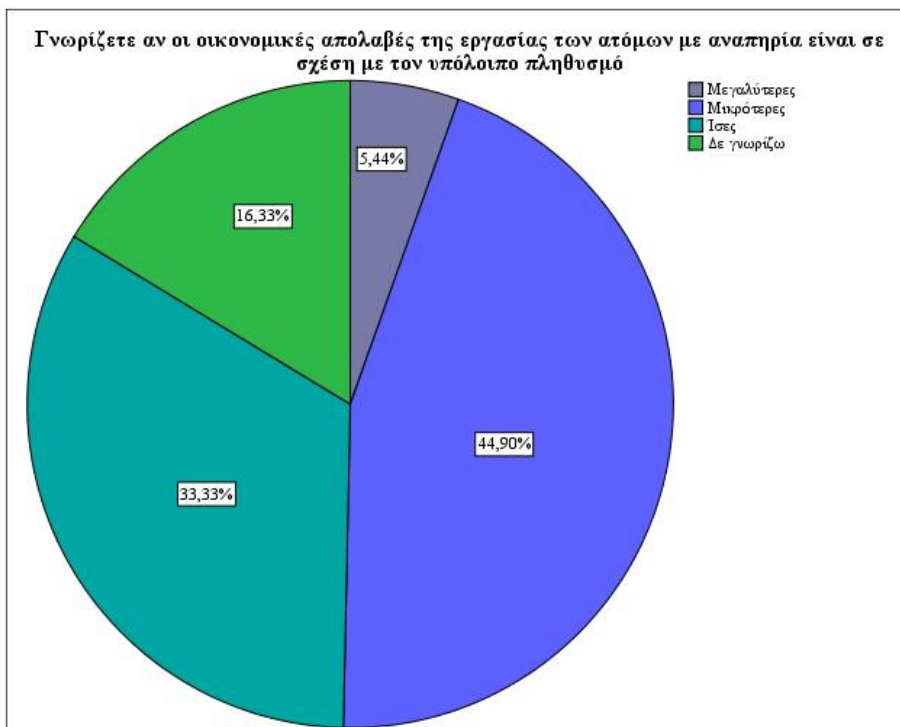
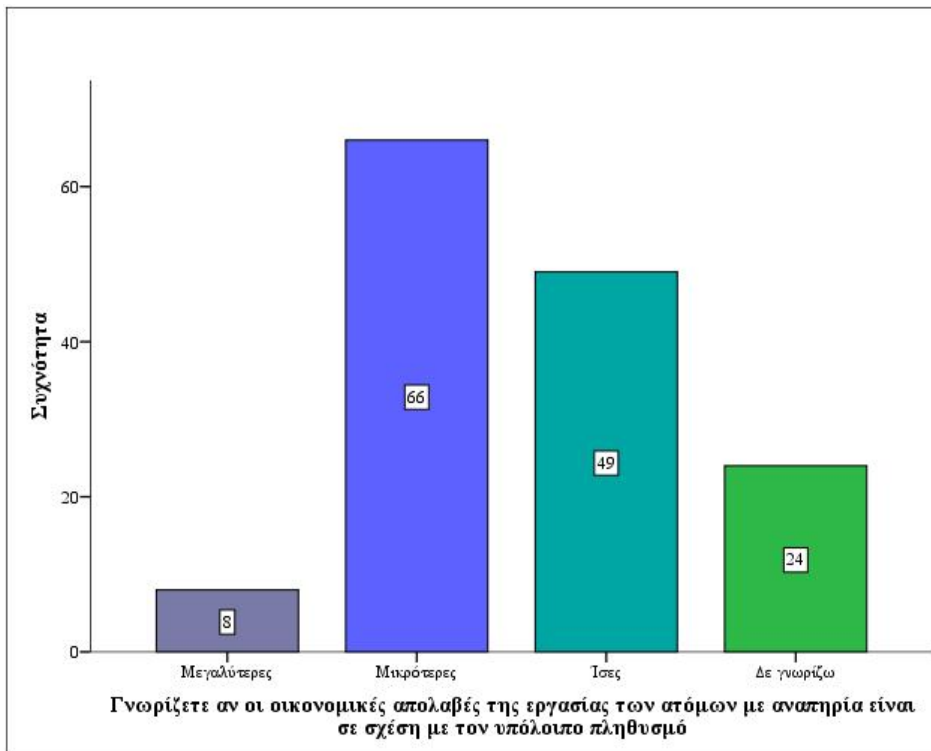
Ερώτηση 14: Διερεύνηση του γεγονότος εάν οι ερωτηθέντες γνωρίζουν τη σχέση των οικονομικών απολαβών της εργασίας των ατόμων με αναπηρία συγκριτικά με τον υπόλοιπο πληθυσμό

Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 14 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 8 άτομα σε ποσοστό 5,4% απάντησαν πως θεωρούν ότι οι οικονομικές απολαβές της εργασίας των ατόμων με αναπηρία είναι μεγαλύτερες συγκριτικά με τον υπόλοιπο πληθυσμό, την ίδια στιγμή 66 άτομα σε ποσοστό 44,9% απάντησαν πως θεωρούν ότι οι οικονομικές απολαβές της εργασίας των ατόμων με αναπηρία είναι μικρότερες συγκριτικά με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Ταυτόχρονα 49 άτομα σε ποσοστό 33,3% απάντησαν πως θεωρούν ότι υπάρχει ισότητα στις απολαβές της εργασίας των ατόμων με αναπηρία και του υπόλοιπου πληθυσμού και 24 άτομα σε ποσοστό 16,3% απάντησαν πως δεν γνωρίζουν κάτι σχετικά με τις οικονομικές απολαβές της εργασίας των ατόμων με αναπηρία.

Γνωρίζετε αν οι οικονομικές απολαβές της εργασίας των ατόμων με αναπηρία είναι σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid Μεγαλύτερες	8	5,4	5,4
Μικρότερες	66	44,9	50,3
Ίσες	49	33,3	83,7
Δε γνωρίζω	24	16,3	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 14: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το εάν οι ερωτηθέντες γνωρίζουν τη σχέση των οικονομικών απολαβών των ατόμων με αναπηρία είναι συγκριτικά με τον υπόλοιπο πληθυσμό.

Γραφήματα ερώτησης 14: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε το εάν οι ερωτηθέντες γνωρίζουν τη σχέση των οικονομικών απολαβών των ατόμων με αναπηρία είναι συγκριτικά με τον υπόλοιπο πληθυσμό.

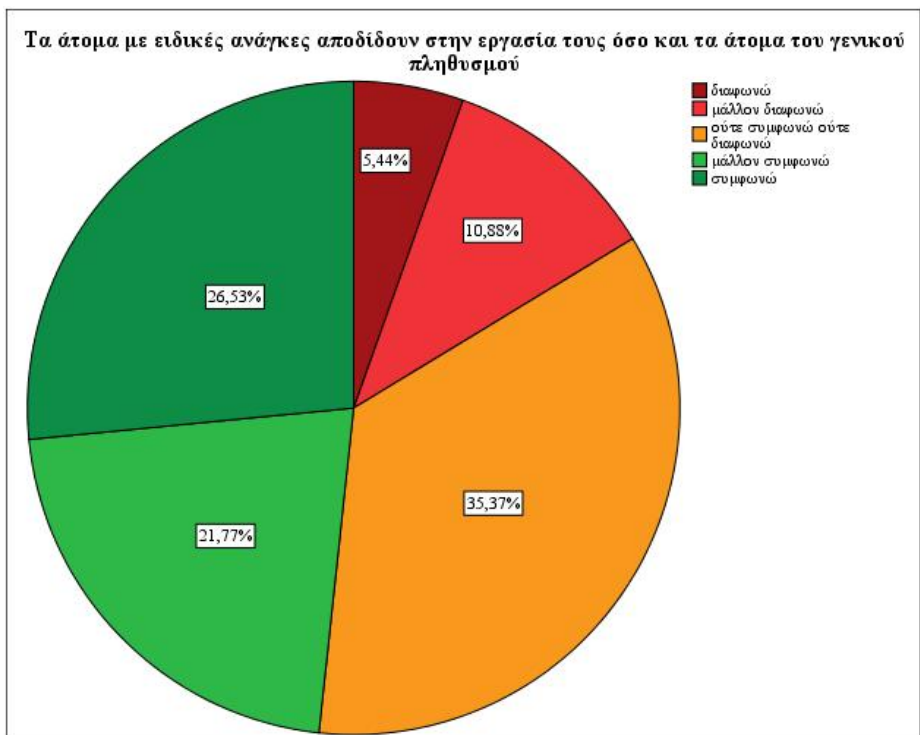
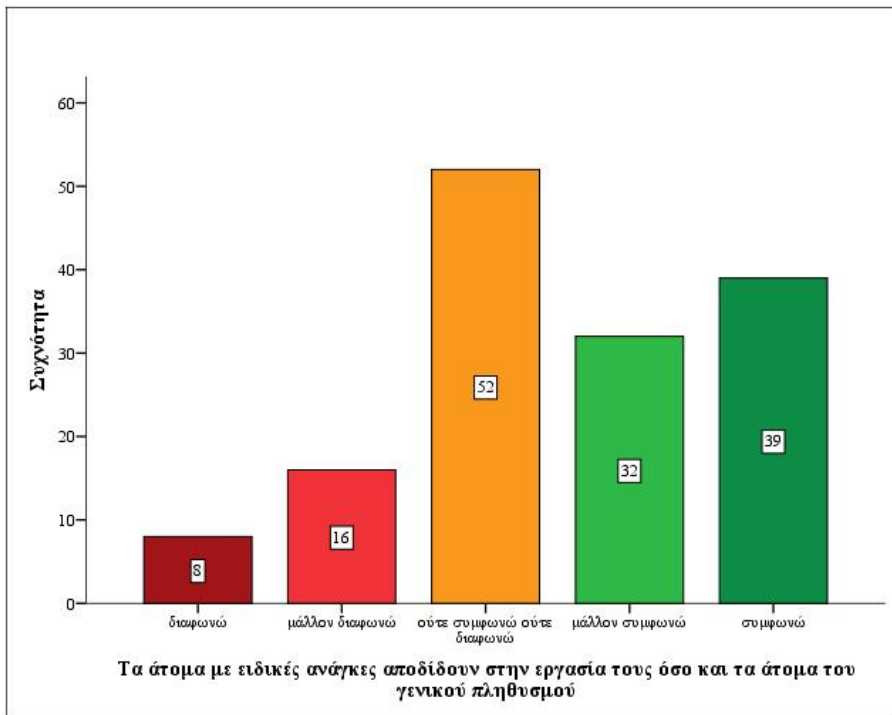
Ερώτηση 15: Διερεύνηση του κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες αποδίδουν στην εργασία τους όσο και τα άτομα του γενικού πληθυσμού

Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 15 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 8 άτομα σε ποσοστό 5,4% απάντησαν πως διαφωνούν με το ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες αποδίδουν στην εργασία τους όσο και τα άτομα του γενικού πληθυσμού ενώ 16 άτομα σε ποσοστό 10,9% απάντησαν πως μάλλον διαφωνούν με αυτή την πρόταση. Με την προκειμένη πρόταση απάντησαν πως ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν 52 άτομα σε ποσοστό 35,4%. Ταυτόχρονα 32 άτομα σε ποσοστό 21,8% απάντησαν πως μάλλον συμφωνούν με το ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες αποδίδουν στην εργασία τους όσο και τα άτομα του γενικού πληθυσμού και 39 άτομα σε ποσοστό 26,5% απάντησαν πως συμφωνούν με την προαναφερθείσα πρόταση.

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες αποδίδουν στην εργασία τους όσο και τα άτομα του γενικού πληθυσμού

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid διαφωνώ	8	5,4	5,4
μάλλον διαφωνώ	16	10,9	16,3
ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	52	35,4	51,7
μάλλον συμφωνώ	32	21,8	73,5
συμφωνώ	39	26,5	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 15: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες αποδίδουν στην εργασία τους όσο και τα άτομα του γενικού πληθυσμού.

Γραφήματα ερώτησης 15: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες αποδίδουν στην εργασία τους όσο και τα άτομα του γενικού πληθυσμού.

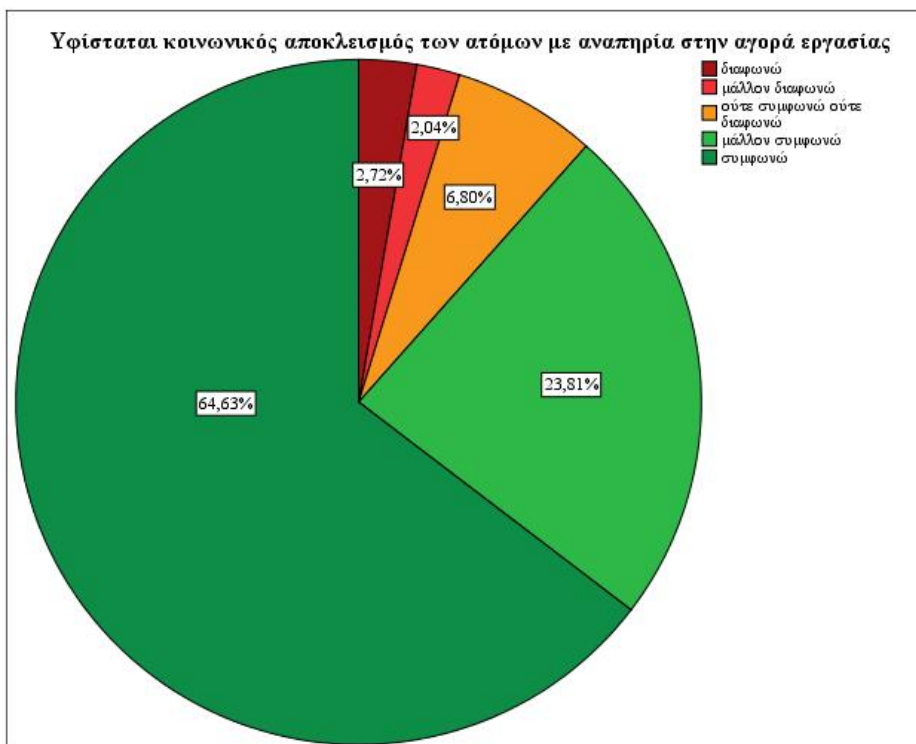
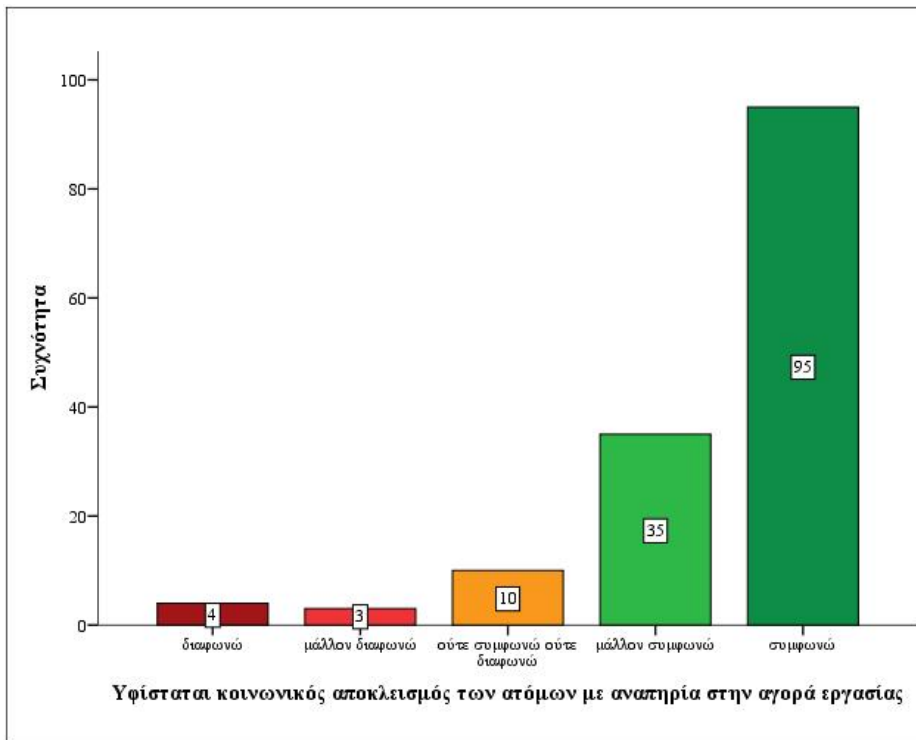
Ερώτηση 16: Διερεύνηση του κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι υφίσταται κοινωνικός αποκλεισμός στα άτομα με αναπηρία στην αγορά εργασίας

Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 16 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 4 άτομα σε ποσοστό 2,7% απάντησαν πως διαφωνούν με το ότι υφίσταται κοινωνικός αποκλεισμός στα άτομα με αναπηρία στην αγορά εργασίας ενώ 3 άτομα σε ποσοστό 2% απάντησαν πως μάλλον διαφωνούν με αυτή την πρόταση. Με την προκειμένη πρόταση απάντησαν πως ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν 10 άτομα σε ποσοστό 6,8%. Ταυτόχρονα 35 άτομα σε ποσοστό 23,8% απάντησαν πως μάλλον συμφωνούν με το ότι υφίσταται κοινωνικός αποκλεισμός στα άτομα με αναπηρία στην αγορά εργασίας και 95 άτομα σε ποσοστό 64,6% απάντησαν πως συμφωνούν με την προαναφερθείσα πρόταση.

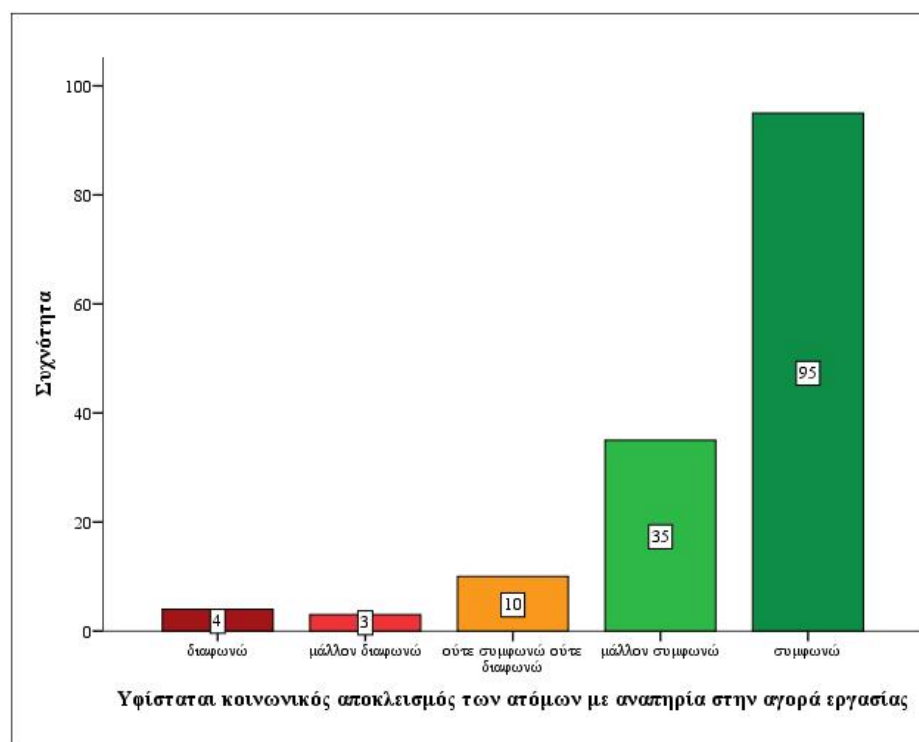
Υφίσταται κοινωνικός αποκλεισμός των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid διαφωνώ	4	2,7	2,7
μάλλον διαφωνώ	3	2,0	4,8
ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	10	6,8	11,6
μάλλον συμφωνώ	35	23,8	35,4
συμφωνώ	95	64,6	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 16: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι υφίσταται κοινωνικός αποκλεισμός στα άτομα με αναπηρία στην αγορά εργασίας.

Γραφήματα ερώτησης 16: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι υφίσταται κοινωνικός αποκλεισμός στα άτομα με αναπηρία στην αγορά εργασίας.

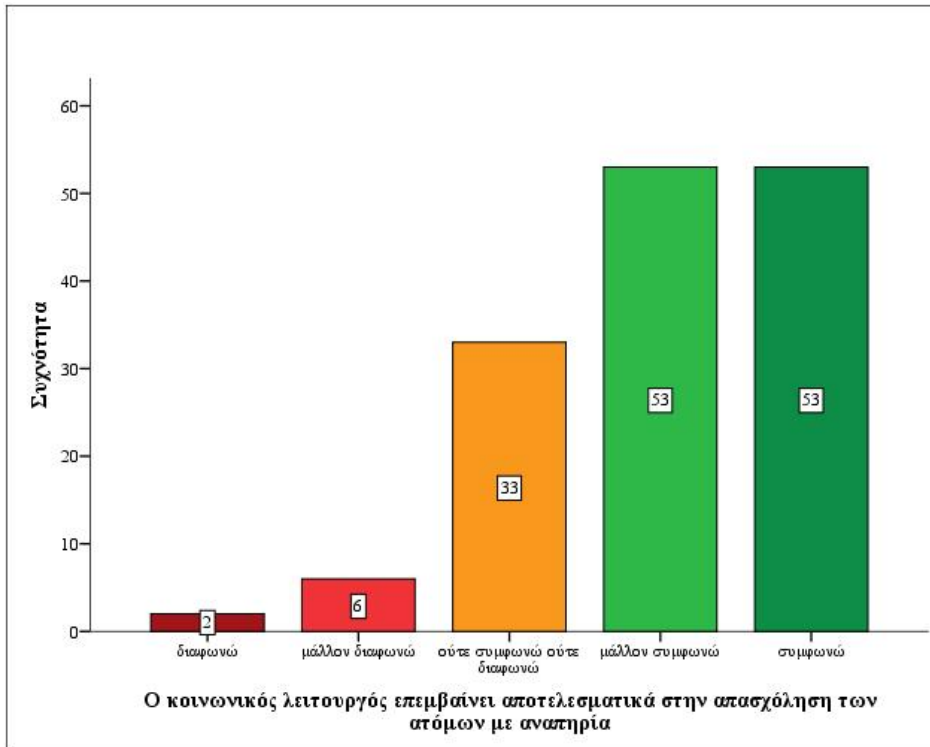
Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 17 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 2 άτομα σε ποσοστό 1,4% απάντησαν πως διαφωνούν με το ότι ο κοινωνικός λειτουργός επεμβαίνει αποτελεσματικά στην απασχόληση των ατόμων με αναπηρία ενώ 6 άτομα σε ποσοστό 4,1% απάντησαν πως μάλλον διαφωνούν με αυτή την πρόταση. Με την προκειμένη πρόταση απάντησαν πως ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν 33 άτομα σε ποσοστό 22,4%. Ταυτόχρονα 53 άτομα σε ποσοστό 36,1% απάντησαν πως μάλλον συμφωνούν με το ότι ο κοινωνικός λειτουργός επεμβαίνει αποτελεσματικά στην απασχόληση των ατόμων με αναπηρία και 53 άτομα σε ποσοστό 36,1% απάντησαν πως συμφωνούν με την προαναφερθείσα πρόταση.

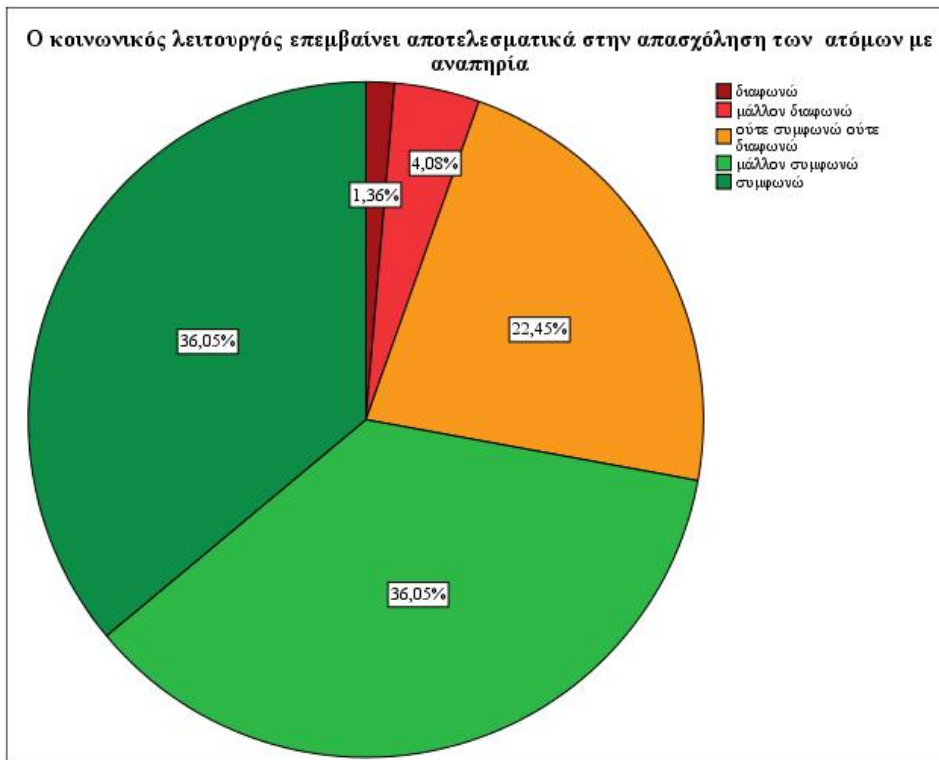
Ο κοινωνικός λειτουργός επεμβαίνει αποτελεσματικά στην απασχόληση των ατόμων με αναπηρία

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid διαφωνώ	2	1,4	1,4
μάλλον διαφωνώ	6	4,1	5,4
ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	33	22,4	27,9
μάλλον συμφωνώ	53	36,1	63,9

συμφωνώ	53	36,1	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 17: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι ο κοινωνικός λειτουργός επεμβαίνει αποτελεσματικά στην απασχόληση των ατόμων με αναπηρία.

Γραφήματα ερώτησης 17: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι ο κοινωνικός λειτουργός επεμβαίνει αποτελεσματικά στην απασχόληση των ατόμων με αναπηρία.

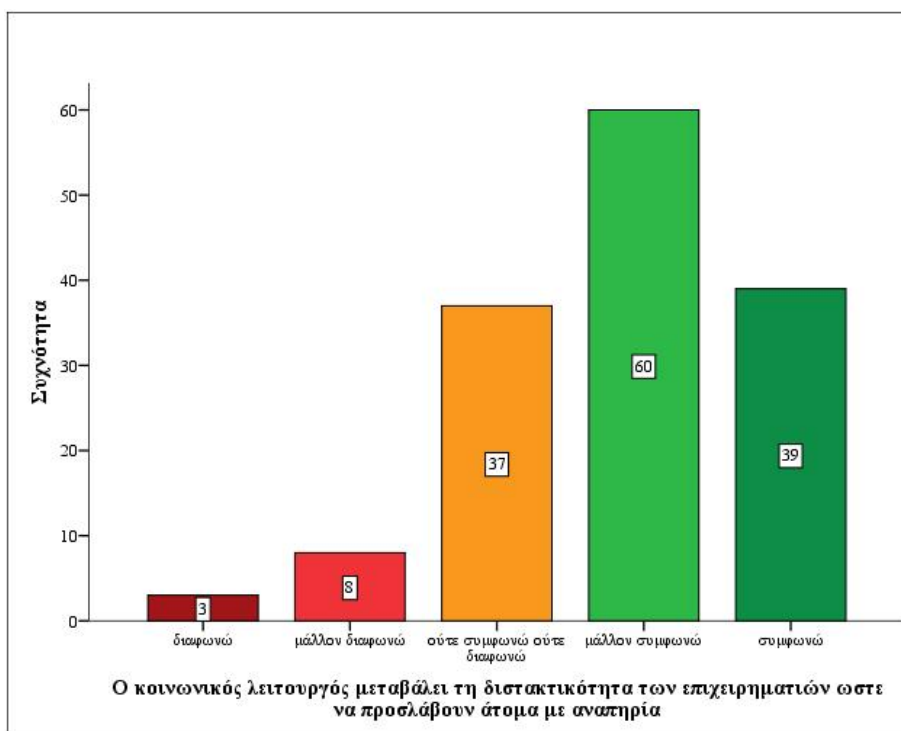
Ερώτηση 18: Διερεύνηση του κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι ο κοινωνικός λειτουργός μεταβάλλει τη διστακτικότητα των επιχειρηματιών ώστε να προσλάβουν άτομα με αναπηρία

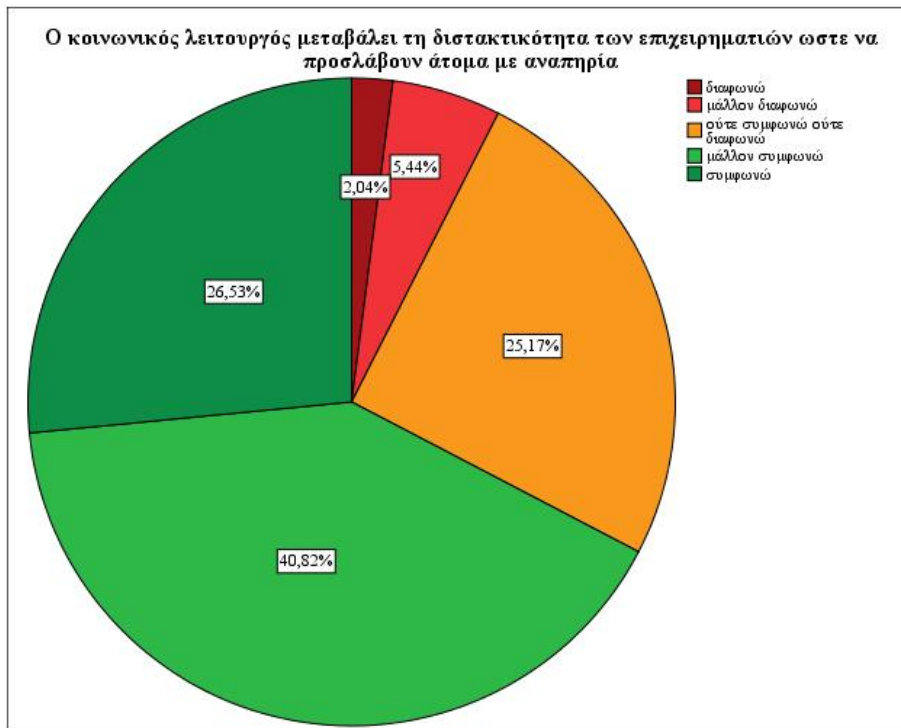
Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 18 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 3 άτομα σε ποσοστό 2% απάντησαν πως διαφωνούν με το ότι ο κοινωνικός λειτουργός μεταβάλλει τη διστακτικότητα των επιχειρηματιών ώστε να προσλάβουν άτομα με αναπηρία ενώ 8 άτομα σε ποσοστό 5,4% απάντησαν πως μάλλον διαφωνούν με αυτή την πρόταση. Με την προκειμένη πρόταση απάντησαν πως ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν 37 άτομα σε ποσοστό 25,4%. Ταυτόχρονα 60 άτομα σε ποσοστό 40,8% απάντησαν πως μάλλον συμφωνούν με το ότι ο κοινωνικός λειτουργός μεταβάλλει τη διστακτικότητα των επιχειρηματιών ώστε να προσλάβουν άτομα με αναπηρία και 39 άτομα σε ποσοστό 26,5% απάντησαν πως συμφωνούν με την προαναφερθείσα πρόταση.

Ο κοινωνικός λειτουργός μεταβάλλει τη διστακτικότητα των επιχειρηματιών ώστε να προσλάβουν άτομα με αναπηρία

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid διαφωνώ	3	2,0	2,0
μάλλον διαφωνώ	8	5,4	7,5
ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	37	25,2	32,7
μάλλον συμφωνώ	60	40,8	73,5
συμφωνώ	39	26,5	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 18: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι ο κοινωνικός λειτουργός μεταβάλλει τη διστακτικότητα των επιχειρηματιών ώστε να προσλάβουν άτομα με αναπηρία.

Γραφήματα ερώτησης 18: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι ο κοινωνικός λειτουργός μεταβάλλει τη διστακτικότητα των επιχειρηματιών ώστε να προσλάβουν άτομα με αναπηρία.

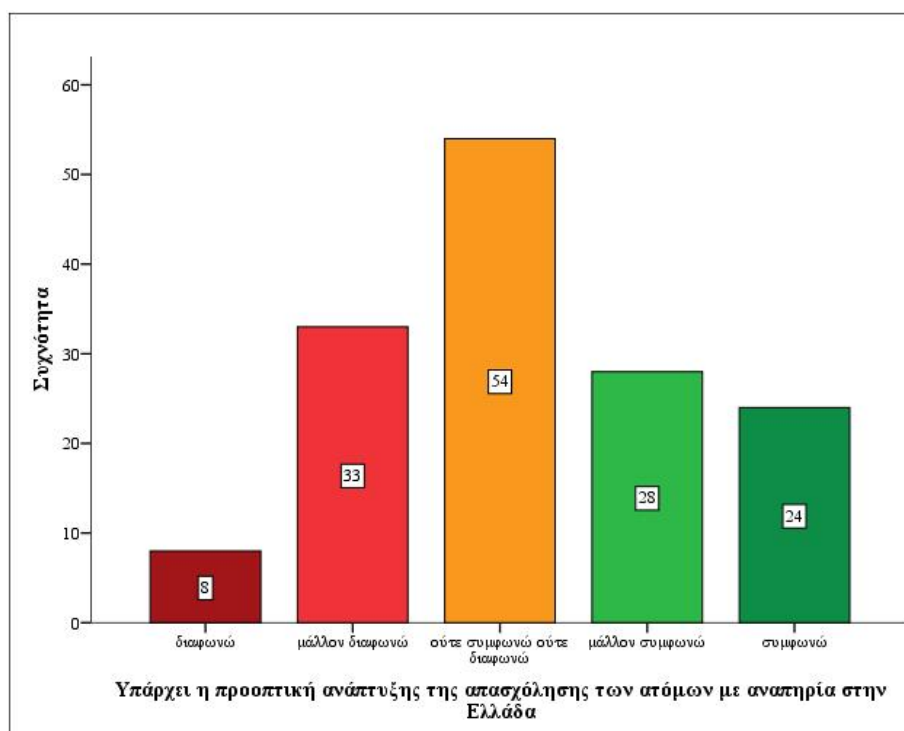
Ερώτηση 19: Διερεύνηση του κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι υπάρχει η προοπτική ανάπτυξης της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα

Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 19 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 8 άτομα σε ποσοστό 5,4% απάντησαν πως διαφωνούν με το ότι υπάρχει η προοπτική ανάπτυξης της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα ενώ 33 άτομα σε ποσοστό 22,4% απάντησαν πως μάλλον διαφωνούν με αυτή την πρόταση. Με την προκειμένη πρόταση απάντησαν πως ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν 54 άτομα σε ποσοστό 36,7%. Ταυτόχρονα 28 άτομα σε ποσοστό 19% απάντησαν πως μάλλον συμφωνούν με το ότι υπάρχει η προοπτική ανάπτυξης της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα και 24 άτομα σε ποσοστό 16,3% απάντησαν πως συμφωνούν με την προαναφερθείσα πρόταση.

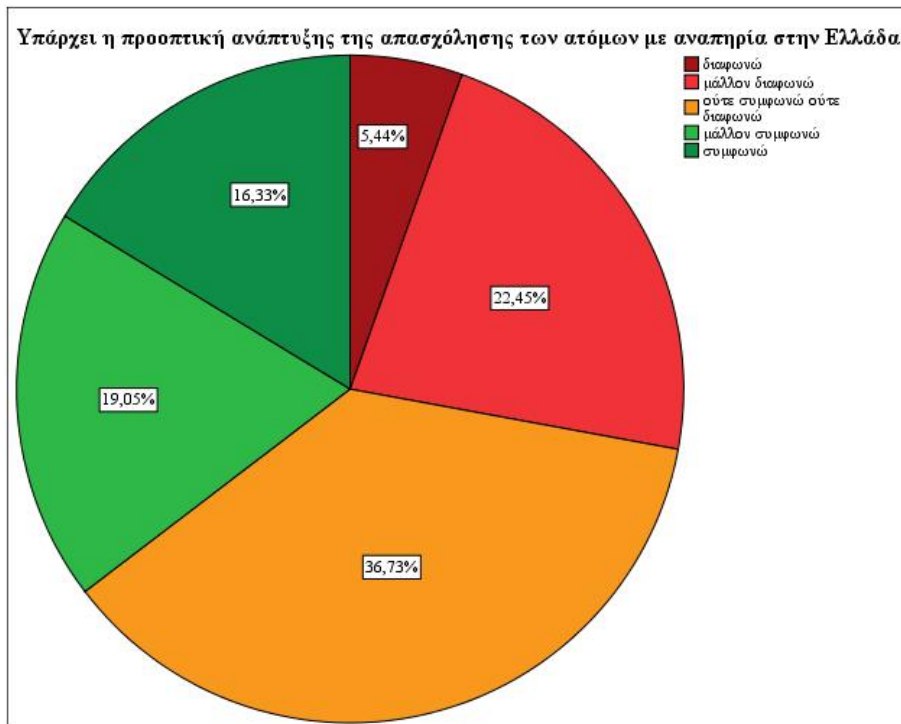
Υπάρχει η προοπτική ανάπτυξης της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα

	Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid διαφωνώ	8	5,4	5,4
μάλλον διαφωνώ	33	22,4	27,9
ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	54	36,7	64,6
μάλλον συμφωνώ	28	19,0	83,7
συμφωνώ	24	16,3	100,0
Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 19: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι υπάρχει η προοπτική ανάπτυξης της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα.

Γραφήματα ερώτησης 19: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι υπάρχει η προοπτική ανάπτυξης της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα.

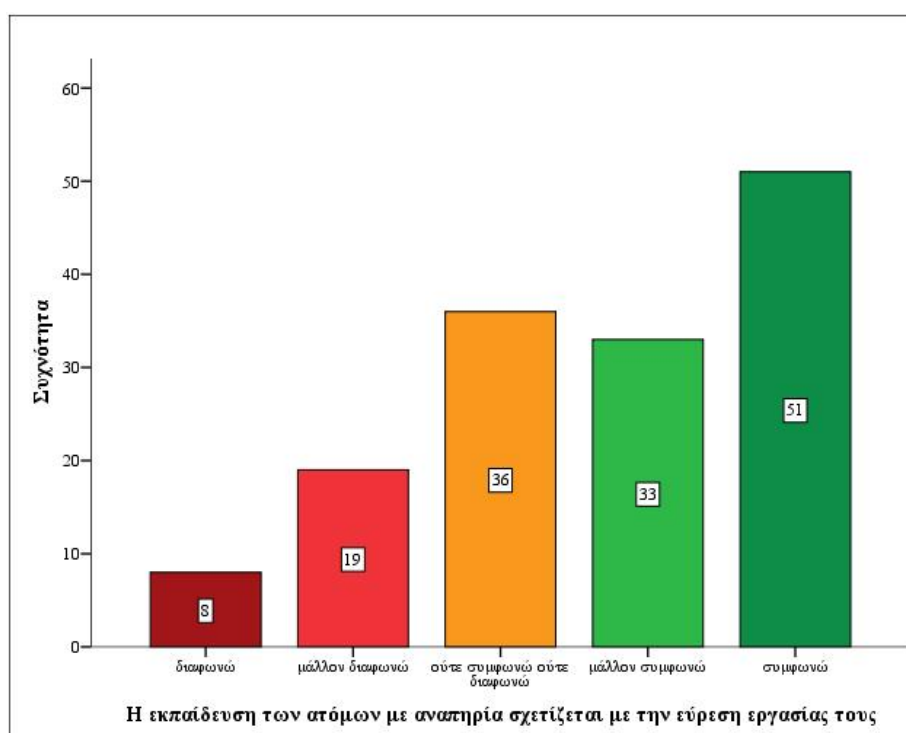
Ερώτηση 20: Διερεύνηση του κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία σχετίζεται με την εύρεση εργασίας τους

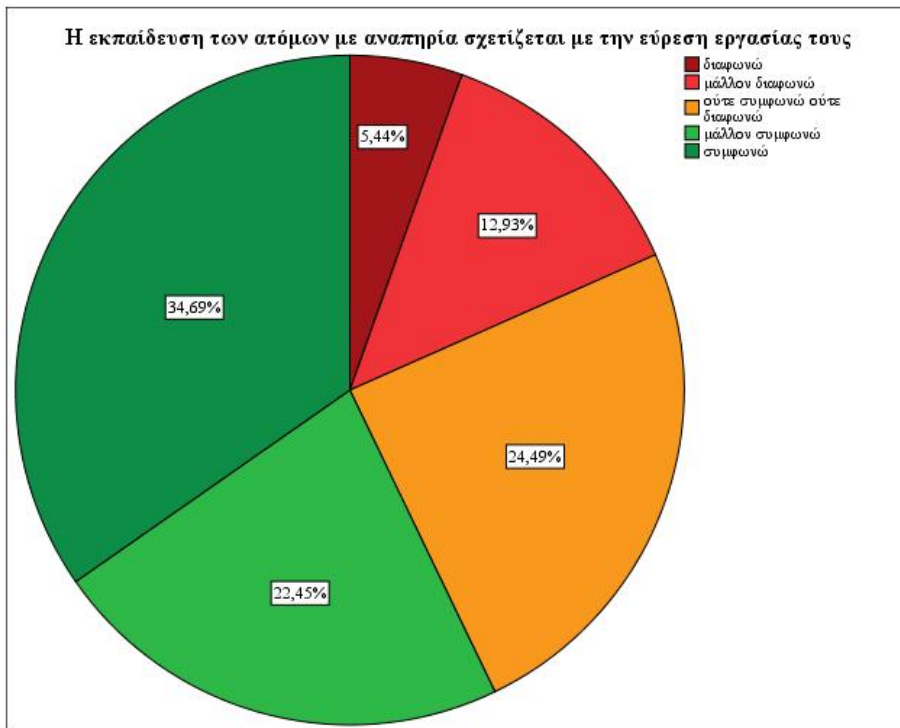
Παρατηρώντας τον πίνακα της ερώτησης 20 και τα γραφήματα που το συνοδεύουν φαίνεται πως από τα 147 άτομα που απάντησαν στην έρευνα τα 8 άτομα σε ποσοστό 5,4% απάντησαν πως διαφωνούν με το ότι η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία σχετίζεται με την εύρεση εργασίας τους ενώ 33 άτομα σε ποσοστό 22,4% απάντησαν πως μάλλον διαφωνούν με αυτή την πρόταση. Με την προκειμένη πρόταση απάντησαν πως ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν 54 άτομα σε ποσοστό 36,7%. Ταυτόχρονα 28 άτομα σε ποσοστό 19% απάντησαν πως μάλλον συμφωνούν με το ότι η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία σχετίζεται με την εύρεση εργασίας τους και 24 άτομα σε ποσοστό 16,3% απάντησαν πως συμφωνούν με την προαναφερθείσα πρόταση.

Η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία σχετίζεται με την εύρεση εργασίας τους

		Frequency	Percent	CumulativePercent
Valid	διαφωνώ	8	5,4	5,4
	μάλλον διαφωνώ	19	12,9	18,4
	ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	36	24,5	42,9
	μάλλον συμφωνώ	33	22,4	65,3
	συμφωνώ	51	34,7	100,0
	Total	147	100,0	

Πίνακας ερώτησης 20: Παρουσίαση της συχνότητας, του ποσοστού και της αθροιστικής συχνότητας που απαρίθμησε η εκάστοτε απάντηση στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία σχετίζεται με την εύρεση εργασίας τους.

Γραφήματα ερώτησης 20: Παρουσίαση σε διαγραμματική μορφή της συχνότητας των απαντήσεων (στην πρώτη εικόνα – Ραβδόγραμμα) και του ποσοστού της εκάστοτε απάντησης (στη δεύτερη εικόνα – Γράφημα τύπου Πίτας) στην ερώτηση που διερευνούσε το κατά πόσο οι ερωτηθέντες συμφωνούν με το ότι η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία σχετίζεται με την εύρεση εργασίας τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων συμπεραίνουμε τα εξής παρατηρήθηκαν ορισμένα συμπεράσματα :

- Αρχικά φάνηκε πως το 65% των ερωτηθέντων σε κάποιο βαθμό έχουν συμφωνήσει με το γεγονός ότι υπάρχει προοπτική ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας σε ένα άτομο με αναπηρία.

- Πάνω από το 90% των ερωτηθέντων φάνηκε να έχουν ίδια στάση με το ότι η πρόσβαση στην αγορά εργασίας παρουσιάζει διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία.

- Οι ερωτηθέντες απάντησαν σε ποσοστό 60,5% θεωρούν ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν πιο εύκολη πρόσβαση για εργασία τον ιδιωτικό τομέα, σε ένα ποσοστό λίγο μεγαλύτερο του 20% του δείγματος οι ερωτηθέντες απάντησαν πως θεωρούν τον τομέα των ελεύθερων επαγγελματιών να είναι ο τομέας που τα άτομα με αναπηρία έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση για να εργαστούν, ενώ σε ποσοστό 15% απάντησαν πως θεωρούν ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στην εργασία στο δημόσιο τομέα .

- Μεμονωμένα άτομα θεωρούν πως τα άτομα με αναπηρία έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στο ΚΟΙΣΠΕ, στον ΟΑΕΔ στο δημόσιο και εκπαιδευτικό τομέα, σε όλους τους τομείς ενώ κάποιος ερωτηθέντας απάντησε πως σε κανένα τομέα δεν υπάρχει μεγαλύτερη πρόσβαση για τα άτομα με αναπηρία ώστε να βρουν εργασία.

- Πάνω από το 80% των ερωτηθέντων απάντησαν πως θεωρούν ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν μεγαλύτερη στήριξη στην εργασία από τις δομές στήριξης ατόμων με αναπηρία, σε ποσοστό που δεν υπερέβαινε το 10% των ερωτηθέντων ήταν τα άτομα που απάντησαν στη κάθε περίπτωση ότι θεωρούν ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν μεγαλύτερη στήριξη στην εργασία από τους κρατικούς φορείς και τους δήμους.

- Σε ποσοστό που δεν υπερέβαινε το 1% σε κάθε περίπτωση βρέθηκαν οι απαντήσεις των ερωτηθέντων που απάντησαν πως τα άτομα με αναπηρία έχουν μεγαλύτερη στήριξη στην εργασία από τις Μ.Κ.Ο, όλους τους φορείς εξαιρουμένης της εκκλησίας αλλά ανάλογα και την αναπηρία και διάφορους συλλόγους ενώ σε ίδιο ποσοστό 1 άτομο απάντησε πως κανένας φορέας δεν παρέχει μεγαλύτερη στήριξη στην εργασία των ατόμων με αναπηρία.

- Σχεδόν το 55% του δείγματος απάντησε αθροιστικά πως διαφωνεί με το ότι οι κρατικές υποδομές ενισχύουν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας άξιο αναφοράς όμως στην παρούσα ερώτηση είναι το γεγονός πως η μεγαλύτερη σε ποσοστό απάντηση ήταν η ουδέτερη αφού πάνω από το 30% των ερωτηθέντων απάντησαν πως ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν με το προαναφερθέν ερώτημα.
- Πάνω από το 70% τω ερωτηθέντων απάντησαν αθροιστικά πως διαφωνούν με το ότι η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα επαρκεί για την εύρεση εργασίας τους.
- Σχεδόν το 80% των ερωτηθέντων απάντησαν πως διαφωνούν με το ότι οι επιχειρηματίες στηρίζουν την εργασία των ατόμων με αναπηρία στις επιχειρήσεις τους.
- Πάνω από τους μισούς ερωτηθέντες απάντησαν πως συμφωνούν σε όποιο βαθμό με το ότι η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών υποστήριξης στους επιχειρηματίες ενισχύει την εργασία των ατόμων με αναπηρία.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων (33,3%) απάντησαν πως θεωρούν ότι τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εργασία τους στον τομέα της συμπεριφοράς των πελατών τους, στη συνέχεια ακολούθησαν τα άτομα που (32,7% του δείγματος) που απάντησαν πως θεωρούν ότι τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εργασία τους στον τομέα της συμπεριφοράς των εργοδοτών τους, ενώ σε μικρότερα ποσοστά ακολούθησαν η συμπεριφορά των συναδέλφων τους, όλοι οι προαναφερθέντες τομείς και το ότι δεν υπάρχει κάποιος τομέας στον οποίο τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εργασία τους.
- Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων σε ποσοστό 45% απάντησε πως θεωρεί ότι οι οικονομικές απολαβές της εργασίας των ατόμων με αναπηρία είναι μικρότερες συγκριτικά με τον υπόλοιπο πληθυσμό.
- Ένα ποσοστό ερωτηθέντων της τάξης του 33,3% απάντησαν πως θεωρούν ότι υπάρχει ισότητα στις απολαβές της εργασίας των ατόμων με αναπηρία και του υπόλοιπου πληθυσμού.
- Το μισό δείγμα απάντησε πως συμφωνεί με το ότι α άτομα με ειδικές ανάγκες αποδίδουν στην εργασία τους όσο και τα άτομα του γενικού πληθυσμού ενώ ένα

ποσοστό της τάξης του 35% απάντησε διατηρώντας ουδέτερη στάση σε αυτό το ερώτημα.

- Τα περισσότερα άτομα σε ποσοστό που υπερέβαινε το 85% του δείγματος απάντησαν πως συμφωνούν με το γεγονός ότι υφίσταται κοινωνικός αποκλεισμός στα άτομα με αναπηρία στην αγορά εργασίας ενώ πάνω από το 70% των ερωτηθέντων απάντησαν πως συμφωνούν με το γεγονός ότι ο κοινωνικός λειτουργός επεμβαίνει αποτελεσματικά στην απασχόληση των ατόμων με αναπηρία.

- Πάνω από το 65% των ερωτηθέντων απάντησαν πως συμφωνούν με το ότι ο κοινωνικός λειτουργός μεταβάλει τη διστακτικότητα των επιχειρηματιών ώστε να προσλάβουν άτομα με αναπηρία. Ένα τμήμα των ερωτηθέντων της τάξης του 37% απάντησαν πως ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν με το ότι υπάρχει η προοπτική ανάπτυξης της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα. Το 35% του δείγματος απάντησε πως συμφωνεί με το ότι η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία σχετίζεται με την εύρεση εργασίας τους.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ.

Η επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων με αναπηρία παρουσιάζεται σαν ένα θέμα που απασχολεί τη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα. Μια μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να στοχεύει στα εξής:

- Μελέτη σχετικά με τα διαφορετικά είδη αναπηρίας και την επαγγελματική αποκατάσταση στην Ελλάδα.
- Η διαφορές που έχουν επέλθει στην εργασία των ΑΜΕΑ στην Ελλάδα εν μέσω οικονομικής κρίσης.
- Οι διαφορές που έχει η απασχόληση των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα σε σχέση με την ευρωπαϊκή ένωση
- Οι απόψεις των κοινωνικών λειτουργών σχετικά με την αποδοχή των ατόμων με αναπηρία από την κοινωνία.
- Έρευνα σχετικά με την άποψη των φορέων ψυχικής υγείας σχετικά με την αναγκαιότητα της εργασίας για την ψυχική υγεία των ατόμων με αναπηρία
- Διερεύνηση των απόψεων των κοινωνικών λειτουργών σχετικά τις παροχές του ελληνικού κράτους στην εργασία των ατόμων με αναπηρία.
- Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στην προώθηση της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Χ.Καζάκου, Επόπτρια Σ. Χατζηφωτίου “Άτομα με Ειδικές ανάγκες και η σχέση τους με τον εργασιακό χώρο”, ΑΤΕΙ Καβάλας, ΣΔΟ, Τμήμα Λογιστικής, Καβάλα, 2009

<http://83.212.168.57/jspui/handle/123456789/141>

Ο.Νικολάου, Επόπτες Λ. Καρτασίδου, Κ. Παπαδόπουλος “Αυτοπροσδιορισμός και δίκτυα κοινωνικής στήριξης των ατόμων με κινητική αναπηρία”, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Θεσσαλονίκη, 2011

<https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/14775>

Δ. Τσίνοσ, Επόπτης Π. Χριστοδουλίδης “ Η νοητική υστέρηση υπό το πρίσμα της συμβουλευτικής , ΑΤΕΙ Ιωαννίνων, ΣΕΥΠ, Τμήμα Λογοθεραπείας, Ιωάννινα, 2011

<http://apothetirio.teiep.gr/xmlui/handle/123456789/595>

Α. Κουλικούρδη, “Πληροφοριακή συμπεριφορά των ατόμων με αναπηρία και οι υποστηρικτικές τεχνολογίες σε περιβάλλον βιβλιοθηκών”, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, Κέρκυρα, 2009

<http://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/13134/koulikourdi%20anna.pdf?sequence=1>

Ε. Δαμιανίδου, Επόπτρια Ε. Φτιάκα, “ Απόψεις, πρακτική και ρόλος των εκπαιδευτικών μέσης εκπαίδευσης στην εκπαίδευση παιδιών με αναπηρία στα γενικά σχολεία της Κύπρου”, Τμήμα Κοινωνικών Επιστημών και Επιστημών της Αγωγής, Λευκωσία, 2015

<http://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/14386>

Ε. Λορέντζου “ Ένταξη των ατόμων με αναπηρία στις επιχειρήσεις στα πλαίσια εταιρικής κοινωνικής ευθύνης: Η περίπτωση της Ελλάδας”, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων, Θεσσαλονίκη, 2015

<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/18818/3/LorentzouEuthymiaMsc2015.pdf>

Ε. Κάκουρος & Κ. Μανιαδάκη “ Ψυχοπαθολογία παιδιών και εφήβων: Αναπτυξιακή προσέγγιση” εκδ. Τυπωθήτω – Γιώργος Δάρδανος, Αθήνα, 2006

Μ. Rayne, “ Σύγχρονη θεωρία της Κοινωνικής εργασίας” επιμέλεια Θ. Καλλινικάκη, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Απρίλιος, 2000

Γ. Βελιβασάκη & Α. Τσιβαλιού, Επόπτρια Α. Ξηρομερίτη, “Βοηθητική τεχνολογία προγράμματος σπουδών για μαθητές με ελαφρά νοητική καθυστέρηση”, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην προσχολική ηλικία εργαστήριο ειδικής αγωγής, Πάτρα, 2007

<http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/handle/10889/615>

Σ.Μουζουρίδη “ Το βιβλίο και τα παιδιά με νοητική υστέρηση”, Θεσσαλονίκη, 2009

<http://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/10664/mouzouridi.pdf?sequence=2>

Ι.Παππά “ Επίλυση προβλημάτων κοινωνικής ζωής μαθητών με νοητική υστέρηση”, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα 2008

<http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/23919#page/1/mode/2up>

Α.Δημητρόπουλος” Η εκπαίδευση των νοητικώς καθυστερημένων στην Ελλάδα: Προβλήματα της διδακτικής πράξης, αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων” Διδακτορική διατριβή, Αθήνα 1995

<http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/3521#page/1/mode/2up>

J.R.Mercher “Labeling the mentally retarded; Clinical and social system perspectives on mental retardation” 1973

http://www.google.gr/books?hl=el&lr=&id=50nXSCB3e7kC&oi=fnd&pg=PR9&dq=Labeling+the+mentally+retarded+Jane+Mercher&ots=WrAaCuFXsd&sig=WGG6ketvm88tE7YJNjeukvzC4Fc&redir_esc=y#v=onepage&q=Labeling%20the%20mentally%20retarded%20Jane%20Mercher&f=false

A.Thio “ Παρεκκλίνουσα Συμπεριφορά”, εκδόσεις Έλλην, Αθήνα 2007

M.Hughes & C.J. Kroehler “ Κοινωνιολογία: οι βασικές έννοιες” εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2007

L.M. Pachter & C.G. Coll “Racism and Child Health: A review of literature and future directions”, N.C.B.I. editions, 2009.

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2794434/>

Σ.Πολυχρονοπούλου Επιστημονική Υπεύθυνη “Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης για μαθητές με μέτρια και ελαφρά νοητική υστέρηση”, 2011.

<http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/971>

Δ. Βασιλόπουλος, Κ. Μπερδού, Μ.Β. Καρύδη “Προκαταρκτικά αποτελέσματα σε σχέση με την επαγγελματική ένταξη σε μία ομάδα ψυχωσικών ασθενών”, Περιοδικό Εγκέφαλος, 2010

<http://www.encephalos.gr/full/47-4-08g.htm>

Μ.Ζαφείρη, Ε. Ρόκομου, Δ. Τούτιου, Επόπτης Γ. Καρπέτης “Κοινωνική Εργασία και αποασυλοποίηση ψυχικά ασθενών” , ΤΕΙ Αθηνών, ΣΕΥΠ, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Αθήνα, 2008.

<http://hypatia.teiath.gr/xmlui/handle/11400/969>

Α. Ανδρούτσου και Σ. Φιλίππακοπούλου, Επόπτρια Φ. Αρβανίτη, “Νοσηλευτικές παρεμβάσεις με σκοπό την ψυχοκοινωνική αποκατάσταση σε ασθενείς με σχιζοφρένεια”, ΤΕΙ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, ΣΕΥΠ, Τμήμα Νοσηλευτικής,, Διδυμότειχο, 2014

<http://83.212.168.57/jspui/handle/123456789/4015>

Ε. Κιτρίνου, “Τεχνολογίες Πληροφορικής και επικοινωνιών στις νησιωτικές και παραμεθόριες περιοχές: αναγκαίες υποδομές και υπηρεσίες” Συνέδριο Αμάνης, Μεταίχιμο Ζωής, Βολισσός 31.7.2009- 2.8.2009

http://www.ekke.gr/estia/Cooper/Synedrio%20Amani_%2019/eisigisi_Kitrinou%20Ei%20eni.pdf

Ι. Αθανασίου, Α’ Επόπτης Δ. Γουδήρας, Β’ Επόπτης Ι. Αγαλιώτης, “Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια Ειδικής Αγωγής Α’ & Β’ Βαθμίδας (μελλοντικά Ειδικά Επαγγελματικά Γυμνάσια και Ειδικά Επαγγελματικά Λύκεια Ν.3699/2008): Παράμετροι δομής και λειτουργίας, επιμορφωτικές ανάγκες εκπαιδευτικών, απόψεις μαθητών και γονέων για τις παρεχόμενες υπηρεσίες”, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Ειδικής Αγωγής, Θεσσαλονίκη, 2010

G. Thornicroft & M. Tansella “ Για μια καλύτερη φροντίδα της ψυχικής υγείας: Ηθική και Δεοντολογία, τεκμήρια και εμπειρία” εκδ. Τόπος, Αθήνα 2010

Κέντρο Διαφοροδιάγνωσης Διάγνωσης και Υποστήριξης Αχαΐας

<http://keddy-ach.mysch.gr/index.php/ksigf/vfdi>

1^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πάτρας

<http://1dimeidp.weebly.com/>

1^ο ΕΕΕΕΚ Θεσσαλονίκης

http://eeeeek.thess.sch.gr/?page_id=8

Νόηση: Κοινωνικές Υπηρεσίες, Εκπαίδευση Ειδική Αγωγή, Πρόνοια, ΤΕΕ Ειδικής Αγωγής

<http://www.noesi.gr/pronoise/tee>

Νόηση: Κοινωνικές Υπηρεσίες, Εκπαίδευση Ειδική Αγωγή, Πρόνοια, Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στα ΚΕΔΔΥ

<http://www.noesi.gr/book/study/keddy-rolos-koinonikou-leitourgou>

Νόηση: Κοινωνικές Υπηρεσίες, Εκπαίδευση Ειδική Αγωγή, Πρόνοια, Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στα ΣΜΕΑ

<http://www.noesi.gr/book/study/smea-rolos-koinonikou-leitourgou>

Θεραπευτικό παιδαγωγικό κέντρο “ Μέριμνα”

<http://merimna-patras.gr/>

Σύλλογος ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ “ Αλκυόνη”

<http://www.alkyoni-amea.gr/>

Κοινωνικός Οργανισμός Δήμου Πατρέων, Τμήματα Κοινωνικής Στήριξης

http://koinorgpatras.blogspot.gr/p/blog-page_14.html

Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Αγωγής και Αποκατάστασης “Παναγία η ελεούσα

<http://ergpanel.gr/>

S.F. Allen, E.M. Tracy, “Revitalizing the Role of Home Visiting by School Social Workers”, Oxford Journals, Vol.26, Issue 4, Pp. 197 -208, 2004

<http://cs.oxfordjournals.org/content/26/4/197.short>

Μ. Δημοπούλου Λαγωνίκα, “ Μεθοδολογία Κοινωνικής Εργασίας: Μοντέλα παρέμβασης από την ατομική στην γενική - ολιστική προσέγγιση”, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2009

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η απασχόληση των ατόμων με αναπηρία

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί τμήμα πτυχιακής εργασίας του τμήματος κοινωνικής εργασίας του ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδος σχετικά με την απασχόληση των ατόμων με αναπηρία. Απευθύνεται σε κοινωνικούς λειτουργούς

* Απαιτείται

Ηλικία *

- 20-30
- 31-40
- 41-50
- 51 και άνω

Φύλο *

- άνδρας
- γυναίκα

Επίπεδο εκπαίδευσης *

- πτυχίο κοινωνικού λειτουργού Τ.Ε.
- πτυχίο κοινωνικού λειτουργού Π.Ε.
- μεταπτυχιακός τίτλος
- διδακτορικός ς τίτλος

Επαγγελματική κατάσταση *

- ιδιωτικός τομέας
- δημόσιος τομέας
- αυτοαπασχολούμενος
- άνεργος

- Άλλο:

Υπάρχει προοπτική ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας σε άτομα με αναπηρία *

- διαφωνώ
- μάλλον διαφωνώ
- ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- μάλλον συμφωνώ
- συμφωνώ
- Άλλο:

Η πρόσβαση στην αγορά εργασίας παρουσιάζει διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία. *

- διαφωνώ
- μάλλον διαφωνώ
- ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- μάλλον συμφωνώ
- συμφωνώ
- Άλλο:

Σε ποιον τομέα θεωρείτε ότι έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στην εργασία τα ΑΜΕΑ*

- Δημόσιος τομέας
- Ιδιωτικός τομέας
- Τομέας ελεύθερων επαγγελματιών
- Άλλο:

Ποιος από τους παρακάτω φορείς στηρίζει περισσότερο την εργασία των ατόμων με αναπηρία *

- Κρατικοί φορείς
- Δήμοι

- Εκκλησία
- Δομές στήριξης ΑΜΕΑ
- Άλλο:

Οι κρατικές υποδομές ενισχύουν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας *

- διαφωνώ
- μάλλον διαφωνώ
- ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- μάλλον συμφωνώ
- συμφωνώ

Η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα επαρκεί για την εύρεση εργασίας τους *

- διαφωνώ
- μάλλον διαφωνώ
- ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- μάλλον συμφωνώ
- συμφωνώ

Οι επιχειρηματίες στηρίζουν την εργασία των ατόμων με αναπηρία στις επιχειρήσεις τους *

- διαφωνώ
- μάλλον διαφωνώ
- ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- μάλλον συμφωνώ
- συμφωνώ

Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών υποστήριξης στους επιχειρηματίες ενισχύει την εργασία των ατόμων με αναπηρία *

- διαφωνώ

- μάλλον διαφωνώ
- ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- μάλλον συμφωνώ
- συμφωνώ

Σε ποιο από τους παρακάτω τομείς θεωρείτε ότι αντιμετωπίζουν δυσκολίες των ατόμων με αναπηρία στην εργασία τους. *

- Συμπεριφορά εργοδοτών
- Συμπεριφορά συναφέλφων
- Συμπεριφορά πελατών
- Κανένα
- Άλλο:

Γνωρίζετε αν οι οικονομικές απολαβές της εργασίας των ατόμων με αναπηρία είναι σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό *

- Μεγαλύτερες
- Μικρότερες
- Ίσες
- Άλλο:

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες αποδίδουν στην εργασία τους όσο και τα άτομα του γενικού πληθυσμού *

- διαφωνώ
- μάλλον διαφωνώ
- ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- μάλλον συμφωνώ
- συμφωνώ

Υφίσταται κοινωνικός αποκλεισμός των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας *

- διαφωνώ

- μάλλον διαφωνώ
- ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- μάλλον συμφωνώ
- συμφωνώ

Ο κοινωνικός λειτουργός επεμβαίνει αποτελεσματικά στην απασχόληση των ατόμων με αναπηρία *

- διαφωνώ
- μάλλον διαφωνώ
- ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- μάλλον συμφωνώ
- συμφωνώ

Υπάρχει η προοπτική ανάπτυξης της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα *

- διαφωνώ
- μάλλον διαφωνώ
- ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- μάλλον συμφωνώ
- συμφωνώ

Ο κοινωνικός λειτουργός μεταβάλλει τη διστακτικότητα των επιχειρηματιών ώστε να προσλάβουν άτομα με αναπηρία *

- διαφωνώ
- μάλλον διαφωνώ
- ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- μάλλον συμφωνώ
- συμφωνώ

Η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία σχετίζεται με την εύρεση εργασίας τους *

- διαφωνώ
- μάλλον διαφωνώ
- ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- μάλλον συμφωνώ
- συμφωνώ

Υποβολή